

T.C
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

ESENYURT İLÇESİNDE YAPILAN PEYZAJ
UYGULAMA ÇALIŞMALARININ YAPISAL
PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARI AÇISINDAN
İRDELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

EMRULLAH ÇELİK

İSTANBUL, 2013

**T.C
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ**

**ESENYURT İLÇESİNDE YAPILAN PEYZAJ
UYGULAMA ÇALIŞMALARININ YAPISAL
PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARI AÇISINDAN
İRDELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

EMRULLAH ÇELİK

Tez Danışmanı: PROF. DR. AHMET CENGİZ YILDIZCI

İSTANBUL, 2013

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KENTSEL SİSTEMLER VE ULAŞTIRMA YÖNETİMİ

Tezin Adı: Esenyurt İlçesinde Yapılan Peyzaj Uygulama Çalışmalarının Yapısal
Peyzaj ve Kent Mobilyaları Açısından İrdelenmesi
Öğrencinin Adı Soyadı: Emrullah ÇELİK
Tez Savunma Tarihi: 15.01.2013

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Fen Bilimleri Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. F. Tunç BOZBURA
Enstitü Müdür
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Mustafa ILICALI
Program Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ahmet C. YILDIZCI

Üye
Doç. Dr. Gülşen GÜLER

Üye
Yrd. Doç. Dr. Nilgün CAMKESEN

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezimin hazırlanması aşamasında, değerli görüş ve eleştirileriyle bu çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Ahmet Cengiz YILDIZCI'ya sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca tez jürisinde bulunan ve beni bilgi ve tecrübeleriyle yönlendiren değerli hocalarım Sayın Doç. Dr. Gülşen GÜLER'e (İTÜ) ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Nilgün CAMKESEN'e (Bahçeşehir Üniversitesi) teşekkürlerimi sunuyorum.

Öncelikle, çalışma hayatında bizlere güvenerek desteğini esirgemeyen ve çalışma ekibinin bir üyesi yapan, ayrıca yüksek lisans eğitimimde maddi ve manevi en büyük desteği sağlayan Esenyurt Belediye Başkanım Sayın Necmi KADIOĞLU'na teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimimde ben ve arkadaşlarıma öncülük ederek desteklerini esirgemeyen ve daima her alan yanımızda olan ayrıca bu eğitimimde aynı sınıfları paylaştığım değerli Belediye Başkan Yardımcım Sayın Yunus BALTA'ya teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca ve bu tez çalışmamda yardımlarını benden esirgemeyen Esenyurt Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürü Sayın İbrahim TERZİOĞLU'na, Park ve Bahçeler Müdür Yardımcısı Sayın Celal YILMAZ'a ve başta Sayın Emine ÇAKIR olmak üzere bütün mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ayrıca tez çalışmalarım ve yüksek lisans derslerim boyunca sabır, özveri ve destekleri ile daima yanımda olan başta kızlarım Ervanur ve Hatice'ye, eşime ve aileme teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

ESENYURT İLÇESİNDE YAPILAN PEYZAJ UYGULAMA ÇALIŞMALARININ YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARI AÇISINDAN İRDELENMESİ

Emrullah Çelik

Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ahmet Cengiz YILDIZCI

Ocak 2013, 222 sayfa

Büyükşehirlere göçlerin artmasıyla barınım gereksinimleri toplu konut yapımı ile çözülmeye çalışılmıştır. Toplu konutlarda mimari binaların yanı sıra peyzaj çalışmaları da önem kazanmıştır. Esenyurt İlçesinde Yapılan Peyzaj Uygulama Çalışmalarının Yapısal Peyzaj ve Kent Mobilyaları Açısından İrdelenmesi konulu tez çalışmamda Esenyurt ilçesi içerisinde bulunan parklar, yeşil alanlar, toplu konut alanlarında ve ilçe genelinde kullanılan yapısal peyzaj öğeleri ve kent mobilyaları araştırılmıştır.

Tez içeriğinde yapısal peyzaj ve kent mobilyalarının nelerden oluştuğu, malzeme yapısı ve kullanım alanlarına uygunluğu irdelenmiştir. Konunun irdelenmesi aşamasında ilk önce yapısal peyzaj ve kent mobilyaları hakkında çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgiler sunulmuştur. Daha sonra yapısal peyzaj ve kent mobilyalarına örnek teşkil eden Esenyurt İlçesinin genel konstrüksiyonel yapısı incelenmiş, yerinde fotoğraflarla ve birebir görüşmelerle tespitler yapılmıştır. Sonuç olarak da yapısal peyzaj ve kent mobilyalarının kullanımı hakkında olumlu ya da olumsuz yönleri yorum ve öneriler getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Esenyurt İlçesi, Yapısal Peyzaj, Kent Mobilyaları, Parklar ve Rekreasyon Alanları.

ABSTRACT

STRUCTURAL WORK OF THE DISTRICT OF LANDSCAPE AND URBAN LANDSCAPE ESENYURT APPLICATION FOR THE DISCUSSION OF FURNITURE

Emrullah Çelik

Urban Systems and Transportation Management
Supervisor: Prof. Dr. Ahmet Cengiz YILDIZCI

January 2013, 222 pages

Increase in migration to metropolitan cities and tried to solve with the construction of public housing requirements. Works can landscape architecture, as well as residential buildings collectively have gained importance. Structural Landscaping work is done Esenyurt district in terms of Landscape and Urban Furniture Investigation thesis work, I found in the Esenyurt district parks, green areas, housing areas and district-wide structural landscaping and street furniture items were investigated.

What makes the content of the thesis of structural landscaping and urban furniture, construction materials and suitable for the intended use are discussed. Examination of the first phase of the matter before the structural information obtained from various sources about the landscaping and street furniture is presented. Then the structural landscape and urban furniture general constructional structure of the County of exemplary Esenyurt examined, determinations were made on-site with photos and done another interviews. As a result, the use of the structural landscape and urban furniture has brought about the positive or negative aspects of the comments and suggestions.

Key Words: Esenyurt District, Structural Landscaping, Street Furniture, Parks and Recreation Areas.

İÇİNDEKİLER

TABLolar.....	vi
ŞEKİLLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1 TEZİN AMACI.....	2
1.2 TEZİN KAPSAMI.....	3
1.3 TEZİN YÖNTEMİ.....	4
2. İNSAN VE ÇEVRE İLİŞKİLERİ.....	5
2.1 ÇEVRE.....	5
2.2 ÇEVRE DÜZENLEME OLGUSU.....	6
2.3 ÇEVRESEL GEREKSİNİMLER.....	6
2.4 ÇEVRE BİLEŞENLERİ.....	6
2.4.1 Fiziksel Çevre.....	6
2.4.2 Toplumsal Çevre.....	7
2.5 ÇEVRE SORUNLARI.....	7
3. YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARINDA ALGI.....	8
3.1 GESTALT PSİKOLOJİSİ.....	8
3.2 GÖRSEL ALGI.....	8
3.3 GÖRSEL ALANIN DÜZENLENMESİ.....	9
3.4. MEKANSAL ALGI.....	10
3.4.1 Fiziksel Mekân.....	10
3.4.2 Mevcut Mekân.....	10
3.4.3 Kavramsal Mekân.....	10
3.4.4 Algılanan Mekân.....	10
3.5 MEKANSAL UYARIM.....	11
3.5.1 Renk.....	11
3.5.2 Doku.....	11
3.5.3 Form.....	12
3.6. MEKANSAL BÜTÜNLÜK.....	12
3.7. ALGISAL YARGILAR.....	13
4. YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARINDA TASARIM SÜRECİ...15	

4.1 TASARIMDA İNSAN VE ULAŞIM.....	15
4.1.1 Antropometri.....	15
4.1.2 Yaya Ulaşım İlkeleri.....	15
4.1.2.1 Uzaklık.....	16
4.1.2.2 Güvenlik.....	16
4.1.2.3 Rahatlık.....	16
4.1.2.4 Hedefe ulaşma.....	16
4.2 KENTSEL TASARIM İLKELERİ.....	16
4.2.1 Tasarım Süreci.....	17
4.2.1.1 Kent mobilyası tasarım süreci evreleri.....	18
4.2.1.2 Talebin ortaya çıkışı.....	19
4.2.1.3 İhtiyacın belirlenmesi.....	19
4.2.1.4 Veri toplama.....	20
4.2.1.5 Tasarım kriterleri.....	20
4.2.2 Tasarım Alanındaki Kavramlar.....	24
4.2.2.1 Performans.....	24
4.2.2.2 Sağlamlık.....	25
4.2.2.3 Yapılabilirlik.....	25
4.2.2.4 Güvenlik.....	25
4.2.3 Kent Mobilyalarının Tasarım Ölçütleri.....	25
4.2.3.1 İşlevsel ölçütler.....	26
4.2.3.2 Psikolojik ölçütler.....	26
4.2.3.3 Teknolojik ölçütler.....	27
4.2.4 Karar Verme Mekanizması.....	27
5. YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARINDA MEKAN.....	29
5.1 MEKAN KAVRAMI.....	29
5.1.1 Mimari Mekân.....	29
5.1.2 Kentsel Mekân.....	30
5.1.2.1 Özel mekânlar.....	30
5.1.2.2 Yarı özel mekânlar.....	31
5.1.2.3 Kamusal mekânlar.....	31
5.1.2.4 Yarı Kamusal Mekânlar.....	33
5.2 KENT MOBİLYALARININ YERLEŞTİRİLECEKLERİ MEKANLARA GÖRE SINIFLANDIRILMASI.....	33

5.2.1 Geçiş Alanları, Sokaklar ve Yaya Yolları	33
5.2.2 Meydanlar ve Dinlenme Alanları.....	35
5.2.3 Tarihi Kimlik Taşıyan Bölgeler.....	36
5.2.4 Alışveriş Mekânları.....	36
5.2.5 Parklar.....	37
5.2.6 Çocuk Oyun Alanları.....	38
5.2.6.1 Çocuk oyun yeri.....	38
5.2.6.2 Çocuk oyun alanları.....	38
5.2.6.3 Çocuk bahçeleri.....	39
5.2.6.4 Geleneksel çocuk bahçeleri.....	39
5.2.6.5 Çağdaş çocuk bahçeleri.....	39
5.2.6.6 Macera oyun alanları.....	39
5.2.6.7 Oyun parkları.....	39
5.2.6.8 Diğer oyun mekanları.....	39
5.2.7 Spor Alanları.....	40
5.3 KENT MOBİLYALARINDA YERLEŞTİRME SÜRECİ.....	41
5.3.1 Yer Seçimi.....	41
5.3.2 Yerleştirme Miktarları.....	41
5.3.3 Birimler Arasında Koordinasyonun Sağlanması.....	41
6. YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARINDA KENTSEL DEKORASYON.....	42
6.1 GRAFİK.....	42
6.1.1 Figür.....	43
6.1.2 Endeks.....	43
6.1.3 Sembol.....	43
6.2 AFİŞ.....	43
6.3 KENTSEL MOBİLYALAR.....	44
6.3.1 Peyzaj Donatılarının Mimari ve Esetetik Potansiyelleri.....	45
6.3.1.1 Görsel potansiyel.....	45
6.3.1.2 İki boyutlu eleman potansiyeli	46
6.3.1.3 Üç boyutlu eleman potansiyeli.....	46
6.3.1.4 Tamamlayıcı potansiyel.....	47
6.3.1.5 Çekici cezbedici potansiyel.....	47
6.3.1.6 Uyumlaştırıcı potansiyel.....	47

6.3.1.7 Vurgulayıcı potansiyel.....	47
6.3.1.8 Dikkat dağıtıcı potansiyel.....	47
6.3.1.9 Simgeleyici potansiyel.....	47
6.3.1.10 Dekorasyon malzemesi.....	47
6.3.1.11 Gösterici potansiyel.....	47
6.3.1.12 Değiştirici potansiyel.....	47
6.3.2 Mekan Tasarımı ve Donatı Elemanları.....	48
6.3.2.1 Hiyerarşik tanımlama.....	48
6.3.2.2 Elemanların birleşmesi.....	48
6.3.2.3 Değişme.....	48
6.3.2.4 İşlevsel gerçekleşme.....	48
7. PEYZAJ UYGULAMA ÇALIŞMALARINDA YAPISAL PEYZAJ VE KENT	
MOBİLYALARI.....	49
7.1 TANIM VE ÖZELLİKLERİ.....	49
7.2 YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARININ SINIFLANDIRIL-	
MASI.....	50
7.2.1 Kullanımlarındaki İşlevlerine Göre Sınıflandırma	50
7.2.2 Montaj Biçimlerine Göre Sınıflandırma	51
7.2.2.1 Hareketli kent mobilyaları	51
7.2.2.2 Yarı hareketli kent mobilyaları	51
7.2.2.3 Sabit kent mobilyaları	51
7.2.3 Kullanım Türlerine Göre Sınıflandırma	51
7.2.3.1 Geçici kullanım	51
7.2.3.2 Sürekli kullanım	51
7.2.3.3 İşlevsel kullanım.....	51
7.2.4 Kentsel Kamu Alanlarının Kentsel Dekorasyonu Açısından	
Sınıflandırma.....	52
7.2.5 Teknik Donatısına Göre Sınıflandırma	52
7.2.5.1 Alt yapıya bağlı kent mobilyaları.....	53
7.2.5.1.1 Alt yapı tesisleri bakım kapağı ve ızgaralar.....	53
7.2.5.1.2 Aydınlatma elemanları.....	54
7.2.5.1.3 Trafik lambaları ve a. trafik kolonları.....	58
7.2.5.1.4 Telefon kabinleri.....	59
7.2.5.1.5 Meydan saatleri.....	60

7.2.5.1.6 Parkmetreler.....	61
7.2.5.1.7 Bilet otomatları.....	61
7.2.5.1.8 Satış birimleri.....	62
7.2.5.1.9 Otobüs durakları.....	63
7.2.5.1.10 Su ögesi.....	63
7.2.5.1.11 Çeşmeler.....	66
7.2.5.2 Alt yapıya bağlı olmayan kent mobilyaları.....	67
7.2.5.2.1 Döşeme kaplamaları.....	67
7.2.5.2.2 Caydırıcı, sınırlayıcılar.....	74
7.2.5.2.3 Basamak rampa ve bordürler.....	76
7.2.5.2.4 Çatı elmanları.....	79
7.2.5.2.5 Reklam ve ilan panoları.....	80
7.2.5.2.6 Spor elemanları.....	80
7.2.5.2.7 Yardımcı yapı öğeleri.....	81
7.2.5.2.8 Köprüler.....	81
7.2.5.2.9 G.Engelleyiciler, bariyerler, koniler, lambalar.....	82
7.2.5.2.10 Yönlendiriciler, yer belirleyiciler.....	82
7.2.5.2.11 Bilgi iletişim panoları.....	83
7.2.5.2.12 Ticari tabelalar, isimler.....	87
7.2.5.2.13 Cadde-Sokak levhaları, numaralar.....	87
7.2.5.2.14 Trafik işaretleri.....	88
7.2.5.2.15 Üst örtü elemanları.....	88
7.2.5.2.16 Oyun alanı elemanları.....	90
7.2.5.2.17 Bisiklet parkı elemanları.....	90
7.2.5.2.18 Oturma elemanları.....	91
7.2.5.2.19 Çiçeklikler.....	94
7.2.5.2.20 Çöp kutuları.....	96
7.2.5.2.21 Ağaç altı ızgaraları ve koruyucuları.....	98
7.2.5.2.22 Sanatsal objeler.....	99
8. MATERYAL VE YÖNTEM.....	100
8.1 MATERYAL.....	100
8.2 YÖNTEM.....	100
9. ARAŞTIRMA VE BULGULAR.....	101
9.1 ESENYURT İLÇESİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER.....	101

9.1.1 Esenyurt'un Tarihçesi.....	101
9.1.2 Coğrafi Konum.....	102
9.1.3 Doğal Yapısı.....	104
9.1.4 İklim ve Bitki Örtüsü.....	106
9.1.5 Nüfus.....	106
9.1.6 Ulaşım.....	107
10. ESENYURT İLÇESİNDE YAPILAN PEYZAJ UYGULAMA	
ÇALIŞMALARININ YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARI	
AÇISINDAN İRDELENMESİ.....	110
10.1 ALT YAPIYA BAĞLI KENT MOBİLYALARI.....	110
10.1.1 Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapağı ve Izgaralar.....	110
10.1.2 Aydınlatma Elemanları.....	112
10.1.3 Trafik Lambaları ve A. Trafik Kolonları.....	120
10.1.4 Telefon Kabinleri.....	121
10.1.5 Meydan Saatleri.....	122
10.1.6 Parkmetreler.....	123
10.1.7 Bilet Otomatları.....	123
10.1.8 Satış Birimleri.....	124
10.1.9 Otobüs Durakları.....	126
10.1.10 Su Öğesi.....	128
10.1.11 Çeşmeler.....	133
10.2 ALT YAPIYA BAĞLI OLMAYAN KENT MOBİLYALARI.....	134
10.2.1 Döşeme Kaplamaları.....	134
10.2.2 Çevreleme, Caydırıcı, Sınırlayıcılar.....	149
10.2.3 Basamak Rampa ve Bordürler.....	154
10.2.4 Çatı Elemanları.....	156
10.2.5 Reklam ve İlan Panoları.....	161
10.2.6 Spor Elemanları.....	161
10.2.7 Yardımcı Yapı Öğeleri.....	166
10.2.8 Köprüler.....	168
10.2.9 G.Engelleyiciler, Bariyerler, Koniler, Lambalar.....	171
10.2.10 Yönlendiriciler, Yer Belirleyiciler.....	175
10.2.11 Bilgi İletişim Panoları.....	177
10.2.12 Ticari Tabelalar, İsimler.....	178

10.2.13 Sokak Levhaları, Numaralar.....	179
10.2.14 Trafik İşaretleri.....	182
10.2.15 Üst Örtü Elemanları.....	184
10.2.16 Oyun Alanı Elemanları.....	187
10.2.17 Bisiklet Parkı Elemanları.....	194
10.2.18 Oturman Elemanları.....	195
10.2.19 Çiçeklikler.....	199
10.2.20 Çöp Kutuları.....	201
10.2.21 Ağaç Altı Izgaraları ve Koruyucuları.....	206
10.2.22 Sanatsal Objeler.....	206
11. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	210
11.1 ALT YAPIYA BAĞLI KENT MOBİLYALARI.....	211
11.1.1 Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapağı ve Izgaralar.....	211
11.1.2 Aydınlatma Elemanları.....	211
11.1.3 Trafik Lambaları ve A. Trafik Kolonları.....	212
11.1.4 Telefon Kabinleri.....	212
11.1.5 Meydan Saatleri.....	212
11.1.6 Parkmetreler.....	212
11.1.7 Bilet Otomatları.....	212
11.1.8 Satış Birimleri.....	212
11.1.9 Otobüs Durakları.....	212
11.1.10 Su Ögesi.....	213
11.1.11 Çeşmeler.....	213
11.2 ALT YAPIYA BAĞLI OLMAYAN KENT MOBİLYALARI.....	213
11.2.1 Döşeme Kaplamaları.....	213
11.2.2 Caydırıcı, Sınırlayıcılar.....	214
11.2.3 Basamak Rampa ve Bordürler.....	214
11.2.4 Çatı Elemanları.....	214
11.2.5 Reklam ve İlan Panoları.....	214
11.2.6 Spor Elemanları.....	214
11.2.7 Yardımcı Yapı Öğeleri.....	214
11.2.8 Köprüler.....	215
11.2.9 G.Engelleyiciler, Bariyerler, Koniler, Lambalar.....	215
11.2.10 Yönlendiriciler, Yer Belirleyiciler.....	215

11.2.11 Bilgi İletişim Panoları.....	215
11.2.12 Ticari Tabelalar, İsimler.....	215
11.2.13 Sokak Levhaları, Numaralar.....	215
11.2.14 Trafik İşaretleri.....	215
11.2.15 Üst Örtü Elemanları.....	216
11.2.16 Oyun Alanı Elemanları.....	216
11.2.17 Bisiklet Parkı Elemanları.....	216
11.2.18 Oturman Elemanları.....	216
11.2.19 Çiçeklikler.....	216
11.2.20 Çöp Kutuları.....	216
11.2.21 Ağaç Altı Izgaraları ve Koruyucuları.....	217
11.2.22 Sanatsal Objeler.....	217
KAYNAKÇA.....	218
ÖZGEÇMİŞ	222

ŞEKİLLER

Şekil 9.1 : Esenyurt İlçesi İstanbul İli içerisindeki konumu.....	102
Şekil 9.2 : Esenyurt İlçesi Mahalle haritası.....	103
Şekil 9.3 : Esenyurt İlçesi uydu görünümü.....	105
Şekil 9.4 : Esenyurt İlçesi Ulaşım aksları haritası	108
Şekil 10.1 : Esenyurt genel görünüm	111
Şekil 10.2 : Esenyurt genel görünüm	111
Şekil 10.3 : Şehitler parkı genel görünüm	113
Şekil 10.4 : Ekin Caddesi genel görünüm	114
Şekil 10.5 : 1982 Sokak parkı genel görünüm	115
Şekil 10.6 : Gaziler parkı genel görünüm	116
Şekil 10.7 : Papatya Caddesi genel görünüm	117
Şekil 10.8 : G. Osman Paşa genel görünüm	118
Şekil 10.9 : Şehitler Parkı genel görünüm	119
Şekil 10. 10: Esenyurt Belediye önü genel görünümü	120
Şekil 10. 11: Cumhuriyet Meydanı genel görünüm	121
Şekil 10. 12: Esenyurt Meydan genel görünüm.....	122
Şekil 10. 13: Esenyurt Torium AVM genel görünüm.....	124
Şekil 10. 14: Esenyurt genel görünüm.....	125
Şekil 10. 15: Esenyurt Torium AVM genel görünüm.....	125
Şekil 10. 16: Esenyurt Cumhuriyet Mahallesi genel görünüm.....	126
Şekil 10. 17: Doğan Araslı Bulvarı.....	127
Şekil 10. 18: Fatih Sultan Mehmet Caddesi.....	127
Şekil 10. 19: M. Akif Ersoy Parkı fiskiyeli süs havuzu.....	128
Şekil 10. 20: R. Tayyip Erdoğan Parkı süs havuzu.....	129
Şekil 10. 21: R. Tayyip Erdoğan Parkı süs havuzu.....	129
Şekil 10. 22: Esenkent mevki süs havuzu.....	130
Şekil 10. 23: R. Tayyip Erdoğan Parkı yüzme havuzu.....	130
Şekil 10. 24: Cumhuriyet Caddesi süs havuz.....	131
Şekil 10. 25: Şehitler Parkı fiskiyeli süs havuzu.....	131
Şekil 10. 26: Şehitler Parkı fiskiyeli süs havuzu	132
Şekil 10. 27: Bağlar Çeşme Caddesi süs havuzu.....	132

Şekil 10. 28:Şehitler Parkı Genel Görünüm.....	133
Şekil 10. 29:Gaziler Parkı Genel Görünüm.....	134
Şekil 10. 30: Atatürk Caddesi genel görünüm.....	135
Şekil 10. 31: R. Tayyip Erdoğan parkı genel görünüm.....	136
Şekil 10. 32: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm.....	136
Şekil 10. 33: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm.....	137
Şekil 10. 34: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm.....	137
Şekil 10. 35: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm.....	138
Şekil 10. 36: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm.....	138
Şekil 10. 37: 1036 sokak görünüm.....	139
Şekil 10. 38: 905 Sokak genel görünüm.....	140
Şekil 10. 39: Papatya Caddesi genel görünüm.....	140
Şekil 10. 40: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm.....	141
Şekil 10.41: Şehitler Parkı genel görünüm.....	142
Şekil 10. 42: G. Osman Paşa parkı görünüm.....	143
Şekil 10. 43: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm.....	144
Şekil 10. 44: Tarhi Çeşme parkı görünüm.....	145
Şekil 10. 45: G. Osman Paşa parkı görünüm.....	145
Şekil 10. 46: Şehitler Parkı genel görünüm.....	146
Şekil 10. 47: Şehitler parkı görünüm.....	147
Şekil 10. 48: M. Akif Ersoy parkı görünüm.....	148
Şekil 10. 49: Osmanlı parkı görünüm.....	148
Şekil 10. 50: 1982 Sokak Parkı genel görünüm.....	150
Şekil 10. 51: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm.....	151
Şekil 10. 52: Hasbahçe parkı görünüm.....	151
Şekil 10. 53: Süleyman Demirel Caddesi görünüm.....	152
Şekil 10. 54: G. Osman Paşa parkı görünüm.....	152
Şekil 10. 55: Abdullah Gül parkı görünüm.....	153
Şekil 10. 56: Belediye Bahçesi görünüm.....	153
Şekil 10.57: Cumhuriyet parkı görünüm.....	154
Şekil 10. 58: Hasbahçe parkı görünüm.....	155
Şekil 10. 59: Hasbahçe parkı görünüm.....	155
Şekil 10. 60: Gaziler Parkı genel görünüm.....	157
Şekil 10. 61: Şehitler Parkı genel görünüm.....	157

Şekil 10. 62: Şehitler Parkı genel görünüm.....	158
Şekil 10. 63: 1982 Sokak Parkı genel görünüm.....	159
Şekil 10. 64: Fidanlık genel görünüm.....	159
Şekil 10. 65: Bilal Yazkurt parkı genel görünüm.....	160
Şekil 10.66: Emka yanı park genel görünüm.....	160
Şekil 10. 67: Bağdat Caddesi.....	161
Şekil 10. 68: 1982 Sokak Parkı genel görünüm.....	162
Şekil 10. 69: Çınar Parkı genel görünüm.....	162
Şekil 10. 70: Cumhuriyet Parkı genel görünüm.....	163
Şekil 10. 71: Cumhuriyet Parkı genel görünüm.....	163
Şekil 10. 72: Tem Kenarı Parkı genel görünümü.....	164
Şekil 10. 73: 1982 Sokak Parkı Parkı genel görünüm.....	164
Şekil 10.74: 1982 Sokak Parkı genel görünüm.....	165
Şekil 10. 75: 1982 Sokak Parkı genel görünüm.....	165
Şekil 10.76: Hasbahçe Parkı genel görünüm.....	166
Şekil 10. 77: R. Tayyip Eedoğan Parkı genel görünüm.....	167
Şekil 10.78: Şehitler Parkı genel görünüm.....	167
Şekil 10.79: Şehitler Parkı genel görünüm.....	168
Şekil 10.80: R.Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm.....	169
Şekil 10.81: R.Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm.....	169
Şekil 10.82: R.Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm.....	170
Şekil 10.83: Doğan Araslı Bulvarı genel görünüm.....	170
Şekil 10.84: R.Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm.....	171
Şekil 10.85: Esenyurt İlçesi Genel Görünüm.....	172
Şekil 10.86: Esenyurt İlçesi Genel Görünüm.....	172
Şekil 10.87: Esenyurt İlçesi Genel Görünüm.....	173
Şekil 10.88: Esenyurt İlçesi Genel Görünüm.....	173
Şekil 10.89: Esenyurt İlçesi Genel Görünüm.....	174
Şekil 10.90: Esenyurt İlçesi Genel Görünüm.....	174
Şekil 10.91: Esenyurt İlçesi genel görünüm.....	175
Şekil 10.92: Şehitler Parkı genel görünüm.....	176
Şekil 10.93: R.Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm.....	176
Şekil 10. 94: İnönü Mah. genel görünüm	177
Şekil 10.95: Gaziler Parkı genel görünüm.....	178

Şekil 10.96: Esenyurt genel görünüm.....	179
Şekil 10.97: Esenyurt genel görünüm.....	180
Şekil 10.98: Esenyurt genel görünüm.....	180
Şekil 10.99: Esenyurt genel görünüm.....	181
Şekil 10.100: Esenyurt genel görünüm.....	181
Şekil 10.101: Esenyurt genel görünüm.....	182
Şekil 10.102: Esenyurt genel görünüm.....	183
Şekil 10.103: Esenyurt genel görünüm.....	183
Şekil 10.104: Esenyurt genel görünüm.....	184
Şekil 10.105: Şehitler Parkı genel görünüm.....	185
Şekil 10.106: Şehitler Parkı genel görünüm.....	185
Şekil 10.107: Esenyurt genel görünüm.....	186
Şekil 10.108: Şehitler Parkı genel görünüm.....	186
Şekil 10.109: 1982 Sokak Parkı Kale Figürlü Kuleli Plastik Oyun Grubu.....	187
Şekil 10.110: Tem Kenarı Parkı genel görünüm.....	188
Şekil 10.111: Mehmet Akif Ersoy Parkı genel görünüm.....	188
Şekil 10.112: R. Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm.....	189
Şekil 10.113: Şehitler Parkı “Şapelli Ahşap Oyun Grubu”.....	189
Şekil 10.114: Carrefour AVM “Elektronik Oyun Grubu”.....	190
Şekil 10.115: Şehitler Parkı genel görünüm.....	191
Şekil 10.116: Carrefour AVM “Elektronik Oyun Grubu”.....	192
Şekil 10.117: Carrefour AVM “Elektronik Oyun Grubu”.....	192
Şekil 10.118: Gaziler “Yüksek Kuleli Plastik Oyun Grubu”.....	193
Şekil 10.119: Toplu konut alanı genel görünüm.....	194
Şekil 10.120: Atatürk Parkı genel görünüm.....	195
Şekil 10.121: Tem Kenarı genel görünüm.....	196
Şekil 10.122: Belediye Bahçesi genel görünüm.....	196
Şekil 10.123: Belediye Bahçesi genel görünüm.....	197
Şekil 10.124: Belediye bahçesi genel görünüm.....	197
Şekil 10.125: Şehitler Parkı genel görünüm.....	198
Şekil 10.126: Fidanlık genel görünüm.....	198
Şekil 10.127: R.Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm.....	199
Şekil 10.128: Belediye binası yanı çiçek saksısı.....	200
Şekil 10.129: Fidanlık girişi çiçek saksısı.....	201

Şekil 10.130:1982 Sokak Parkı genel görünüm.....	202
Şekil 10.131: Şehitler Parkı genel görünüm.....	203
Şekil 10.132: Esenyurt genel görünüm.....	204
Şekil 10.133: Esenyurt genel görünüm.....	205
Şekil 10.134: Esenyurt genel görünüm.....	205
Şekil 10.135: Esenyurt genel görünüm.....	206
Şekil 10.136: Esenyurt Cumhuriyet Meydanı genel görünüm.....	207
Şekil 10.137: Şehitler Parkı genel görünüm.....	208
Şekil 10.138: Gaziler Parkı genel görünüm.....	209

KISALTMALAR

İBB	:	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
TEM	:	Avrupa Transit Karayolu (Trans European Motorway)
TUİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
AVM	:	Alış Veriş Merkezi
BOTAŞ	:	Boru Hatları İle Petrol Taşıma Anonim Şirketi
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi

1. GİRİŞ

Kent çok amaçlı olarak sürekli gelişme trendi içerisinde bulunan, birçok fonksiyonu birden bünyesinde taşıyan, formu zaman ve mekân içinde değişik ivmelerle birçok el tarafından oluşturulan bir organizasyondur. Bu bakımdan son formunu hiçbir zaman alamaz ve gelişimi ancak kısmen kontrol edilebilir. Kuruluşundan başlayarak, insan ve onun bir parçası olduğu doğal ve kültürel çevreyle birlikte var olan kentler, çağımızın değişen gereksinimleri ve güçlü teknolojik müdahaleleri ile hızlı, hazırlıksız ve dramatik bir süreç yaşayarak, yatay ve dikey yönde gelişmektedir. Bu değişim, özellikle insan yapısına aykırı, soğuk, kullanıcıları ile barışık olmayan bir süreç izleyerek, kentleri insan yaşayışı için sosyo-kültürel ve biyolojik anlamda yetersiz bir çevre haline getirmektedir (Yılmaz ve Yılmaz 1997).

Kentsel dış mekânların insanın günlük yaşamına huzur ve kolaylık verici düzenlemeleri, insana yaşama gücü veren, uyumlu, sağlıklı bir moral ortamı doğurur. Kentsel dekorasyonun canlanmasında yapısal peyzaj ve kent mobilyalarının önemli fonksiyonları vardır. Yapısal peyzaj ve kent mobilyalarının, insanın kent dokusu içindeki bireysel ve toplumsal yaşamını kolaylaştıran, bireyler arası iletişimi sağlayan, mekana fonksiyonel ve estetik açıdan belirli bir anlam kazandıran, değişik nitelik ve niceliklerde olan, mekânı tanımlayan ve tamamlayan niteliklerdir, objelerdir. Bu nedenle sadece işlevsel amaçlarla değil, kent peyzajını canlandırıcı etkileri açısından da büyük önem taşımaktadırlar. Yapısal peyzaj ve kent mobilyaları, kullanıcıların sosyal, kültürel davranış özellikleri, nesneden beklentileri, görsel, estetik değer yargıları ile, çevre düzeni içindeki işlevsel, anlamsal gereklilikleri gibi faktörler altında oluşur ve gelişirler. Kent kimliğine dayanan, onun ayırıcı öğelerinden biri olan ve destekleyen bir sistemin parçası olarak, yapısal peyzaj ve kent mobilyalarının hem teknik, hem de görsel açıdan kent içinde süreklilik göstermesi zorunludur. Bu süreklilik, salt bir sistemin parçası olduğu için değil, herkes tarafından anlaşılabilir ve kullanılabilir olmayı gerektiren bir 'dil' özelliği taşımasındandır. O halde yapısal peyzaj ve kent mobilyaları için yüklendikleri işlevsel görevlerin yanı sıra kent kimliği ile ilişkileri açısından, kentin anlamsal, simgesel boyutunu oluşturduklarını söylemek doğru bir yargı olacaktır (Bayrakçı 1991). Kimlikli bir kentleşmede amaç, sorun ve gereksinimler çok iyi bilinmelidir.

Bu çalışmanın amacı, Esenyurt ilçesinin bütünün de mevcut yapısal peyzaj öğeleri ve kent mobilyalarının durumunu ve işlevselliğini tespit etmektir. Özellikle iklime bağlı olarak yapı malzemelerinde ortaya çıkan bozulmaları en aza indirerek hem estetik hem de uzun vadede kullanışlı, işe yarayan çözümler yanında yeni yapılaşma alanlarında görülen çirkin, ilçe ile uyuşmayan, ilçe karakterini yansıtmayan yapısal peyzaj öğeleri ve kent mobilyalarının ortaya çıkarmak, ilçeye özgü bir ürün ortaya koyarak ve kent imajını yükseltmek için öneriler üretmektir. Çalışmanın bir diğer amacı ise kentsel mekânları kullanan her yaş ve her gelir seviyesindeki insanların isteklerini yansıtan, ekolojik değerleri baz alan donatı elemanlarını ortaya koymak, geleneksel ve modern çizgileri bir arada yansıtan mekanlar oluşturmaktır. Bu ölçekte Esenyurt Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü verilerinden yararlanılmıştır.

1.1 TEZİN AMACI

Bu çalışmanın amacı yapısal peyzaj ve kent mobilyalarının tasarım ve kullanım süreçlerinin tespit edilip ve ayrıca bu öğelerin Esenyurt İlçesi'nde uygulama çalışmalarının ilçe ölçeğindeki yeri, uygulamada kullanımı bu materyallerinin çevreye ve insan yaşamına sosyal etkisi araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu çerçevede ilçede bulunan Esenyurt Belediyesi tarafından yapılmış park alanları, orta refüj çalışmaları, caddeler, sokaklar ve kamusal alan bahçeleri incelenerek bu alanların gereksinimleri ve oluşan etmenler ile yapısal peyzaj ve kent mobilyaları tasarımı yönünden incelenmesi yapılacaktır.

Toplumsal faaliyetlerin çok yönlü, karmaşık ve hareketli yapısı içinde, insanın kendisi, çevresi ve başkaları ile uyumlu, dengeli, sağlıklı ve anlamlı bir ilişki kurabilmesi, kentlerin estetik bir biçimde planlanmasından geçmektedir. Bu konuya verilen önemin artması, beraberinde ülkemiz için yeni bir kavram olan kent mobilyaları kavramını da gündeme getirmiştir.

Bu çalışma ile kent mobilyalarının tasarım ve kullanım süreci; yapısal peyzaj ve kent mobilyalarının tanımı, işlevsel özellikleri, konumlandırılmalarında dikkat edilmesi gereken noktalar, malzeme ve üretim teknikleri, gerekli bakımları ve kent mobilyalarının maruz kaldıkları vandalistik eylemler ile bu eylemleri engelleyebilmek için alınması gereken tedbirler hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Esenyurt ilçesinin tez konusu olarak seçilme nedeni; ilçenin, son yıllarda İstanbul ilinde kentsel peyzaj, ulaşım, kültür, toplu kont kavramı, kentsel dönüşüm, sosyal ve

ekonomik gelişim alanında önemi bir değişim göstermesi ve değişim esnasında uygulamada yapılan caddeler, sokaklar, parklar, kamusal yeşil alanlar ve diğer aktif – pasif yeşil alanların önemli bir kısmına hâkim olan yapısal peyzaj elemanları ve kent mobilyaları örneklerini bünyesinde taşımasıdır.

Bu incelemelerde Esenyurt Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü ile diğer birimlerinden alınan bilgilerden ve internet kaynaklarından faydalanılmıştır.

1.2 TEZİN KAPSAMI

Söz konusu bu çalışma yapısal peyzaj ve kent mobilyalarının genel tanımları ve Esenyurt İlçe genelinde kullanımlarına değinilerek onbir bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; çalışmanın amacı, çalışmanın kapsamı ve izlenen yöntemler açıklanmıştır.

İkinci bölümde; insan ve çevre ilişkileri, çevre düzenleme olgusu, çevre gereksinimleri, çevre sorunları incelenmiştir.

Üçüncü bölümde; yapısal peyzaj ve kent mobilyalarında algı ve algının temel özellikleri sunulmuştur.

Dördüncü bölümde; yapısal peyzaj ve kent mobilyalarında tasarım süreci ve bu bağlamda tasarım sürecine insan ve ulaşımın etkisi, tasarım ilkeleri, süreci oluşturan insan talepleri ve evreleri, ölçütleri ayrıca tasarımdaki kavramlar hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Beşinci bölümde; yapısal peyzaj ve kent mobilyalarında mekan, mekan çeşitleri, söz konusu mekan çeşitlerinin sınıflandırılması, insanlar tarafında nasıl kullanıldığı hakkında bilgiler aktarılmıştır.

Altıncı bölümde; kentsel dekorasyon konusuna değinilmiştir. Kamu alanları tasarımı kentsel dekorasyon içeriğindeki tasarım öğeleriyle yakından ilgilidir. Bu öğelerin yarattığı etki kentsel dekorasyon olarak nitelenir.

Yedinci bölümde; yapısal peyzaj ve kent mobilyalarının tanım ve özellikleri, sınıflandırılması ve bu sınıflama oluşturulurken alt yapıya bağlı olan ve alt yapıya bağlı olmayan kent mobilyaları olarak ayrıntılı bir şekilde incelenmesi yapılmıştır.

Sekizinci bölümde; materyal ve yöntem açıklanmıştır.

Dokuzuncu bölümde; araştırma ve bulgular kapsamında Esenyurt ilçesi ile genel bilgiler (tarihçesi, konumu, sosyo-ekonomik durumu, ulaşımı, toprak yapısı vb.) ve Esenyurt imar planlarından hareketle yeşil alan durumu, uygulamadaki yapılanlar ile ilçe ölçeğindeki yeri anlatılmıştır.

Onuncu bölümde; tezin ana kapsamını oluşturan Esenyurt ilçesindeki uygulamalarda kullanılan yapısal peyzaj ve kent mobilyalarının çeşitleri, kullanımı, ölçütleri, yeterliliği, genel plânlama ilkeleri ve fonksiyonları, parklarda, yeşil alanlarda, cadde ve sokaklarda uygulanan tasarım ilkeleri ve üstlendikleri fonksiyonların değerlendirilmesi konularına yer verilmiştir. Ayrıca park, yeşil alan , cadde ve sokaklardan çekilen fotoğraflar ile desteklenmiştir.

Onbirinci bölümde; yapılan çalışmalar ve incelenen alanlar hakkında genel değerlendirmeler yapılmış ve öneriler aktarılmıştır.

1.3 TEZİN YÖNTEMİ

Tez çalışmasının yapılmasında Yapısal Peyzaj ve Kent Mobilyaları ile ilgili teorik kısmın oluşturulması ve bu çalışmaların Esenyurt İlçesinde oluşum ve kullanım etmenleri irdelenmiştir. Yapısal Peyzaj ve Kent Mobilyaları tasarım ve kullanım süreci ortaya konması amacıyla kütüphane kaynaklarından, Esenyurt Belediyesi kaynakları ve internet üzerindeki konu ile ilgili çalışmalardan faydalanılmıştır.

2. İNSAN VE ÇEVRE İLİŞKİLERİ

Endüstriyel gelişmeler, nüfus artışı, doğal kaynakların tüketimi, çeşitli çevresel yükler doğayı zorlamaktır. Bu zorlamalar karşısında doğal denge bozulmakta ve yok olmaktadır. İnsan bir yandan doğayı yok etmekte bir yandan da yaşadığı bu çevrede doğanın devamını sağlayacak çabalar sarf etmektedir.

Örneğin konut ya da barınma gereksinimini sağlamak için kentlere beton bloklar yığarken, diğer yandan bu bloklar arasında çocuk bahçeleri ve yeşil alanlar planlamaktadır. Amaç, gelişen endüstri toplumsal düzen içerisinde insan, doğa ve çevre arasında sorunlara en ideal çözümü bulma çabaları olmalıdır.

2.1 ÇEVRE

Çevre sözcüğü günümüzde oldukça sık ve değişik anlamlarda kullanılmaktadır. Ancak tasarımcı açısından çevreyi kısaca şöyle tanımlayabiliriz.

Çevre: Yaşayan bir varlığın yaşamını, gelişimini etkileyen tüm değişebilir dış koşullar ve faktörlerdir.

Bu tanımlamada geçen varlık sözcüğü, tasarımcılar için insanı belirler.

Çevreyle insan arasında karşılık bir ilişki söz konusudur. İnsan hem çevrenin merkezi, hem de çevrenin onunla bütünleşmiş bir parçasıdır. Dolayısıyla kişi çevreyi etkiler ve ondan etkilenir.

Çevrenin insanla ilişkileri, çevre açısından, genel olarak üç bölümde gelişir.

- a. Çevre, insanın fizyolojik ihtiyaçları ve bunlardan doğan amaçları için imkanlar sağlar.
- b. Çevre, insanın amaçlarını gerçekleştirmesi için gerekli olan özel davranış örüntülerine imkan sağlar.
- c. Çevre, insanın amaçlarını gerçekleştirmesinde gerekli olan psikolojik koşulları, belli simgesel ve etkileyici görevler yerine getirerek destekler.

2.2 ÇEVRE DÜZENLEME OLGUSU

Gerçekte, bu üç genel görev (fonksiyon), çevrenin insan ihtiyaçlarının karşılayışının ifadesidir. Bu görevi yerine getiren ise, bu ihtiyaçları karşılamak üzere düzenlenmiş çevredir.

Çevre düzenleme olgusu insanı etkileyen ve birbirinden tümüyle ayrılmış gibi görünen çevre bilimlerini birleştirerek bunların kullanım ve tasarlama düzeyindeki etkilerini ortaya koymak amacını güden bir yöneliştir.

Çevre olgusundan kaynaklanan ve gelişen “çevre düzenleme” biçimsel bir ele alış değildir ve hiçbir zaman bu anlamda kullanılmamalıdır.

Gerek sanatsal gerek bilimsel ele alışlarda benzeri faaliyetlerin çözümlenmeye çalıştıkları tüm sorunlar, nasıl ki yaşayış düzenine , dünya görüşüne, üretim biçimine, teknoloji ve bilgi düzeyine ve tüm bunların devinimine, bu devinimlerin zaman ve mekan içindeki sürekliliklerine ilişkin sorunlarsa ve meydana gelen benzeri yapıtlar, bu yapıtlar bu ana sorunları yanıtlamak üzere ortaya çıkarsa “çevre düzenleme” faaliyeti de böyle genel bir yaklaşım olarak ele alınmalıdır.

2.3 ÇEVRESEL GEREKSİNİMLER

Kullanıcı gereksinimleri kullanıcının bir mekân içinde yaşamını toplumsal, psikolojik ve fizyolojik rahatsızlıklara uğramadan sürdürebileceği ve yaptığı işlerde verimli olmasına yardım edecek olanakları veren çevre koşulları şeklinde tanımlanmaktadır.

2.4 ÇEVRE BİŞENLERİ

Çevre tüm bu gereksinimlerin ortak kullanım alanıdır diyebiliriz. Çevre sisteminde bir sıralanımı vardır.

Çevre sistemi şemasını şöyle kurabiliriz.

2.4.1 Fiziksel Çevre

a. Doğal Çevre

1. Fiziksel Ve İnorganik Çevre
2. Biyolojik Ve Organik Çevre

b. Yapılanmış Çevre

1. Sosyo – Fiziksel Çevre
2. Sosyo – Biyolojik Çevre

2.4.2 Toplumsal Çevre

a. Davranışsal Çevre

1. Sosyo – Psikolojik Çevre

2. Kurumsal Çevre

b. Üretim İlişkileri

2.5 ÇEVRE SORUNLARI

Hızlı sanayileşme ve nüfus artışı çevre dengesini bozmakta, doğal kaynakları tüketmekte ve çevre kirliliğine neden olmaktadır.

Çevresel Yükleri Şöyle Sıralayabiliriz:

1. Gürültü

2. Patlama

3. Hava kirliliği

4. Nüfus Artışı

5. Su kirliliği

6. Sanayileşme

7. Toz- İs- Duman

8. Kentleşme

9. Titreşim

10. Erozyon

11. Duman

12. Doğal Kaynakların tüketimi ve tahribi

13. Koku

14. İklim ve diğer çevresel etkiler.

15. Ateş

3. YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARINDA ALGI

Çevreden duyuşsal bilginin alınması ve işlenmesine ilişkin bir çalışma alanını oluşturan Algı Psikolojisi, insan – çevre ilişkilerinin incelenmesinde önemli bir yer tutmaktadır. İnsanın çevre ile ilişkisi, çevresel bileşenlerin ifade aracı olan biçimi ile, biçimin insana gönderdiği mesajlar ile ve bunların algı yoluyla insan tarafından alınmasıyla gerçekleşmektedir.

Algı çevreden kaynaklanan uyarıcı etkilerin duyu organları ve zihinsel sürece ilişkin olgular yardımıyla kavranması ve anlaşılması olarak tanımlanmaktadır.

Algının temel özellikleriyse:

- a. Algı kişilere göre değişen bir olgudur.
- b. Algı olgusunda hareket önemli rol oynamaktadır.
- c. Algılamada insan çevresinden araçlarına uygun bilgi almaktadır.

3.1 GESTALT PSİKOLOJİSİ

Almanca biçim anlamına gelen Gestalt sözcüğü, algı psikolojisinde “aralarında dinamik bağlar olan parçaların oluşturduğu anlamlı bir bütün” şeklinde yorumlanmaktadır. Bu sözcük bir kuram oluşturmakta ve bir bütünü incelerken onu yine bir bütün olarak ele almak gerektiğini savunmaktadır.

Buna göre bir bütüne anlam veren onu oluşturan parçalar değil, parçaların ne biçimde bir araya geldikleri diğer bir deyişle parçalar arasındaki ilişkidir. Meydana gelen bütün onu oluşturan öğelerin toplamından farklı bir şey olup, kendine özgü nitelikler gösterir.

3.2 GÖRSEL ALGI

Görsel algı çevrenin fiziksel ve sosyal faktörlerinin karmaşık bir etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Algılama davranışı etkilemekte; daha sonra davranış algılamayı etkilemektedir.

Görsel algıyı etkileyen faktörlerse şöyle sıralanabilir:

1. Uyarıcının sahip olduğu anlam
2. Uyarıcının Tanınmışlığı
3. Kültür farklılığı

4. Zihinsel süreçlerin oluşturduğu düzen farklılığı

- a. Bulunduğu Toplum
- b. Sahip olduğu kültür
- c. Yapmış olduğu deneyim
- d. Öğrenim düzeyi

3.3 GÖRSEL ALANIN DÜZENLENMESİ

Gestalt Algı Teoresine göre çevremizdeki nesnelere, belirli bir düzen içerisinde bir araya gelmekte ve bu düzenin elemanlarının oluşturduğu olgu olarak algılanmaktadır.

Algısal düzenlemenin en basit ancak en temel ilkelerinden biri olan şekil – zemin bağıntısına göre zemine karşı şekil olarak algılanan biçimler obje olarak görünmektedir.

- a. Yakınlık faktörü
- b. Doğruluk faktörü
- c. Benzerlik faktörü
- d. Kapalılık faktörü
- e. Devamlılık faktörü
- f. Simetri faktörü
- g. Hareket faktörü
- h. Deneyim faktörü

Görsel alanın üç boyutlu bir organizasyonunu oluştururken şu faktörler önem kazanmaktadır.

- a. Görünen büyüklük ve görünen parlaklık
- b. Gölgeleme
- c. Doku Derecelenmesi
- d. Araya girme
- e. Hareket paralaksı

3.4 MEKÂNSAL ALGI

Görsel çevre etkenleri üç boyutlu bir mekânsal düzenleme kapsamında ele alındığında “mekânsal algı” konusu ortaya çıkmaktadır. Mekân kavramı, insan – çevre etkileşim sisteminin analizi için uygun koşulları sağlayan bir ortam olarak kabul edilmektedir. İnsan algılarıyla çevresini amaçlarına özdeşleştirerek ve aynı zamanda çevrenin sağladığı koşullara kendini uydurarak bulunduğu mekâna anlam kazanmaktadır.

Mekân, insan boyutunun var olmasıyla anlam kazanmakta ve buna bağlı olarak farklı mekân kavramları ortaya çıkmaktadır.

3.4.1 Fiziksel Mekân

Ölçülebilen ve geometrik kavramlar yardımıyla saptanan mekân hareket ve ışık mekânının varlığını güçlendirmektedir.

3.4.2 Mevcut Mekân

İnsanla çevresini bütünleyen psikolojik bir kavram olan mevcut mekân çevrenin somut, yapısıyla saptanmaktadır. İnsanın çevrenin değişmeyen bir izlenimini oluşturan mevcut mekân onun kültürel ve sosyal bir bütünlüğe ait olmasını sağlamaktadır.

3.4.3 Kavramsal Mekân

İnsan yalnızca mekânla eylemde bulunmamakta; mekânı algılamakta ve mekân hakkında düşünmektedir. Mevcut mekânda oluşan bir izlenim – görünüm bazı koşullarda kavramlaşmakta ve bireyin zihninde bir kavramsal mekân oluşturmaktadır.

3.4.4 Algılanan Mekân

İçinde bulunan insan tarafından gözlenen, yaşanan ve algılanan bir mekândır. Yaşanan bir mekân olarak da nitelendirilebilen Algılanan Mekân hem uyarıcının fiziksel özelliklerinin hem de algılayanın öznel değerlerinin bir işlevidir.

Mekân ayrıca iki kısımda da incelenebilir.

Pozitif Mekân

Negatif Mekân

Pozitif mekân, statik, gözle görülen ve içten algılanabilen sınırlı bir mekândır.

Negatif mekân ise dinamik, sınırsız olarak gözlenebilen ve merkezi olarak algılanamayan mekândır. Leonard’a göre pozitif mekân bir binanın içi, negatif mekân ise kitleler arasındaki dış alanlardır.

3.5 MEKÂNSAL UYARIM

Mekânsal Uyarım;

- a. Kullanılan tasarım elemanlarının olanakları
- b. Tasarım elemanlarının birbirine olan etkisi
- c. Bu elemanların bir araya geliş ilkeleri ve
- d. Algısal etkileşim düzenine bağlı olarak çeşitli düzeylerde oluşmaktadır.

Mekânı oluşturan yapısal elemanların nitelikleri, mekânın görsel niteliğini de belirlemektedir. Renk, Form ve Doku gibi görsel elemanların algısal – duygusal etkinliğinin iyi bilinmesi ile görsel nitelik arttırılabilmektedir.

3.5.1 Renk

- a. Renk görsel olarak algılanan birçok duygusal etkinliğe sahip olan ve estetik amaçlara hizmet veren bir elemandır.
- b. Kullanıldığı mekânı etkiler: Dinlendirici heyecan verici
- c. Mekâna birlik ya da çeşitlilik kazandırır: Aynı renkler birlik, farklı renkler çeşitlilik duygusu verir.
- d. Malzemenin öz niteliğini ifade eder.
- e. Renk formu belirler.
- f. Oranları etkiler.
- g. Ölçeği ortaya çıkartır.
- h. Ağırlık duygusu oluşturur: koyu renkler ağır, açık renkler hafif hissi uyandırır.

3.5.2 Doku

Bir yüzeyin dokusu malzemenin yapısında varolan niteliğidir. Doku dokunumuyla denenebilecek olanın görüşle izlenim kazanması olarak düşünülebilir. Sert veya yumuşak gibi sözcüklerle tanımlanmaktadır.

Bir dokunun meydana gelmesi için:

- a. Pürüzlü veya uygun ışık
- b. Dokusal derinlik yani görüntü ve çıkıntı, gerekmede; renklerdeki değişim ise görsel karakter sağlamaktadır.

DOKU;

a. Derin Doku

b. Yüzeysel doku

Ve ya;

a. İnce doku

b. Kaba doku olarak gruplanabilir:

Karakter formunu belirlemek için ise,

a. Düzenli Doku,

b. Düzensiz Doku biçiminde bir sınıflandırma yapılabilir.

3.5.3 Form

Renk, doku ve şekil, yüzeyleri belirler; yapılar ve diğer strüktürler ise form, biçim ve çizgisel olarak algılanırlar. “FORM” üç boyutlu bir anlatımı ifade etmek için kullanılır.

Farklı formların ve formların farklı düzenlemelerin ve bunların çevreleriyle, geri planlarıyla ilişkilerinin psikolojik etkinliği önemli bir faktör oluşturmaktadır.

Form iki grupta sınıflandırılabilir.

a. Geometrik formlar

b. Serbest formlar

3.6 MEKÂNSAL BÜTÜNLÜK

Görsel olarak en önemli ilke, her şeyin bütüne ait ve uygun olması hiçbir elemanın birbirine yabancı ve uyumsuz olması demek olan “bütünlük” (integrasyon) dur.

Mekânsal bütünlüğü oluşturan ilkeleriye şöyle sıralayabiliriz:

1. Denge

2. Devamlılık – Ritm

a. Tekrar

b. Değişme

c. Gelişme

3. Şiddet – Odak Noktası

Ayrıca her kompozisyon

1. Form işlevi izler

2. Birlik içinde çeşitlilik veya çeşitlilikte birlik olmak üzere iki hedefe bağlı olarak kurulmaktadır.

Görsel formun oluşturulmasında, çeşitli algı türlerine ilişkin kurucu kavramlar şu şekilde sıralanabilir.

1. Şekil- Zemin (geri plan)
2. Ana Doğrultular
3. Eğri çizgilerin sürekliliği
4. Basit form nitelikleri
5. Benzerlik
6. Simetri
7. Görsel denge
8. Ana formlar

Mekânsal uyarımı etkileyen uyarı türleri ise şöyle sınıflandırılabilir.

1. Boyutsal Algı Etkinliği
2. Görsel Algı Etkinliği
3. Isısal Algı Etkinliği
4. İşitsel Algı Etkinliği

Bütün bunlara ek olarak mekânsal değerlendirmede duygularında rolü vardır. Mekan öğeleri her biri ayrı ayrı duygusal olarak bir yük taşırlar.

3.7 ALGISAL YARGILAR

Mekânsal etkinin yaratılmasında

- a. Mekânı oluşturan görsel değişkenlerin-renk, form ve dokunun bir bütün halinde, bir araya geliş ilkeleri doğrultusunda algılanması sonucu;
- b. Bu değişkenlerin boyutsal, ısısal, görsel ve işitsel olarak algılamayı etkilemek sonucu, ortaya çıkan sekiz temel duygu-algısal yargı-önem kazanmaktadır.

1. Etkileme
2. Ferahlık
3. Bütünlük
4. Çeşitlilik
5. Memnuniyet

6. Kuşatılmışlık
7. Güçlülük
8. Özgün olma

4. YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARINDA TASARIM SÜRECİ

4.1 TASARIMDA İNSAN VE ULAŞIM

Kentsel tasarımın ana özelliği fiziksel nesnelere ile benzeri eylemlerin mekanda düzenlenmesidir. Kentsel dış mekânlar çevrenin yaşanan, algılanan çok boyutlu bir görünümdür. Kentsel mekânlar çevrenin bir parçası, yapıların oluşturduğu insanların yaşayarak algıladığı, tüm eylemlerin geçtiği ve üç boyutlu bir alan olarak zaman içeriğinde taşıyan birimlerdir.

Kentsel mekânlar bir bütünlük kuralları dizisi ve düzen oluştururlar. Sokaklar ve yapıların oluşturduğu bağlantılı bir düzendir. Meydan ve sokaklar güçlü öğelerdir.

Kentsel dış mekânların düzenlenmesinde başlangıç noktası insandır. Çünkü bu mekânların kullanıcısı insandır.

İnsana yakın çevrenin tasarlanması insan vücudunun struktürünü, ölçülerini ve hareketlerinin sınırlarının bilinmesini gerektirir.

4.1.1 Antropometri

Antropometri hem çeşitli vücut bölüm ve öğelerinin büyüklükleri hem de belli bir ölçünün farklılık biçimini, belli bir meslek yada yaş ve tür gruplarının bu ölçüden ne oranda uzaklaştıklarını ve toplum içindeki sapmaları inceler.

Kullanış amacına göre antropometrik ölçümlerin üç biçimi vardır:

1. İnsan vücudunun hacimsel sınır ölçüleri
2. İnsan vücudunun işlevsel ölçüleri
3. Rahatlığın gözetilmesi için geometrik ölçümler.

4.1.2 Yaya Ulaşım İlkeleri

1. Yaya yolları amaca yönelik olmalı ve geçişli bir yol sistemi ile yapılandırılmalıdır.
2. Yayaların güvenliği sağlanmalıdır.
3. Hareket önceliği tanınmalıdır.
4. Yaya ulaşımı yalnızca bir uzaklığın aşılması değil çevrenin ruhsal ve duygusal aşılmasıdır ki bu da kentliler arasında iletişimi sağlayan bir öge olarak düşünülmelidir. Planlamada işlevsel ve mekânsal başlangıç noktası konuttur.

Yaya yolu planlamasındaki ölçütler şunlardır:

4.1.2.1 Uzaklık

Yayaların uzaklıkla ilişkili mekânsal etkinlik sınırları şöyle belirlenmektedir.

- 1.1. Özel hedefler
- 1.2. Kestirim yol uzaklığı
- 1.3. Kestirim zaman süresi
- 1.4. Kişinin durumu (yaş-güç-zaman ilişkisi)
- 1.5. Yolların sıklığı
- 1.6. Engeller (tehlike, iniş, çıkış vs.)

4.1.2.2 Güvenlik

Güvenlik sağlamada göz önüne alınacak kurallar ise şöyledir:

- a) Ulaşım türlerini fiziksel olarak ayırmak gerekir (yaya ve taşıt ulaşımı)
- b) Yaya-taşıtların kesişme noktalarında önlem almak gerekir.
- c) Sosyal kontrolü sağlamak gerekir.(ıssız mekânlar yerine canlı mekanlar)
- d) Gece karanlığına karşı önlem (aydınlatma)

4.1.2.3 Rahatlık

Yaya yollarını özendirici önlemler alınmalıdır. Mekânsal ve işlevsel kademelenmede yayaya eşitlik ya da öncelik sağlanmalıdır.

Bağlantı eksikliği, yollarda sapalık, yapıların engellenmesi, kötü hava koşullarının etkisi, aşırı dik geçitler yapılmamalı, önlemler alınmalıdır.

Dik yokuşlarda eğim azaltılmalı, kötü hava koşulları ise arkadlar, yeşil ögeler yada özel kent mobilyalarıyla engellenmelidir.

4.1.2.4 Hedefe ulaşma

Yaya varacağı ya da varmak istediği yeri kendine hedef olarak belirlemiştir. Yaya ulaşımından da istenen bu hedefe en uygun biçimde ulaşmaktır.

Hedefe ulaşmada kuş uçuşu uzaklık asıl uzaklık olduğundan, anayol buna en yakın olanıdır. Yan yol da hedefi bağlamalıdır, genel yaya sisteminde ana yol ile yan yolların kademeli olarak birleşmesi ve birbiri ile ilişkilmesi gerekmektedir.

4.2 KENTSEL TASARIM İLKELERİ

Kentsel dış mekânlar; yapay-doğal ögeler, boş mekânlar, ya da algılama sınırlarıyla belirlenir.

Kentsel mekânların yaratılmasında bazı önemli noktalara dikkat etmek gerekir.

a. İnsan ölçeği

Mekânın boyutu insan ölçeği ile ilişkilendirilmelidir. Kentsel alandaki tüm kamu alanı bir seri görsel parçalara ayrılmış olmalıdır. Şayet mekân, çok geniş ise ilişkinin kaybolmasına neden olur, ayrıca açık yerlerde bulunma fobisi (AGORAFOBIA) yaratabilir. Aksine ise bu kez kapalı yerlerde bulunma fobisi (KLASTROFOBIA) hissi verir.

b. Statik (durağan) ve dinamik (devingen) mekânlar

İnsan ölçeği ile ilişkili mekânlardır. Örneğin bu mekânlar meydanlar gibi durağa, sokaklar, yollar gibi devingen olmalıdırlar.

c. Zıt mekânlar yaratılması

Kentsel mekânlar insan ölçeğinde fakat tek düze de olabilirler. Bu nedenle kentsel mekânda bir dizi birbirinden zıt mekânların yarılması gereklidir.

d. Bina yüksekliği ve mekân derinliği

İnsan ölçeğinde ve birbirinin zıttı olan mekânlardan ayrı durağan ve doğrusal mekânlara ölçek verecek fiziksel boyutlar ve oranlarının da tanımlanması gerekir.

Yapının etkin yüksekliği ile mekânın derinliği arasındaki ilişki çok önemlidir. Bu ilişki mekânın durağan ve devirgen olmasına da bağlıdır. Durağan mekânlar bitmiş boylarından ötürü daha az yükseklik ve derinlikle dengelenmelidirler. Devingen mekânlar bilinçli olarak rahat bir kaçış verdikleri için daha az klostrofobiktirler ve uyumlu dengeye bağlı olarak daha az yükseklik ve derinlik isterler.

4.2.1 Tasarım Süreci

Tasarım;

- a.** Hatanın büyük zararlarla sonuçlanacağı belirsizlik durumlarında karar vermek (M. Asimov 1962).
- b.** Fiziksel bir yapının en uygun fiziksel bileşenlerini bulmak (C.Alexander 1963),
- c.** Amaca yönelik bir sorun çözme eylemi (B. Archer 1965),
- d.** Önceden var olmayan yeni ve faydalı bir şey meydana getirmeyi içeren yaratıcı eylem (J.B. Reswich 1965),
- e.** Çeşitlilik azaltma süreci (Portsmouth Konferansı 1967),
- f.** Koşulların belirli bir kümesi durumundaki gerçek gereksinmelerin toplamına optimum çözüm (E. Matchett 1968),

g. İnsanların ideal kavramlarına yanıt verecek doğrultuda belirttik önerilerle var olan bir durumdur.

h. Tasarlama eylemi sırasında kullanılan teknik ve araçlardan kurulan eylem düzenine tasarlama süreci denir. Tasarlama metotları yardımı ile tasarlama süreci dışlaşmaktadır. Tasarlama probleminin ilk ortaya çıkışından, düşüncenin tamamlanmasına kadar geçen süreye tasarlama süreci adı verilmektedir. Problemin yapısına göre, bir süreç bir ya da daha çok düşünceyi kapsayabilir ki, buna karar sırası adını vermekteyiz (Maver 1975).

4.2.1.1 Kent mobilyası tasarım süreci evreleri

Kent mobilyaları çok değişik fonksiyonları olan ve bunları bir arada barındıran bir elemanlar sistemidir. Her ayrı birim için farklı bir tasarım süreci uygulanması gerekmektedir. Kullanılabilecek süreçler farklı şekillerde sistemleştirilebilir.

Kent mobilyalarının tasarımında oldukça değişik etmenlerin yer alması doğaldır. Bu etmenler arasında, gelenekler, önyargılar, tarihsel doku gibi faktörlerin var ettiği toplumsal yön, algılama sonucunda oluşan psikolojik yön, kullanılan malzeme özelliklerinin kazandırdığı anlamsal yön ve tasarım boyutunun getirdiği estetik yön gibi değişik faktörler söz konusudur (Güzel 2003). Esas olan ürünün anlaşılması ve tanımlanmasıdır. Tasarlanacak ürünün buluşa mı dayanacağı, yoksa durağan mı olduğu konuları, problemin anlaşılması, diğer bir deyişle problemin belirlenmesidir. Bu aşama psikologlar tarafından ortaya konan kuluçkalanma aşamasına benzer kabul edilebilir. Ancak kuluçkalanma kişisel bir olgudur. Hâlbuki anlama, grupla birlikte yapılan analitik işlemleri de kapsamı içine alır. Ortaya çıkarma, alternatif çözüm yollarını bulmaktır. Bu aşama psikologların aydınlanma dedikleri aşamaya bir ölçüde benzemektedir. Karşılaştırma, ortaya konan alternatiflerin birbirleriyle karşılaştırılması ve içlerinden uygun olanın seçimi için bilgi edinme aşamasıdır. Bunu uygulanacak politikayı seçme ve karar verme aşaması izler. Bu aşamaların aralarında doğrusal olmayan ilişkiler mevcuttur. Popper' in dediği gibi biz daima hatalarımız ile öğreniriz. Bu nedenle aşamalar arasındaki sürekli dönüşler öğrenmeyi de teşvik eder. Ürün tasarımının yönetiminde bütün bu aşamaların ortaya konmasının ve planlanmasının çeşitli yararları vardır (Beyazıt 2001).

Kent mobilyası için bir tasarımı için bir süreç şeması ortaya çıkarmayı düşünürsek genel anlamda bütün kent mobilyası elemanlarına uyarlanabilecek geniş kapsamlı bir

şema olabilir. Bunun yanı sıra bilinmelidir ki her ürün için farklı bir süreç gereklidir ve süreçlerin işleyiş şekilleri de farklı olacaktır (Yaylalı 1998).

Tasarım yapılırken profesyonel tasarım yöntemleri kullanılmalıdır. Tasarım yöntemleri kullanılırken yeni tasarım yaklaşımlarının günümüz gerçeği içerisinde yansımalarını da dikkatle ele alınmalıdır. Bunların dışında, katılımcı çalışma ile tasarımların gerçekleşmesi ve katılımcı çalışmanın profesyonelce yürütülmesi gerekmektedir. Katılımcı ve tasarımcının bir takımın aynı derecede önemli elemanları gibi çalışmalarını sağlayabilmek de aynı derecede önemlidir (Akyol 2006).

Tasarımı gerçekleştiren tasarımcıların kendi bakış açıları ve tarzları olmalıdır. Tasarım aşamasında bir sonraki evreyi görüp, değerlendirmeli ve optimum çözüm için çaba harcamalıdır.

4.2.1.2 Talebin ortaya çıkışı

İnsanlık doğuşundan itibaren yaşadığı çevreyi düzenleme çabası içine girmiş; köyler, kasabalar, kentler oluşmuştur. Oluşturulan bu yapay çevre içindeki kamusal mekânlarda, insanların basit gereksinimlerini karşılayan öğeler kent mobilyaları olmuştur (Yıldızcı 2001).

Ülkemizde yaşanan hızlı kentleşme olgusu sonucu değişen yaşam koşulları, toplum yapısı, teknolojik gelişmeler, kentlerin plan ve görünümü üzerinde etkili olmaktadır. Bu bilinçle kent plancıları, tasarımcılar, sosyal bilimciler, yerel yöneticiler ve endüstri ürünleri üreticileri, uygar, yaşanabilir insan gereksinimlerine cevap veren, estetik değerlere sahip çağdaş kentler yaratmaya çalışmaktadır (Yıldızcı 2001). Yaratılan bu kentsel mekânlarda kullanılan donatılarda kent mobilyalarıdır. Kent mobilyaları farklı farklı ihtiyaçlara cevap verirler. Mekânda gerçekleştirilecek eylemlerin gerektirdiği ihtiyaçların talep olarak dile getirilmesi veya hissedilmesi gerekmektedir. Günümüzde artık kentsel mekân kalitesini yükseltmek için bazı yeni talepler ortaya çıkmaktadır (Yaylalı 1998).

4.2.1.3 İhtiyacın belirlenmesi

Talebin ortaya çıkmasıyla ihtiyacın da belirlenmesi gerekmektedir. İlerde çıkabilecek problemleri ortadan kaldırmak için ihtiyacın en doğru şekilde tanımlanıp geniş kapsamlı olarak belirlenmesi gerekir (Akyol 2006).

4.2.1.4 Veri toplama

Veri toplama araştırma evresidir. İhtiyaç belirlendikten sonra konuyla ilgili her türlü bilgi envanteri toplanıp araştırma yapılmalıdır. Doğru araştırma yönteminin kullanılması tasarım sürecini olumlu etkilemektedir. Veri toplama aşamasında, kullanıcılara yöneltilen anketlerden, mekândaki kullanıcıların elemanları nasıl kullanıldığıyla ilgili gözlemlerden ve mekânda yapılabilecek uygulamaları araştırma yöntemiyle çeşitli veriler toplanabilir (Akyol 2006).

Veri toplamak için kullanılan araştırma yöntemleri:

a. Anket

Tasarımcının gözden kaçırma riski olan ve kullanıcılar için önemli olabilecek bir noktanın olabileceği düşünülerek ürün hakkında kullanıcıların ne düşündüğü öğrenmek amacıyla anket yöntemiyle sorular sorulur ve çıkarılan sonuçlarla tasarımcı yeni bir bakış açısı kazanabilir (Akyol 2006).

b. Gözlem

İnsanların mekânı ve o mekândaki elemanları nasıl kullandığı gözlemlenir. Bu yöntem gözlem yapan kişinin objektif olamaması riskini taşır ve böyle bir durum için sonuç objektif olmayabilir (Akyol 2006).

c. Deneyler

Mekânda yapılabilecek bazı uygulamaları araştırmak ve bu araştırma sonucunda bazı bilgilere ulaşmaktır. Deneyler ürün kullanımı ile ilgili de gerçekleştirilebilir (Akyol 2006).

4.2.1.5 Tasarım kriterleri

a. İşlevsellik

Bir bütünün her bir parçasının kendine düşen görevi yerine getirmesi ve kendi üstündeki sistemin görevini yapmasına ve böylece bütünün işlemesine yardımcı olmasıdır (Gür 1976).

b. Kullanılabilirlik

Ürünün kullanım amacına uygunluğu.

c. Ergonomi

Elemanı kullanacak olan kullanıcıların antropometrik ölçüleri doğrultusunda, kullanım

kolaylığını artırmak için elamanlar yaratılmalıdır.

d. Güvenlik

Çok geniş ve farklı yaş gurupları tarafından açık kamusal alanlarda kullanılan elamanların, ürün kullanım süreci boyunca çevreye herhangi bir zarar vermemesine ve kötü kullanımlara (Vandalizm) karşı malzeme seçimi, formun ölçütleri, kullanım kolaylığı gibi özellikler bakımından donatılması gerekir (Akyol 2006).

e. Bakım

Kent mobilyalarının bakımı da hem kullanıma özendirme hem de vandalistik eylemleri engelleme açısından önem taşımaktadır. Çünkü bakımsız, eski ve pis görünümlü bir eleman vandalistik eylemler için kişileri daha fazla cesaretlendirdiği, böyle bir elemanın kullanımının tercih edilmediği görülmektedir. Bu bakımdan kent mobilyalarının tamamında, estetik ve işlevsel görünüme sahip olacak şekilde, belli aralıklarla bakım çalışmaları yapılmalıdır (Yıldızcı 2001).

f. Kalite ve dayanıklılık

Kalite kullanıcıların isteklerinin karşılanmasına yönelik, kent mobilyaları üreten, kullanım, bakım ve yaşanabilirliğini sağlayan tüm organizasyonların, kendi içlerinde ya da aralarında kalitenin oluşturulması, sürdürülmesi ve geliştirilmesi yolundaki faaliyetlerini düzenleyen, bu faaliyetlerin kentsel ekonomiye maliyetinin en ekonomik düzeyde oluşmasını sağlayan ve sonuçta bu çabaların kullanıcıların bugünkü ve gelecekteki gereksinimlerinin etkin bir şekilde karşılanmasını sağlamaya yönelik olarak sürdürüldüğü bir anlayışlar bütünüdür. Kalitenin sağlanabilmesi için yapılması gereken teknik çalışmalar ise şöyle özetlenebilir:

1. Tasarım Kontrolünün Sağlanması: Üretim öncesi, ürünlerin işlevsellik, dayanıklılık, maliyet, estetik beklenti ve güvenilirlikle ilgili kalite standartlarının tasarlanıp belirlenmesi ve üretimde ortaya çıkabilecek kalite sorunlarını ortadan kaldıracak yada azaltacak önlemlerin alınmasıdır.

2. Kent Mobilyaları Üretiminde Kullanılacak Malzemelerin Standart Kontrolü: Üretimde kullanılan hammadde ve malzemelerin stok yerine, istenilen kalite özelliklerine sahip olması şartıyla girişinin sağlanmasıdır. Tedarik kaynaklarının değerlendirilmesi, malzeme spesifikasyonlarının hazırlanması ve kabul muayenesi ve

test yöntemlerinin, ekonomik örnekleme yöntemlerinin seçilmesi bu aşamada yapılması gereken kontrollerdir.

3. Üretilen Kent Mobilyalarının Kalite Düzeylerinin Kontrolü: Ürünlerin kalite özelliklerinin standartlara uygunluğunun kontrolü ve gerektiğinde yapılması gereken düzenlemeler için ilgili bölümlerin uyarılmasıdır. Muayene işlemlerini belirleyici planların hazırlanması, duyarlılık araştırmaları, kontrol diyagramlarının uygulanması, araç-gereç kontrol ve çalışan eğitimi ve maliyet analizlerinin geliştirilmesi yapılması gereken kontrollerdir.

4. Bakım ve İyileştirme Kontrol Çalışmalarının Yapılması: Tasarım amacına uygun kullanım biçiminin sağlanması için rutubet, sıcaklık gibi ortam koşulları, yüklenme düzeyleri ve sınırları iyi tanımlanmalıdır. Gerekli bakım planlaması, zaman ve kaynak gereksinimi dikkate alınmalıdır (Altınçekiç 2003).

Kent mobilyalarının çevre koşullarına karşı uzun ömürlü olmaları için tasarım aşamasında doğru malzeme seçimi, doğru konumlandırma gibi faktörler de dikkate alınmalıdır

Ürün tasarımında kullanılacak olan malzemenin çeşitli dayanıklılık ve kullanım denemelerinden geçirilmiş olması ve kabul gören ulusal ve hatta bölgesel veya uluslararası standardizasyon kurumlarınca tescil edilmesi ve o ürünün dayanıklılık ve kalitesinin güvenilir bir organizasyonca garantilenmiş olması anlamına gelecektir.

g. Estetik olma

Kent mobilyası tasarımında estetik yaklaşım çok önemlidir. Kent içinde kullanılabilir bir güzel sanatlar örneği olarak sanat ve teknik bilginin birlikteliği uyum içinde sergilenmelidir. Bireyler tarafından kolayca algılanmalarının sağlanması için görsel algılama ilkeleri doğrultusunda tasarlanmalıdırlar. İşlevsel oldukları kadar sanat eseri değerinde oldukları unutulmamalıdır. Kentsel mekânda yer alan bu elemanların tasarımlarında, sanatsal yaklaşım göz ardı edilmezse, kente kimlik kazandıracak mobilyaların üretilebileceği unutulmamalıdır (Akyol 2006).

i. Süreklilik

Kaçınılmaz olarak her kültürel kullanım nesnesi gibi kent mobilyaları da temel kullanım işlevlerinin yanı sıra toplum yaşamı içinde zamanla anlam iletici bir nesne olurlar. Bundan dolayı, kent kimliğine dayanan, onun ayırıcı öğelerinden biri olan ve

destekleyen bir sistemin parçası olarak, kent mobilyalarının hem teknik hem de görsel açıdan kent içinde bir süreklilik göstermesi gerekir (Bayrakçı 1991). Sonuç olarak, kente yapılan müdahaleler noktasal olmamalıdır. Tek başına düşünülen uygulamalar kent yaşamına katılamaz, dışlanır. Çünkü her uygulama birbirine paralel olmayan birçok ilişkiler ağına takılır. Dolayısıyla tasarımın sürekliliği ilkesi kent mobilyaları içinde geçerlidir. Kent kimliği açısından süreklilik önem taşımaktadır.

j. Ekolojik bakış açısı

Ürünün kullanım ve kullanımdan kalkma aşamalarında çevreye yük olmama, geri dönüşüm özelliği dikkate alınmalıdır.

k. Esneklik

Kent elemanları birbirleriyle etkileşim içinde olacağından zaman içinde değişime uğrarlar ve bu değişimlere ayak uydurabilecek esnekliğe sahip olmaları gerekir.

l. Maliyet

Kent mobilyasının maliyetini etkileyen en önemli etkenler malzeme ve üretim şeklidir. Tasarım aşamasında maliyete ne kadar bütçe ayrılacağına karar verilmeli ve maliyeti düşürecek çözüm yolları bulunmalıdır.

m. Standartlara uygunluk

Her ürün için ülke çapında belirlenmiş olan standartlar vardır. Ülkemizde tasarlanan ve üretilen bütün ürünler ya Türk Standartlarına (TSE) ya da Uluslar Arası Standartlara (ISO) uymak zorundadır. Standartlar hakkındaki bilgilere tasarım aşamasında sahip olunmalı ve üretim aşamasında kontrol edilmelidir. Kent mobilyalarının standartlara uyması elemanların kullanım sürecinde herhangi bir parçasının değişiminde uyması açısından ve ürünün kullanım ömrünü uzatmak açısından önemlidir. Standartlar dışında ürün şartnameleri ve yasalar ürünlerin üretimini etkiler.

n. Özgün Tasarım

Kent mobilyalarında prototip ve standardizasyon uygulaması yerine kullanılacakları mekanların özellik ve işlevleri dikkate alınarak özgün tasarımlar yapılmalıdır.

Malzeme Seçimi ve Bağlantı Detayları: Kullanılan malzemenin özellikleri, ürünün dayanıklılığı ve yarattığı psikolojik etkiler bakımından önem taşımaktadır. Beton oturma birimi, aynı ölçülerdeki ahşap olanla karşılaştırıldığında, kütleli ve ağır bir

görüntü verir. Bağlantı elemanlarının sağlam olması, vandalistlik eylemlere karşı koymada önemli olduğu kadar, bağlantı detaylarının çok amaçlı kullanımı ve ayarlanabilirliği kent mobilyalarının hareketliliğini ve modülerliğini sağlayarak, gerekli olan destek ve taşıyıcı eleman sayısını azaltmaktadır (Akyol 2006).

o. Ürün-kullanıcı dengelenmesi

Tasarım ürünlerinin nasıl işlediği veya kullanıldığı görünen strüktürü ile öğrenilir. Kent mobilyalarında kullanıcı yönünden örneğin, durma, yönlendirme, değişebilirlik, ayarlanabilirlik, kumanda etme gibi özellikler, tasarımın kullanımına açıklık getirecek ve dolayısıyla kullanıcı tarafından kolayca algılanıp tasarıma karşı güven ve sahiplenme duygularını oluşturacak bir tasarım yaklaşımıyla ürünlere yansıtılmalıdır. Bu işlev özellikle yeni teknolojik gelişmelerle kent yaşamında her gün daha da çoğalan, ürünle kullanıcının interaktif bir ilişki yaşadığı ve görünen strüktürün giderek kaybolduğu yeni kent öğelerinde (ör. Bilet otomatı, akbil otomatı, bankamatik, enformasyon standartları vb. gibi) çok önemli bir işlev olmaktadır (Celbiş 2001). Kaliteli, kimlikli, insanlara keyif veren mekânlara sahip olmak, fonksiyonel, estetik ve ekonomik olarak üretilmiş, amacına uygun yerde ve adette kullanılmış kent mobilyalarının o mekana yerleştirilmesiyle mümkündür. Her türlü tasarım ürününde olduğu gibi, kent mobilyaları da birçok işlevi bir arada bulundurur. Sosyal, kültürel, ekonomik vb. gibi çok farklı özellikler gösteren, tanımlanması oldukça zor ve geniş bir kullanıcı kitlesi olan kent mobilyalarında tasarımı etkileyen faktörleri işlevsel, psikolojik ve teknolojik faktörler olmak üzere üç an başlık altında incelemek mümkündür (Akyol 2006).

4.2.2 Tasarım Alanındaki Kavramlar

Ürünün sonuç aşamasından önce düşünülmesi gereken, Kent mobilyalarının tasarım sürecini ve üretimini etkileyecek ürüne ait nitelikler; performans, sağlamlık, yapılabirlik ve güvenlik kavramlarıdır.

4.2.2.1 Performans

Kentsel mekâna konan bu elemanlar sürekli olarak çalışıyor ve işlevlerini doğru bir şekilde yerine getiriyor olmalıdırlar. Elemanların performansları, buldukları mekân ve onlardan beklenen işlevler ile doğrudan bağlantılıdır.

Örneğin; herhangi bir aydınlatma elemanı bulunduğu mekânda ihtiyaç duyulan derecede, hava kararır kararmaz-aydınlanana kadar, sürekli, aydınlık sağlamalıdır.

4.2.2.2 Sağlamlık

Kent mobilyaları doğa koşullarına ve kazalara karşı dayanıklı olmalıdırlar. Yerleştirilecekleri alanların iklim koşulları iyi bilinmeli ve bu doğrultuda bilinçli malzeme seçilmelidir. Kent içi küçük ölçekli kazalara karşı ise dayanıklı ve kolayca hasar görmeyecek şekilde sağlam olmalıdırlar. Bunların yanında kullanıcılar bilinçli olarak kent mobilyalarına zarar verirler. Yapılan bu vandalist eylemlere karşı kent mobilyalarının kentsel mekânlarda yaşamlarını sürdürebilmeleri için hem teknik özelliklerle hem de gerçekleştirilen tasarımlarla iyi düşünölüp etüt edilmeleri gerekir.

4.2.2.3 Yapılabilirlik

Kent mobilyaları sistemindeki elemanların her birinin teknik olarak gerçekleştirilebilirliği yanında bir sistem olarak da uygulanabilirliğinin olması gerekmektedir. Kent mobilyalarının sadece üretim sürecinde değil, mekânlara kolay yerleştirilebilir olması ve rahat monte edilebilir olması uygulanabilir elemanlar olduğunu gösterir.

4.2.2.4 Güvenlik

Kentsel mekânlara yerleştirilen kent mobilyalarının meydana gelebilecek her türlü kazaya karşı iyi tasarlanmış olması gerekmektedir. Güvenliği sağlayacak öğeler; malzeme türü, formun ölçüleri ve kullanım kolaylığıdır. Kentin en yoğun kullanım alanlarına yerleştirilen bu elemanlar toplumun güvenliği göz önüne alınarak tasarlanmalarının yanı sıra yerleştirildikleri mekânlarda kaldıkları sürece onarımları düzenli olarak gerçekleştirilmelidir ki beklenmedik kazalara yol açmasınlar. Bu noktada yerel yönetimlerle ilişkili olan bu bakım- onarım işlevi kusursuzca yerine getirilmelidir. Örneğin, farklı nedenlerden dolayı işlevini yerine getiremeyen bir aydınlatma elemanı onarılmaz ise bulunduğu mekânda gece kullanımında çeşitli hırsızlık olaylarına sebebiyet verecektir ve güvenli olmayan alan haline gelecektir (Akyol 2006).

4.2.3 Kent Mobilyalarının Tasarım Ölçütleri

Her türlü tasarım ürününde olduğu gibi, kent mobilyaları da birçok işlevi bir arada barındırır. Sosyal, kültürel, ekonomik vb. gibi çok farklı özellikler gösteren, tanımlanması oldukça zor ve geniş bir kullanıcı kitlesi olan kent mobilyalarında tasarımı etkileyen faktörleri işlevsel, psikolojik ve teknolojik faktörler olmak üzere üç ana başlık altında incelemek mümkündür. Nesne (obje veya yapı) ve insan ilişkisinin belirlenmesine yönelik ölçütler işlevsel ölçütler başlığında toplanmaktadır. Bireye,

bireylerin oluşturduğu topluma ve sosyo-kültürel özelliklerine uygun obje ve çevre oluşumunu sağlayıcı ölçütler ise psikolojik ölçütler şeklinde tanımlanmaktadır. Malzeme, üretim ve ekonomiye yönelik ölçütlerin tümü ise teknolojik ölçütler başlığı altında yer almaktadır.

4.2.3.1 İşlevsel ölçütler

Herhangi bir nesne ile insan ilişkisinin belirlenmesine yönelik ölçütler, işlevsel ölçütleri oluşturmaktadır. Kentsel bir mobilyanın işlevsel olabilmesi için insanın fiziksel özelliklerine uygun, hareket özelliklerine olanak verecek şekilde tasarlanmış olması gerekmektedir. Bu nedenle, ürün tasarımında dikkat edilmesi gereken en önemli nokta insan ergonomisidir. Sonuç olarak, insan ergonomisinin iyi analiz edildiği, kullanıcı beklentilerinin doğru bir şekilde ürüne yansıtıldığı, malzeme seçme ve uygulama kararlarının doğru şekilde ele alındığı bir tasarım süreci sonunda tasarımcıyı, uygulayıcı ve en önemlisi kullanıcıyı memnun edecek kent mobilyaları ortaya çıkmış olacaktır.

4.2.3.2 Psikolojik ölçütler

Kent mobilyasının tasarımında dikkat edilmesi gereken algılamaya ve değerlendirmeye yönelik ölçütler psikolojik ölçütleri oluşturmaktadır. Genel anlamda birey ve toplumların davranışlarına yönelik ölçütlerdir.

Tüm nesnelerin olduğu gibi kent mobilyalarının da kullanıcı ile ilk bağı görseldir. Görsel ilişki sonucu oluşan algılama sürecinde kullanıcı gördüğü nesneyi değerlendirmeye başlamaktadır. Bu nedenle kent mobilyalarında da kullanım biçiminin kolay algılanabilir olması önemlidir. Algılama süreci ve algı ile ilgili ölçütler içerisinde güven verme etkin olan bir başka faktördür. Görsel algılama dışında başka duyularla algılamalarda söz konusudur. Örneğin bir oturma elemanının vücut veya elle algılanması mümkündür.

Toplumların genel kullanılan hizmet elemanları ile ilgili değer yargıları, sosyo- kültürel ölçütlerle değerlendirilmektedir. Çevreye uyum ölçütleri doğrultusunda toplumların beğeni düzeyleri ile estetik değer yargıları birlikte değerlendirmelidir. Sosyo- kültürel ölçütler kent mobilyası bağlamında toplumun değer yargılarına uyumlu olmalıdır. Sosyo- kültürel ölçütlerin oluşmasında kamusal alanlardaki davranışlar ve toplu olarak yapılan eylemler, alışkanlıklar, gelenekler etkilidir.

4.2.3.3 Teknolojik ölçütler

Teknolojik ölçütler tasarımın var olan veya yeni bir malzemeyle yeniden üretilmesine bağlı olarak oluşturulması sonucu kent mobilyası tasarım ölçütleri içinde yer almaktadır. Kent mobilyası üretiminde malzeme, nüfus artışı ve kullanıcısının belirsiz olması sonucu oluşan vandalizmi önlemeye yönelik dayanıklılığın sağlanması açısından önem kazanmaktadır. Ayrıca, malzemeyle ilgili olarak önemli bir diğer konu kent mobilyalarının her türlü iklim koşullarına karşı dayanıklı olması gereğidir.

Malzeme ölçütleri, malzemenin işlev ve kullanma koşullarına uygunluğu ve malzeme biçim uygunluğu şeklinde özetlenebilir.

Malzeme ölçütleri, malzemenin işlev ve kullanma koşullarına uygunluğu ve malzeme biçim uygunluğu şeklinde özetlenebilir. Kent mobilyaları açık alanlarda ve her türlü dış etkene açık olduğundan bu tür etkenlere dayanıklı olmak zorundadırlar. Bu özelliklerinin yanı sıra bakım kolaylıkları ve kullanıcı konfor şartlarının oluşturulması da malzeme seçiminde yol gösterici diğer etkenlerdir (Hacıhasanoğlu 1991).

4.2.4 Karar Verme Mekanizması

Karar verme eyleminin yapılabilmesi, en az iki alternatifin bulunmasına bağlıdır. Bu alternatiflerin aralarındaki farklılıkların değerlendirilmesi ve bir karşılaştırma yapılarak belirli kriterlere göre seçim yapılmasına “karar verme” denir (Beyazıt 1994).

Kent tümü ile tasarımcı masasında biçimlendirilemese de tasarımla kentin biçimlenişine önemli katkılar sağlar. Herhangi bir kentsel mekânda çevreye bakıldığında, kentsel mobilyadan bu mobilyanın biçimi, kalitesi, konumu ve yerinden, mekanın ölçüsüne, mekanı oluşturan öğelerin ilişkisine, tüm bu öğelerin daha büyük referans çerçevesi ile olan ilişkilerine, özetle kentin mikro ve makro düzeydeki biçimlenişlerine ilişkin pek çok konu tasarımla iyileştirilebilir, daha yaşanabilir bir kent çevresi oluşturulabilir. Bu yönde temel sorun, kaynak sınırlılığından çok var olan kaynakların akılcı ve etkin kullanılması gereğine ilişkin bilinç, duyarlılık ve kararlılık eksikliğidir. Daha kaliteli bir kentsel çevre yaratmanın birincil koşulu bilinç, duyarlılık ve kararlılıktır. İkinci koşulda planıcı-tasarımcı dışında gerçekleşen özel, yarı kamusal ve kamusal kent biçimlendirici gelişme eylemlerinin bütünleştirilmesi ve yönlendirilmesidir. Bu iki koşul, kentsel tasarım çabalarını ve tasarım sorumluluğunu tasarımcının masasından yönetim platformuna doğru çekmekte, tasarım yönetimi konusunu gündeme getirmektedir. Tasarım ve uygulama aşamasında eylemin bütünleştirilmesinin temel ögesi

koordinasyon (eşgüdüm) dür. Koordinasyon ise amaç-plan, kadro- bütçe ve operasyon bütünlüğünden, kısaca yönetimden bağımsız olamaz.

Yerel yönetimler, belediyeler kentsel tasarım eylemi çerçevesi içinde yerinde ve zamanında, kritik karar noktalarına duyarlı ve kararlara katılarak kaliteli bir kentsel çevre yaratılması yönünde etkili olmak durumundadır (Akyol 2006).

5. YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARINDA MEKÂN

5.1. Mekân Kavramı

İnsan var olduğu yer üzerinde mekân hissini duymuş ve bunu doğanın olumsuz etkilerinden koruma gereksinimi altında kendi birimlerine indirgeyerek, kendisi için özel bir mekân, yer haline getirmiştir. İnsanın meydana getirdiği bu mekân ile öykünme elemanı doğa ve elemanları onun “fiziksel çevre dediğimiz“ doğal ve yapay çevresini oluşturur. Fakat bu fiziksel çevre, onu kavrayan, eklemeler yapan insandan ve etkinliklerinden kısaca onun toplumsal ve kültürel çevresi olarak adlandırdığımız yaşantısından ayrılamaz. İnsanlar için yaşam, en azından kültürel parçasıdır ve onunla mevcuttur (Yıldızcı 2001).

Bir başka deyişle mekân; sınırlandırılmış ve bir amaca yönelik, fiziksel olarak birçok bağlantısı olan boşluktur ve kendisine kültürel ve bölgesel içerik taşıyan bir bütünsel anlam yüklendiğinde yer haline gelir. Mekânlar, fiziksel özelliklerine dayandırılarak değişik kategorilere ayrılabilirlerse de her yer çevresel özellikleri ve etkisiyle tektir. Yer karakteri, hem malzeme, biçim, doku ve renk gibi somut özellikleri, hem de zamanla insan tarafından oluşturulmuş belli bir patina gibi tarifi zor kültürel bileşimleri içine alır (Tranck 1986).

Bütün çevreler, bu dört elemanın karmaşık ilişkilerinden oluşmaktadır. İnsanlar bir mekan da yaşadıkları gibi zaman içinde de yaşamaktadırlar. Geçmişin ve kültürün yansımaları mekânın yer niteliği kazanmasında önemli etkenlerdir. İnsanlar arası iletişimin organizasyonu; kimin, kim ile, nerede ve nasıl, bir şeyler yapması fiziksel çevrenin etkisinde bir organizasyondur. Anlam ise daha ziyade malzeme, peyzaj, varlık, renk, form, ölçü, işaret ve insanlar tarafından ortaya çıkmaktadır (Akyol 2006).

Fiziksel olarak mekân, “somut varlıkların veya onların sınırlarının birbirine uzaklığı” olarak tanımlanır (Aydınlı 1995). Bu mesafe de objelerin üzerine düşen ışık enerjisi miktarı, cisimler arası çekim kuvvetinin miktarı veya ikisi arasındaki yolun kat edilme süresi ile belirlenir.

5.1.1 Mimari Mekân

Yapıları üç boyutlu kitle olmaktan çıkaran özellik, birer mekân sahip olmalıdır. Mimari mekân fiziksel açıdan, zemin, duvar ve tavan olmak üzere üç sınırlayıcı eleman

tarafından ayrılan bir alan olarak tanımlanabilir. İç mekân, bu üç elemanın somut varlığı tarafından doğaya şekil verilmesidir. Her mimarlık yapıtı bir iç mekâna sahiptir ve tek başına ya da başka yapılarla birlikte bir dış mekânın oluşmasına katkıda bulunur (Gedikli).

5.1.2 Kentsel Mekân

Açık alanların özellikli bir tanımı olan kentsel mekân, temelde varoluşsal mekânın somutlaşmış şekli olan mimari mekânla doğrudan ilişkilidir. Geçmişte kentsel mekân ve mimari mekân, aralarındaki süreklilik nedeniyle, aynı anlamda mekânlar olmamalarına karşın, modernizm ile birlikte mimari mekân yapısal ve algısal olarak yalıtıma uğramış ve birbirinden bağımsız binaların mekânı karakterine bürünmüştür (Öksüz 2004).

Kentsel mekânlarının sağladığı önemli işlevler vardır. Bunları dört grupta toplamak mümkündür.

Psikolojik Ve Duyusal Gereksinmelerin Sağlanması; Can sıkıntısı, zevk, hayal, keşif, gezi, kalabalıkta iç içe ya da izole olma, suskunluk veya hareketlilik, hız veya yavaşlık, yerlerin tanımı, ortak yaşamın sembolleri.

Sosyal İlişkilerin Sağlanması; Kendiliğinden olan, ferdi ya da ortak girişimler, programlı karşılaşma, tesadüfi karşılaşma, bilgi değişimi, güven, bekleme, başıboş gezme, kültür, gösteri, değişik iletişim, eğitim öğretim oyunları.

Ekonomik Değişimlerin Sağlanması; Hizmetler, ticaret, iş, ortak mekânlar da aynı ilişkilere sahip olmayan sektörlerden her birine özgü koşullarda ekonomik değişimin sağlanması.

Yararlı Deplasmanların Sağlanması; Rahat koşullarda her vasıtaya adapte olan yaya, vasıta, çocuk arabası, sakatların deplasmanı, bisiklet, motosiklet, toplu taşıma, otobüs vb.

Özel mekânlar,

Yarı özel mekânlar

Kamusal mekânlar,

Yarı kamusal mekânlar olmak üzere dört guruba ayrılırlar (Akyol 2006).

5.1.2.1 Özel mekânlar

Belli bir kişinin ya da gurubun özel kullanımına ait mekânlardır. Yapılanmış veya

yapılanmamış özel mekânlar olabilir. Yapılanmış özel mekanlar: konut alanları, iş yerleri, özel mülkiyete ait tarım, sanayi, hizmet vb. yapılanmamış özel alanlar: arsa, arazi, bahçe vb. mekanlardır (Akyol 2006).

5.1.2.2 Yarı özel mekânlar

Herhangi bir yapıya ait olan, dışarıdan görülebilen, kişi mülkiyetinde olan, başkalarının görsel olarak yararlandığı mekânlardır. Örnek olarak: bahçeli konutlarda ön ve yan bahçeler, apartman düzeninde balkonlar verilebilir.

Bu mekânlar kişinin özel mülkiyetinde olmasına rağmen toplumsal bir denetim söz konusudur. Kentteki yarı özel mekânlar toplumsal eylemler ve dostlukların kurulduğu, canlandığı mekânlardır (Öksüz 2004).

5.1.2.3 Kamusal mekânlar

Toplu yaşamın gerektirdiği etkinliklerin görüldüğü, her yaş, cins ve meslek grubundan kişilerin yararlanabildiği, bazı durumlarda ise denetimli olarak kullanılabilen, kent içinde yer alan mekânlar bütünüdür (Özaydın 1989). Kamu mekânları yapılanmış ve yapılanmamış olabilir. Yapılanmış kamu mekânlarına örnek olarak, kent yapılarını oluşturan hizmet, yönetim, sanayi, dinlenme, eğlence yapıları vb. verilebilir. Yapılanmamış kentsel mekânlara örnek olarak meydanlar, sokaklar, parklar, caddeler vb. verilebilir.

Kamu mekânlarının sağladığı önemli işlevler vardır. Bunlar: Psikolojik ve duymusal gereksinmelerin sağlanması; Can sıkıntısını kovan çeşitlilik, zevk, hayal, keşif, gezi, kalabalık ile iç içelik ya da izole olma, sükun veya hareketlilik, hız veya yavaşlık, yerlerin tanımı, ortak yaşamın sembolleri,

- i. Yapılanmamış Alanlar :
- a. Arsa
- b. Arazi
- c. Park, bahçe
- d. Yol, sokak, cadde
- e. Meydanlar
- ii. Yapılanmış Alanlar :
- a. Sanayi
- b. Tarım

c. Hizmet

d. Dinlenme eğlence

Yapılanmamış Kentsel dış mekânlar kısaca şunlardır:

i. Düzenlenmiş yaya alanları :

a. Parklar ve rekreasyon alanları

b. Açık spor alanları

c. Çocuk bahçeleri

d. Tarihsel bahçeler

e. Hayvanat bahçeleri- fuar- lunapark – piknik alanları

ii. Alışveriş alanları :

a. Çarşı, ticaret merkezleri

b. İş merkezleri

c. Pazar yerleri

iii. Geçiş alanları :

iii. a. Yollar

i. Yaya ulaşımı

a. Kaldırımlar

b. Yaya geçitleri

ii. Bisiklet

iii. Motorlu özel taşımacılık

iv. Motorlu kamusal taşımacılık

iii. b. Sokaklar

iii. c. Otoparklar

iv. Bölgeler :

a. Meydanlar

b. Açık hava müze, sinema ve tiyatroları

c. Mezarlıklar

d. Akarsu, göl, deniz kıyıları

v. Diğer kentsel mekânlar :

a. Bahçeler, konut bahçeleri

b. Boş alanlar

c. Yapılanma sürecinde olan alanlar

Sosyal ilişkilerin sağlanması; Kendiliğinden olan, ferdi ya da ortak girişimler, programlı karşılama, tesadüfi karşılama, bilgi değişimi, güven, bekleme, başıboş gezme, kültür, gösteri, değişik iletişim, eğitim, öğrenme oyunları,

Ergonomik değişimlerin sağlanması; Hizmetler, ticaret, iş, ortak mekânlarda, aynı ilişkilere sahip olmayan sektörlerden her birine özgü koşullarda ekonomik değişimin sağlanması,

Yararlı deplasmanların sağlanması; Rahat koşullarda her vasıtayla adapte olan yaya, vasıta, çocuk arabası, sakatların deplasmanı, bisiklet, motosiklet, toplu vb. 'lerine olanak sağlanması gibi (Çubuk 1989).

5.1.2.4 Yarı kamusal mekânlar

Bu tür mekânların mülkiyeti bazen bir grup kentliye, bazen de kamusal yönetime aittir. Sorumlu kullanıcı ve kamudur. Avlu, ortak bahçe, otopark, merdiven boşluğu vb. bu tür mekânlardır.

Kentsel kamusal mekânlar, kent insanların birbirleriyle karşılaştıkları, iletişim kurdukları yerlerdir. Bu mekânlarda insanlar bazı özel donatı elemanlarına ihtiyaç duyarlar. Bu özel donatılar; döşemeler, oturma elemanları, otobüs durakları, çiçeklikler, aydınlatma elemanları, telefon kulübeleri gibi kent mobilyalarıdır (Akyol 2006).

5.2 Kent Mobilyalarının Yerleştirilecekleri Mekânlara Göre Sınıflandırılması

- a. Geçiş alanları – Sokaklar, yaya yolları
- b. Meydanlar ve bölgeler - tarihi bölgeler, yeni bölgeler
- c. Alış- veriş mekanları
- d. Parklar
- e. Çocuk oyun alanları
- f. Spor alanları (Akyol 2006).

5.2.1 Geçiş alanları, sokaklar ve yaya yolları

Sokaklar, caddeler ve yollar, insanların üzerinde yaya olarak veya taşıt ile hareket ettiği kentsel izlerdir. Yollar yapı adaları arasında kentliye ve kente hareketlilik sağlayan öğelerdir. Ayrıca değişik işlev alanları arasında bağlayıcılık görevi görürler. Yol

mekânı, üzerindeki insanı, belirli iki doğrultudan birinde hareketliliğe iter (Öksüz 2004).

Sokaklar yapılar ile çevrili, doğrusal bir yönelme gösteren kanallar biçimindedirler, dinamik mekânlardır. Diğer özelliklerini şöyle sıralayabiliriz.

- a. Sosyal aktivite mekânıdır.
- b. Yaya ve taşıt ulaşımını içerir.
- c. Farklı kullanıcı gereksinimlerini sağlaması gerekir.

Kentlerin katı dokusu içindeki trafik kanalları olmaktan öte, sokaklar karmaşık bir toplumsal kurumdurlar. Sosyal bir mekândırlar. Onlarsız, kent yoktur. Sokaklar binaların işgali sonucu geriye kalandan ziyade mekânsal varlıklar olmalıdırlar. Sokaklar, bize sadece bir yerden bir yere gidebilmeyi, bir yere yaklaşmayı değil aynı zamanda da algılanan ve görülen nesnelere hatırlamayı ve böylece daha geniş bir topluma yerleşmeyi sağlarlar (Akyol 2006).

Yaya yolları genellikle taşıt trafiğinden arındırılmış, yayalara kısmen de duran oto trafiğine ayrılmış olan alanlardır. Kent halkının gereksinmelerine; fizyolojik yönden (büfe, çayhane, gazino) gibi sosyolojik yönden (buluşma ve iletişim merkezleri olma nedeniyle) ekonomik yönden (alış-veriş olanağı sağlaması nedeni ile) hizmet ederler.

Yol kenarları araç ya da yaya geçişlerine olanak verir, insanların gidecekleri yönleri bulmalarına yardım eder, bir tür kılavuz görevi görürler. Tramvay durakları, metro istasyonları, vb, yoğun insan taşıyan yaya yolları, özel yönlendirme noktaları, turizm bilgilendirme, trafik bilgilendirme, acil durum bilgilendirme, acil kaçış, yön vb. doğal kıyıları, bu kapsam içine girer.

Bütün bunlarda sokak mekânının doğru tasarımı ile gerçekleşir. Sokak mekânı için başlıca tasarım ilkeleri şunlardır:

1. İç bükey oluşumlar açılma duygusu, dış bükey oluşumlar ise kapanma duygusu vermektedir.
2. Düşey etkiler yakınlık, yatay etkiler uzaklık duygusu yaratır.
3. Düşey etkilerin düz bir düzlemde olması hızla sona çekiş, parçalı düzlemde olması ise dağınık etkiler yaratır.
4. Düz cephe düzeni tek düze bir kanal etkisi, parçalı cephe düzeni ise ilginç mekân etkisi verir.
5. Mimari tasarıma ilişkin detaylar mekân zenginleştirici öğelerdir.

6. Sokağa açılan cephe sokakta istenilen sosyal ilişkiyi hazırlayan doğru canlandırıcı çözümdür.
7. Düz kavşak tek düze, anlamsız; parçalı kavşak ise zengin mekân etkisi yaratır.
8. Kentsel öğeyle monoton uzanımı kırmak gerekir.
9. Genişliği arttırmada geri çekmeler kullanılmalıdır.
10. Düşey izlerin zemine taşınması mekânda bütünleştirici bir etki yapmaktadır.
11. Yeşil doku ya da ön bahçe ile genişlik sağlamak olumlu bir yaklaşımdır.
12. Kolonlar ya da aydınlatma öğeleri ile insan boyutuna indirgeme gerekir.
13. Çatı ile derinlik sağlamak
14. Yüksek ve alçak yapılarla çeşitlilik sağlamak gerekir.
15. Uzun ve tek düze mekânı kentsel öğeler ile çeşitlendirmek gerekir.
16. Asimetrik düzen yaratmak saçak, kolon, arkad ile farklı yükseklikler kurmak faydalıdır (Akyol 2006).

5.2.2 Meydanlar ve Dinlenme Alanları

Meydanlar ilk kentleşmenin başladığı dönemlerden günümüze kentsel sirkülasyonun başlama ve dağılım yeri, kent halkının toplanma noktası olarak düşünülmüş açık alanlardır. Planlı kentleşmenin başlamasıyla birlikte kentin odak noktası olan meydanlar, sosyal, ticari, dini veya çeşitli nedenlerle insanların bir araya geldiği yerler olmuştur. Zaman içerisinde kentlerin büyümesi sonucu önemli yapılarla çevrelenmiş kentin en önemli noktalarını teşkil etmişlerdir (Uzun 1990).

Meydan kentsel mekân içinde doğal ve insan yapısı çevre öğeleri ile kuşatılmış, kentte ya da belirli bir amaca yönelik toplu etkinliklere olduğu kadar, bireysel hareketlere de olanak sağlayan sınırlandırılmış mekânlardır. Başka bir ifade ile de meydanlar, yüksek yoğunlukta yapılar ile çevrelenmiş, cadde ve sokaklar ile kent bütünü ile ilişkilendirilmiş açık mekânlar olup insan gruplarını etkileyecek ve buluşmalarını kolaylaştıracak özellikler taşımaktadırlar (Aydemir 2004).

Kentsel dış mekânların kentte en belirgin örneğidir. Kentle meydanın durağan yapısı “statik” bir mekân türü yaratılmasını sağlar. Sokağın akıcı (dinamik) yapısına meydan zıtlık oluşu oluşturur.

Meydanları genel olarak şehrin monumental binaları çevreler. Çok kere bu rolü hükümet ve adliye binaları resmi binalar oynar, her durumda meydanı çevreleyen duvarlara gerek vardır.

- a. Köşeleri çok açık ve her girişin karşısının da açık olan en kötü çözüm
- b. Köşeleri kısmen kapalı fakat girişlerin karşılıarı açık olan daha iyi çözüm
- c. Köşeler ve girişlerin karşılıarı kapalı olan en iyi çözüm

Meydanlarda, sembolik anlatımlı köşeler, heykeller, bekleme alanları, temizlenme çevresi sağlayan özel kısımlar ve eğitici alanlar, normal aydınlatılmış alanlar ve özel aydınlatma gerekli alanlar, tarihi çevre içindeki özel alanlar, kente kimlik veren sembolik mekân alanlardır. Halka zaman kavramını saatleri ile veren belirli alanlar, küçük yeşillikli meydanlar ve iç avlular bu kapsamda verilebilir (Beyazıt 2001).

5.2.3 Tarihi Kimlik Taşıyan Bölgeler

Bir toplumun kültür birikimi ile şekillenen ve geçmişle gelecek arasında köprü kuran mekanlar olan tarihi kentler, tarihi verileri, mimarı mirası ve gelenekleri, inançları ile günümüze kadar gelebilmiş kültürel çevrelerdir. Toplumların geçmişlerine ait mimari, toplumsal, ekonomik, teknolojik, kültürel verileri, yapıldıkları dönemlerin duygu, düşünce, eğilim, sosyal yaşam, deneyim ve birikimlerini bugüne aktararak kentlerin algılanabilirliğini artıran tarihi çevreler, kentin fiziksel ve sosyal yapısı içinde birer düğüm noktaları, kentlere ve kasabalara kimlik ve nitelik kazandıran unsurlardır (Velioğlu, Araz, Tavşan 1993).

Tarihi alanlarda kentsel mobilya tasarımında yeni form anlayışlarını etkileyici bir biçimde sunmak, seçilecek malzeme, renk ve doku ilişkileri ile sağlanabilecektir. Doğal malzemeler taş, ahşap, cam ve metal tarihi alanlarda kabul görürken plastiğin kullanılması engellenmelidir. Özellikle toplu kullanıma hizmet verecek olan kent mobilyaları, sağlamlık ilkesine uygun oluşturulmalıdır. Sağlamlık, malzemede aranırken, uygulama aşamasında doğru işçilik yönünden de önemlidir

5.2.4 Alışveriş Mekânları

Alışveriş mekânları, alışveriş eyleminin yapıldığı fiziksel mekânlardır ve bu mekânlar beş gurup altında toplanmaktadır.

- a. Açık pazarlar
- b. Dükkân yollar
- c. Dükkânlarla çevrili alanlar
- d. Büyük mağazalar

e. Alışveriş merkezleri (Özdeş 1975).

5.2.5 Parklar

Büyüklüğü, barındırdığı işlevsel çeşitlilik ve donanımların kullanım frekansına göre değişen parklar kent dışında yer alan bölge parkından konut gurubu dinlenme alanına dek uzanan geniş bir yelpazede kentliye hizmet verir.

Parklar ölçülerine, buldukları aktivite çeşitliliğine, etki alanlarına ve gereksinimlerini karşıladıkları nüfusun büyüklüğüne göre farklı sınıflamalar içinde incelenmektedirler (Oğuz 1998).

Genel bir tanım olarak yeşil ve doğa alanlarıdır. Kentleşmiş alanlarda yeşilin önemi çok büyüktür.

Parkaları şöyle sınıflandırabiliriz.

- a. Bölgesel parklar
- b. Milli parklar
- c. Kent parkları
- d. Semt parkları

Park kentsel, bölgesel ve ulusal ölçekte norm, form, rekreatif potansiyel ve tasarım ilkeleri yönünden çok çeşitlilik gösteren bir açık- yeşil alan birimidir. Genel anlamda, sınırlı bir kullanım biçimi, esnek bir form özelliği, minimum konstrüksiyon ile maksimum doğal öğeleri kapsayan, dinlenme, eğlenme, meditasyon, serbest oyunlar vb. çeşitli pasif ve aktif rekreasyon gereksinimlerini karşılayan yeşil alan türüdür (Akdoğan 1984).

Parklar kentsel doku içerisindeki yeşil alanlar olarak oluşturdukları çevrede çeşitli aktif ve pasif eylemlere cevap verirler.

Aktif Alanlar

- a. Oyun alanları
- b. Spor alanları
- c. Çocuk bahçeleri
- d. Yarış yerleri

Pasif Alanlar

- a. Dinlenme için yeşil

- b. Ulaşım çevresindeki yeşil
- c. Fidanlıklar, ormanlar

Kişi pasif alanda sadece bir izleyicidir.

Bu alanlar kullanıcının yaş gruplarına göre sınıflandırılırlar. Bu grupların mekân anlayış ve gereksinimleri ve kullanım biçimleri farklıdır. Parklar kentliler için önemli boş zamanları değerlendirme mekânlarıdır (Akyol 2006).

5.2.6 Çocuk Oyun Alanları

Kent çocuklarının sağlıklı büyümelerini amaçlayan çocuk bahçeleri 0 ve 7 yaş grubunun kullanım mekânlarıdır. Çocukların temiz hava, oyu, sosyal ilişki gereksinimlerini karşılayan mekânlardır. Çocuk bahçelerinin donatımında kullanılan malzemeler, onların doğa ile tanışmalarını ve bütünleşmelerini sağlamalıdır.

Çocuk bahçelerini yalnızca çocuk oyun alanı olarak görmeli, parklara çocukların aile bireyleri ile birlikte geldikleri ve bu nedenle bir tür dinlenme mekânı olarak değerlendirilmeleri gerektiği unutulmamalıdır.

Her ne kadar toplumların sosyo- kültürel özelliklerine göre çocukların oyun talepleri çok çeşitli ise de genelde, nerede yaşarlarsa yaşasınlar, hangi yaşta olurlarsa olsunlar çocukların tercihi hep ev dışında oynamaktan yanadır.

Çocuk bahçeleri şöyle sınıflandırılabilir.

- a. 0-4 yaş arası çocuklar için konuta çok yakın çimen ve kum havuzlu
- b. 4-8 yaş arası çocuklar için konuttan izlenecek uzaklıkta donanımlı çocuk oyun yeri
- c. 0-12 yaş arası çocuklar için konut ilişkisi dolaylı, aletli oyun elemanları bulunan alan alanlarını da içeren oyun mekânlarıdır. Macera çocuk oyun alanları ile aynı yaş gurubu çocuğa hizmet verir ve çocukları ondan çok daha uzun oyalatır

5.2.6.1 Çocuk oyun yeri

Özellikle 1-3 yaş gurubuna hizmet eden, ailenin yakın denetiminde olması gereken (konut girişleri, ön bahçeler vb.) küçük, güvenli oyun mekânlarıdır. Donatı olarak küçük bir kum havuzu, basit tırmanma, oturma donanımları içerebilir

5.2.6.2 Çocuk oyun alanları

3 yaş gurubundan ergene kadar farklı yaş gurubundan çocuğun oynadığı, donatısız, alan büyüklükleri ve konuta uzaklıkları hizmet verdiği yaş gurubuna göre değişebilen, yarı özel- yarı kamusal (konutun ön bahçesi, konut gurubu avlusu, vb) ve kamusal (oyun

amaçlı düzenlenmiş kentsel arsa) kentsel yeşil alanlardır. Donatısızdırlar. Tasarımda kullanılacak yumuşak peyzaj elemanları (çimen, ağaç, çalı, vb.) doğal ya da yapay arazi engebeleri (tepecikler vb.) ve yapay peyzaj elemanları (bölücü örtü elemanları, vb.) çocuklar için esnek oyun elemanları niteliğindedir (Aydemir 2004).

5.2.6.3 Çocuk bahçeleri

İki yaşından başlayarak 10-12 yaş çocuğa kadar geniş bir yelpazede hizmet veren donatılı oyun mekânlarıdır. Genelde çocukların kuralsız fiziksel taklit oyunlarına olanak verirler. Barındırdığı oyun araçlarının tek ya da çok işlevli olmasına göre geleneksel ve çağdaş olarak sınıflandırılabilirler.

5.2.6.4 Geleneksel çocuk bahçeleri

Galvanize metal, çelik ve ahşaptan yapılmış, genellikle her bahçede bulunan tek tip, monoton, statik ama güvenli çeşitli oyun araçlarının yer aldığı oyun mekânlarıdır. Araçlar değişik kullanımlara olanak vermezler; tahterevalli, salıncak, kaydırak, sallanma- tırmanma barları ve dönen tablolar gibi.

5.2.6.5 Çağdaş çocuk bahçeleri

Geleneksel çocuk bahçesine alternatif olarak ortaya çıkan oyun elemanlarının alışılmamış form, doku ve renkte olduğu, estetik olarak gözü okşayan oyun mekânlarıdır.

5.2.6.6 Macera oyun alanları

Bu tür çocuk oyun alanlarında çocuklar tam özgürlük ortamında neler yapabilecekleri konusunda kendilerini test eder, ayakları üzerinde durmayı ve özgürlüğün bireye dorumluluklar yüklediğini oyun içinde, yaşayarak öğrenirler (Aydemir 2004).

5.2.6.7 Oyun parkları

Macera oyun yanında, spor ve sakin ortam gerektiren hobisel etkinlik

5.2.6.8 Diğer oyun mekânları

Sokaklar, Yaya Yolları, meydanlar ve hatta otoparklar gibi kamusal alanlar tüm kültürlerde ve tüm dönemlerde vazgeçilmez, esnek oyun ortamlarıdır.

Çocuk oyun alanları tasarımı, çocuğun, ailenin, toplumun ve yönetimin istekleri, doğal ve yapay çevre verileri, bütçe olanakları, erişilebilir oyun donatıları gibi bir dizi bileşen uzlaştırılarak sonuçlandırılır. Bu nedenle, ideal bir prototip tasarım yoktur, her oyun

alanı özgün çözümler gerektirir. Ancak, oyun mekânı tasarımında dikkat edilecek konular üzerinde durulabilir. Bunlar;

Oyun mekânları çocuklar için sosyal merkez niteliğindedir ve vazgeçilmez donanımları vardır. Bunlar kolay erişilebilir tuvaletler, rüzgâr ve yağmurdan korunaklı alanlar, oturma yerleri ve iyi tanımlanmış ve iyi tanımlanmamış oyun elemanları, araçlar olanaklarıdır.

Oyun mekânları her yaş gurubu çocuğun zihinsel, fiziksel, duyuşsal gelişimine ortam sunmalıdır. Bu nedenle oyun mekânları sosyal oyun, yapıcı oyun, fiziksel oyun gibi çeşitli çocuk etkinliklerine olanak tanınmalıdır.

Çoğu geleneksel oyun elemanları (kaydırak, tahterevalli salıncak vb.) genel motor etkinlikleri teşvik eder, vücudun fiziksel gelişmesine katkıda bulunur. Diğer gereksinmelerine yanıt vermez. Oyun tercihleri artırılabilir.

Su, kum ve inşaat malzemeleri çocukların birbirleriyle diyalog kurabilmesi ve işbirliği yapabilmesi için etkin oyun araçlarıdır

Oyun elemanları, araç ve gereçleri malzeme ve tasarım açısından güvenli olmalıdır.

Hitap edilecek yaş gurubunun fiziksel ve zihinsel özellikleri dikkate alınmalıdır. Çocukların etkinlik alanları ille yetişkinlerin etkinlik alanları arasında yüksek çit, duvar, vb. görsel engeller bulunmamalıdır (Akyol 2006).

5.2.7 Spor Alanları

Spor, fiziksel enerji ve beceri gerektiren yarışmacı bir boş zaman etkinliğidir. Toplumun karakter gelişimde, bedensel ve ruhsal hastalıkların sağaltımında ucuz, kolay, ama önemli bir uğraştır. Bireylere ve topluluklara etkileşim olanakları sağlar, onları yakınlaştırır. Özellikle gençleri toplumsal yabancılaşmadan korur. Uyuşturucu kullanımı ve dışlanmaya karşı mücadelede yardımcı olur. Ayrıca, uluslararası düzeyde politik bir öge olarak da kullanılmaktadır. Herkes, ilgisine ve yeteneğine göre spor yapma hakkına sahiptir (Akyol 2006).

5.3 KENT MOBİLYALARINDA YERLEŞTİRME SÜRECİ

5.3.1 Yer Seçimi

Kent mobilyaları öncelikle konumlandırılacakları alanlarda fiziksel ve sezgisel ihtiyaçlara cevap verecek şekilde seçilmelidir.

İhtiyaç duyulmayan bir mekâna yerleştirilen kent mobilyaları hem işlevsel olamazlar hem de görsel kirlilik oluştururlar.

Kent mobilyaları yerleőtirildikleri mekânlarda algılanabilir olmalıdırlar.

Mekânlara yerleştirilen donatılar insanların sosyal ilişkiler kurmalarına da imkân verecek şekilde konumlandırılmalıdırlar (Akyol 2006).

5.3.2 Yerleştirme Miktarları

Kent mobilyaları, kentsel mekânlardaki ihtiyaca göre ve özellikle de ihtiyacı karşılayacak miktarlarda yerleştirilmelidir. Mekânlara fazla ve gereksiz yerleştirilen elemanlar hem bir kargaŐa yaratmakta hem de gereksiz maliyet ve iş gücü oluşturmaktadır (Akyol 2006).

5.3.3 Birimler Arasında Koordinasyonun Sağlanması

Kentsel mekânlara yerleştirilen kent mobilyaları farklı birimler tarafından yerleştirilir. Mekâna yerleőtirilecek kent mobilyalarının kendi aralarında uyumlu olmaları için bu birimlerin bir arada çalışmaları gerekir. Uyumlu bir kentsel mekân tasarımı için birimler arasında koordinasyonun sağlanması şarttır. Birbirinden bağımsız olarak yerleştirilen donatılar görsel kirliliğe ve gereksiz maliyetlere yol açacaktır (Akyol 2006).

6. YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARINDA KENTSEL DEKORASYON

Kamu alanları tasarımı kentsel dekorasyon içeriğindeki tasarım öğeleriyle yakından ilgilidir. Bu öğelerin yarattığı etki KENTSEL DEKORASYON olarak nitelenir.

Tasarım beşeri çevreyi bilinçli olarak biçimleme sürecidir. Bu tanım bizi kentsel dekorasyon oluşumu ile karşı karşıya getirir.

Kentsel dekorasyonun amacı, kent planlamasını ve yöntemlerini optimum değere çıkartmaktır. Kent planlamasının ve toplumsal sorunların yapısal, yönetsel, politik yönden aydınlanmasına yardımcı olmaktır.

Böylece kentsel dekorasyon mimariyi ve daha çok mikro ölçekte şehirciliği yani (mikro mekan düzenleme) konu etmektedir.

Kentsel dekorasyon aslında bir etkidir. Bu etkiyi yaratan kuşkusuz kentsel mobilya, kentsel canlandırma, kentsel birim ve öğeler (imgeler) kentsel yaratımlardır.

Buna göre kent içindeki salt görsel, işlevsel, görsel-işlevsel ya da kentsel yapısal öğelerin yarattığı ortak etkiyi kentsel dekorasyon olarak tanımlayabiliriz.

6.1 GRAFİK

Çeşitli işlevlerle yükümlenmiş tasarım öğelerinin ortak etkisinde grafiğin yeri çok önemlidir.

Bu grafik biçimlenmeyi etkileyen etmenleri şöyle sıralayabiliriz.

- Psikolojik Etmen: Toplum psikolojisini etkileme kaygısı grafiği yaratmanın kendi ruh halinin yansımasıdır.
- Tasarım Kaygısı: Bir olaya özgünlük kazandırma-standart düzey araştırmasıdır.
- Sosyo-Kültürel Etkilenme: Sosyal çevre kültürü düzeyine uyma kaygısı, genel toplum düzeyine uyma kaygısı özel kültür standartlaşmasıdır.
- Ekonomik Etmen: Optimum boyutlara erişme kaygısıdır.

Kentsel dekorasyon uyumsuzluk, tekrarlama, çevre etkisini bozma, perdeleme, hacim, boyut, şekil sorunları, birbirleriyle ilişkiler, çevre ile estetik çelişki açılarında iyi etüd edilmelidir.

Grafikler kentsel işlevleri bozmayacak, kentsel çevreye uyumu zedelemeyecek şekilde düzenlenmelidir. Bunu sağlamada bir yol da kısaltmalara gitmektir.

Tarihi, yeşil, estetik çevreyi bozacak, silüeti ve zemini zedeleyecek boyut ve kapsamda panolar kullanılmamalıdır.

Grafikte İfade ve Yöntemleri:

Bir iş veya işlevsel olumu soyut veya somut olarak figürle veya diğer ifade edici anlatımlarla göstermeye grafik ifade taşır.

Grafik İfade üç türdür:

6.1.1 Figür

Nesnenin belli hatlarına sahip bir grafik anlatımdır. Bu hatlar şekil olarak taklit edilmiş veya stilize edilmiştir. Bu figür hareketlilik yönünden Mimarlıktan çok ikincil mimari yani kent tasarımı içinde çok önemlidir.

Örneğin; bir trafik işaretinde yolun kıvrılışını gösteren oklar, yolun kendi hareketini konstrüktif olarak verirlerse, bu bir figürdür.

6.1.2 Endeks

Nesneyle gerçek ilişkileri olan grafik anlatım dizisidir. Olaylar dizisi halinde bize bilgi verirler. Simgeler görünüşten çok nedensel ilişkileri resmederler. Örneğin; trafik işaretlerinde sağa, sola vs. gibi oklar birer endekstirler.

6.1.3 Sembol

Nesnenin şekilsel ve gerçek yönlerinden bağımsız bir anlatımdır. Sembolün nesne ile olan ilişkisi ne gerçek ne de şekilsel değil idealdir. Belli bir anlaşmaya göre isteyerek ve basit olarak semboller seçilebilirler.

6.2 AFİŞ

Görsellikten yararlanarak kendini ve dolayısıyla mesajını ortaya koyan grafik ifadelere afiş denir.

Bu mesajın ticari amaç güdeni ise reklamı yaratır.

Afişin anlatımı dolaylı veya dolaysız olabilir. Dolaysız ifade olayın gerçek anlamının doğrudan ortaya konmasıdır. Dolaylı ifade ise olayın doğrudan olmayan dolaylı yollardan başka olayların sonucundan anlam çıkarılması yoluyla ortaya konmasıdır. Psikolojik yönü ağır basar.

Afiş Psikolojisi:

Afiş, yöneldiği kişiler topluluğu üzerinde etki yapmak ve onların düşünce, duyu ve alışkanlıkları üzerinde etkili olmak yoluyla bu kişilere bir şeyler öğretmek veya onları belirli bir yöne yöneltmek amacını güder.

Psikolojik açıdan afiş etkinliklerini şöyle sıralayabiliriz:

- a. Dikkat çekmek
- b. İlgi uyandırmak
- c. İstek-arzu duyusu yaratmak
- d. Hafıza üzerinde etkili olmak

Afişlerin sorumsuzca ve kurallara bağlı olmadan kullanımı estetik halk psikolojisi ve ekonomik yönden birçok tıkanıklık ve bozukluklara yol açabilir.

6.3 KENTSEL MOBİLYALAR

Kentsel mobilyalar, kamusal alanlara yetkili kurumlarca yerleştirilmiş geçici ya da kalıcı toplum hizmetine sunulmuş, görsel ya da işlevsel, devingen ya da yarı devingen veya durağan öğelerin tümüdür (Akyol 2006).

Özellikleri:

- 1- Anlatım sadeliği (kendi içinde ve gruplamada)
- 2- Reklamcılıktaki etkinliği (dolaylı ve dolaysız)

Kentsel Mobilyaları şöyle sınıflandırabiliriz.

- a. Malzeme cinslerine göre (ahşap, beton metal, plastik, karma)
- b. Biçimlerine göre (banklar, çöp kutuları, duraklar, trafik işaretleri, lambalar, telefon kulübeleri; babalar çiçeklikler, heykeller vs.)
- c. İşlevlerine göre (bölme, aydınlatma, yazı ve resimler, anlatım, barındırma vs.)

Kentsel mobilyaları görsel, işlevsel ve işlevsel-görsel olarak üç kısma ayırabiliriz.

Kentsel mobilyaların üretiminde endüstriyel standartlaşma kaçınılmaz bir gerçektir. Çünkü bu durumda kullanım ve yapım kolaylığı bir örnekliliği ve beraberliği tekrarlanabilirliği elde edilir.

Tasarımcının görevleri şunlardır:

1. İnsanın enerji tüketimini azaltıp, işgücünü ve verimini arttırmak için çevreyi düzenlemek.

2. Kent mobilyası nitelikli ürünün kullanıcıya rahat ve güvenilir koşullar oluşturmasını sağlamak,
3. Üretici ve tüketiciyi eğitmek
4. Toplumsal ve normal sorumluluk yüklemek olmalıdır.

Çağdaş tasarımın temel ilkeleri ise şöyledir:

1. İnsan gereksinimi ve olanakları ve bunları yanıtlayan araçlar etki-tepki ilişkisinde ve sürekli değişim içindedir. Dolayısıyla bunlar yönlendirilmelidir.
2. İnsan araç-fiziki çevre birbirlerine bağlı bir sistemdir ve merkezinde insan bulunan tasarlanan araç kendi iç ve dış çevresinden ayrı düşünülmemelidir.
3. Tasarlanan aracın kendisini kullanışsız hale getirecek zıtlığı da içinde taşıdığı unutulmamalıdır.

Kentsel mobilyaların planlanmasında üç aşama vardır:

1. Güncel durumlara bağlı standart oranların, örneğin yapım alanından başka ne şekilde kullanılabilceğinin, diğer olgusal verilerin tanımı ve incelenmesi yoluyla hazırlanmasıdır.
2. Gelecekteki gereksinimlerin toplumsal ve ekonomik olanaklarla bir arada gösterilip araştırılması, karara varılmasıdır.
3. Yaratıcı öğelerin rol oynamaya başladıkları ve güncel planın yaratıcı niteliklerinin aracılığı ile ortaya çıkmasıdır.

Kentsel mobilyaların şehircilik açısından ele alınışlarında, anlatım sadeliği, standartlaşma, çevreye uyum ana kriterleri oluşturur.

Bu nedenle şu şekilde bir sınıflama yapabiliriz:

1. İşlevini kendi içinde tamamlayan öğeler (barındırma, bölme ve aydınlatma)
2. Yazı ya da resimle bildirişim sağlayan öğeler (sözcük, resim, figür, grafik ve renkler)
3. Hizmetlere aracı olan öğeler (kamu hizmetlerinin görülmesinde, yetkili kuruluşlarla kent bireyleri arasında ilişki sağlayan öğeler)

6.3.1 Peyzaj Donatılarının Mimari ve Estetik Potansiyelleri

Peyzaj donatılarını mimari ve estetik potansiyel olarak iki grupta inceleyebiliriz.

6.3.1.1 Görsel potansiyel

Peyzaj donatıları görsel olarak iki şekilde kavranabilir.

1. Pozitif Eleman Olarak

Görölmek fark edilmek veya dikkati çekmek için kullanılan bir eleman ise ve önemli olan eleman veya onun kısımları ise burada eleman pozitif bir elemandır.

2. Negatif Eleman Olarak

Bir manzarayı çevrelenecek fon, dekor oluşturmak için kullanılıyorsa negatif elemanlardır.

6.3.1.2 İki boyutlu eleman potansiyeli

Hayali bir hacmi veya onun formu bir duvara veya yüzeye yansıtılarak bir çizgi, görüntü veya bir doku yaratılabilir. Örneğin; bir saçak altı.

6.3.1.3 Üç boyutlu eleman potansiyeli

Üç boyutlu eleman olan donatılara zaman değişkeni içerisinde hacim, biçim, dinamik, renk, doku, doğal yapı ve görsel kontrolör özellikleri için mimari ve estetik potansiyel olarak bakılabilir.

a. Hacim:

Donatılar grup kullanımları halinde tek olarak kullanıldıklarından daha etkili olurlar.

b. Biçim:

Donatıların biçimleri, kullanım aralıkları, grup şeklinde kullanımları halinde mimari eleman olma kapasiteleri ortaya çıkar.

c. Dinamik:

Bazı donatı elemanları örneği bayraklar, ışıklı panolar dinamik etkiye sahiptirler.

d. Doğal Yapı:

Bir malzemenin (taş kaplama vs) doğal yapısı onun estetik ve mimari açıdan kullanılması için yeterli bir nedendir.

e. Doku:

Doku elemanın gözle görülebilen veya hissedilebilen yüzey kalitesidir.

f. Renk:

Renk donatıların tasarım elemanı olarak kullanılmalarının en önemli nedenlerinden birisidir.

g. Görsel Sınırlayıcı:

Donatılar görsel olarak kontrol edici elemanlardır. Geniş ölçüde görülmeyen negatif elemanlar olabilirler. Fakat aralarındaki manzarayı vurgular ve çerçeve içine alırlar.

6.3.1.4 Tamamlayıcı potansiyel

Donatı elemanları bir düzenlemeyi tamamlamak veya bitirmek şeklinde kullanılabilir.

6.3.1.5 Çekici cezbedici potansiyel

İnsanlar donatı elemanları tarafından renk, gölgelik, güvenlik, doku özelliklerinden dolayı cezbedilirler.

6.3.1.6 Uyumlaştırıcı potansiyel

Donatı elemanları birleştirici, sentezleştirici ve organize edicidir. Bir mekana görünüm bütünlüğü vermek, değişik elemanları kaynaştırmak ve bir manzaranın dağınık kısımlarını düzenlemek için kullanılır.

6.3.1.7 Vurgulayıcı potansiyel

Elemanlar vurgulayıcı ve noktlayıcı olarak da kullanılabilirler. Tasarımcı elemanlarla yörede veya mekânda ki önemli noktayı vurgulayabilir.

6.3.1.8 Dikkat dağıtıcı potansiyel

Donatı elemanları saklamak veya ilgiliyi başka yöne çekmek için dikkat dağıtıcı olarak kullanılabilirler.

6.3.1.9 Simgeleyici potansiyel

Elemanlar bir şeyin var olduğunu simgelemek ve onun yerini belirtmek için kullanılabilir.

6.3.1.10 Dekorasyon malzemesi

Elemanlar kent mobilyası, süs, güzelleştirici, zenginleştirici olarak kullanılabilirler.

6.3.1.11 Gösterici potansiyel

Bir alanın varlığını ve farklılığını belirtmek için kullanılabilirler.

6.3.1.12 Değiştirici potansiyel

Belli veya kavranabilir bir ölçeğin değişikliğe uğratılmasıdır. Elemanın dokusu, ölçüsü, biçimi ve rengi tasarımcı tarafından kullanılabilir böylece seyreden kişi belirli bir şeyi

daha değişik biçimde görür. Donatıların renk, doku, ölçü ve biçimleri kavranabilen perspektifi değiştirebilmektedir.

6.3.2 Mekân Tasarımı ve Donatı Elemanları

Kentsel mekânın donatısal tasarımı açısında peyzaj mimarı planında bazı tekniklerin de göz önüne almak zorundadır.

6.3.2.1 Hiyerarşik tanımlama

Tasarımcı mekândaki hareketin hiyerarşik düzenini, ana ulaşım aksını, ikinci derece giriş çıkış yerlerini ve seyircilerinin algılamalarını veya çevrenin kullanım şeklini göz önüne alması gerekmektedir. Hiyerarşik düzen tamamlandıktan sonra elemanların seçimi ve yerlerinin belirlenmesi, yaratılan mekâna, çevredeki yapıların biçimine, dokusuna, rengine göre yapılır.

6.3.2.2 Elemanların birleşmesi

Elemanların kullanım yerlerinin saptanmasında mimari yapıtlar, mekân ve kullanım ilişkilerinin analizinin yapılmasına dikkat etmek gerekir.

6.3.2.3 Değişme

Büyük elemanları, daha küçük ritmik olarak görülebilir birimlere bölmek için donatı elemanları kullanılabilir.

6.3.2.4 İşlevsel gerçekleştirme

Tasarımcı elemanları seçerken mekânların işlevlerini düşünmek zorundadır. Sececeği elemanlarla bu işlevleri desteklemek ve kullanıcılara göre konum yerlerini saptaması gereklidir.

7. PEYZAJ UYGULAMA ÇALIŞMALARINDA YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARI

7.1 TANIM VE ÖZELLİKLERİ

Şehirler yalnızca insanların barınma gereksinimlerini karşılayan yapılardan oluşmazlar. Toplu yaşam sonucu bir dizi ortak gereksinim doğar. Gelişmişlik derecesi, kültür yapısı ya da yönetsel yaptırımlar etkisi ile, şehirlerde bu gereksinimleri karşılayan nitesel ve nicesel yüzeyleri, zaman ve mekânda farklılaşan birçok yapılanmış alanlar, mekanlar doğar. İşte, şehir toplumsal yaşamın nitesel ve nicesel yoğunlaşması sonucu doğan, dinlenme, eğlenme, kültür, eğitim, sağlık, spor, yönetim, ulaşım, kamu hizmetleri ve altyapı hizmetleri gibi gereksinimleri karşılayan, özellikle uzmanlaşmış örgütlenmeler donatı elemanlarını oluşturur (Başal, Memlük ve Yılmaz 1993).

Dış mekândaki tüm elemanlar donatı elemanı olarak değerlendirilmesi pek doğru değildir. Donatı elemanlarının belirli işlevler vardır. Kentsel ya da kırsal veya özel ya da kamu alanlarının hangisinde olursa olsun fonksiyonel ve estetik açıdan bulunduğu mekana uyumlu ve oranın özelliklerini taşıyan elemanlardır.

Genel olarak donatı elemanlarında bulunması gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- a. Tasarım hedefi, fonksiyonel ve estetik olmalı,
- b. Maliyet açısından, parasal kaynaklara uygunluk, çabuk bulunabilmeli, döşenebilmeli, sağlamlık gibi faktörlere uygun olmalı,
- c. Standart olmalı ve olabildiğince özgün tasarım olmalı,
- d. Vandalizm'e dayanıklı olmalı,
- e. Bakımı kolay olmalı veya fazla bakım gerektirmemeli,
- f. Taşınabilirlik, monte edilebilirlik ve yedek parçaların bulunabilmesi açısından uygun olmalıdır(Başal, Memlük ve Yılmaz 1993).

7.2 YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARININ SINIFLANDIRILMASI

İnsanlık doğuşundan itibaren, yaşadığı çevreyi düzenleme çabası içine girmiş; köyler, kasabalar, kentler oluşturmuştur. Oluşturulan bu yapay çevre içindeki kamusal mekânlarda, insanların basit gereksinmelerini karşılayan öğeler kent mobilyaları olmuştur. İnsanlar ilk yerleşmeleri oluşturmaya başladıkları günden itibaren, kent mobilyası ilgili ilk örnekleri de oluşturmuşlardır.

Kent mobilyasının değişik tanımları yapılabilir. Bunlar

Kente ait tüm açık alanlarda, kullanıcılarının belirsiz olduğu, çeşitli açık alan işlevlerine yönelik, çoğunlukla sabit hizmet ekipman ve yapıları olarak adlandırılmaktadır. Kent mobilyaları, kent kavramı ile birlikte, belirli süreçler sonucu, kullanıcıların gelişen ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ürünlerden oluşan sistemdir.

Kent mobilyası kentsel tasarımda bilgi- iletişim panosundan çöp kutusuna, meydana bir merdivenden heykele, çeşmeden telefon kulübesine kadar birçok işlevsel ve estetiksel ve görsel amaçlı obje ve objeler bütününe içine alan bir olgudur.

Uzun (1999)'a göre, kent halkına hizmeti hedefleyen, onlara kent yaşamı içinde çeşitli kolaylıklar sağlayan, belli koşul ve standartlara bağlı olarak tasarlanıp üretilen, belli kurum yada sektörlerce yapılan donatılara “kentsel mobilya” yada “kent mobilyası” denilmektedir.

Gerek kentsel tasarım, gerekse peyzaj tasarımı çalışmalarında, insanların bilgi, güvenlik ve konforuna yönelik, ayrıca fiziksel gereksinmelerine karşılayan, çevre temizliği ile sağlık açısından da zorunlu olabilen çeşitli yapısal elemanlara gereksinim duyulmaktadır. Söz konusu elemanlar kent mobilyası olarak tanımlanmakta olup, tasarım bütünü içerisindeki diğer elemanlarla uyumlu olması gereken ve doğru kullanıldıklarında peyzaj tasarımının görsel kalitesini de yükselten unsurlardır.

7.2.1 Kullanımlarındaki İşlevlerine Göre Sınıflandırma

Kente ait tüm açık alanlarda, kullanıcılarının belirsiz olduğu, çeşitli açık alan işlevlerine yönelik, çoğunlukla sabit hizmet ekipman ve yapıları kent mobilyası olarak adlandırılmaktadır. Kent mobilyaları, kent kavramı ile birlikte, belirli süreçler sonucu, kullanıcıların gelişen ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ürünlerden oluşan bir sistemdir. Kent mobilyaları farklı özelliklere sahip olduklarından farklı gruplamalar yapabiliriz.

Kent mobilyaları sınıflandırılırken değişik bakış açıları doğrultusunda aşığıdaki şekillerde sınıflandırılabilirler.

7.2.2 Montaj Biçimlerine Göre Sınıflandırma

7.2.2.1 Hareketli kent mobilyaları

Yerinden rahatça kaldırılıp yakın mekâna taşınabilen kent mobilyaları.

7.2.2.2 Yarı hareketli kent mobilyaları

Yerleri değiştirilemeyen fakat yerlerinde rahatça hareket ettirilebilen kent mobilyaları

7.2.2.3 Sabit kent mobilyaları

Konumları hiçbir şekilde değiştirilemeyen kent mobilyaları.

7.2.3 Kullanım Türlerine Göre Sınıflandırma

7.2.3.1 Geçici kullanım

Dış mekânın belli bir noktasını bir an için, geçerken kullanıyor olması.

7.2.3.2 Sürekli kullanım

Kullanıcıların dış mekânın belli bir noktasını belli bir süre için, zaman harcayarak kullanılması.

7.2.3.3 İşlevsel kullanım

Belli işlevlere dönük etkinlikleri değil, doğrudan kentlinin dış mekânı kullanırken oluşacak gereksinmelerine dönük işlevlere ilişkin kullanımlar bu sınıfa girer. Kentsel kamusal mekânlarda insanların gereksinmelerini karşılamak amacıyla ortaklaşa kullanılan mobilyalar birden çok işlevi sağlayarak çok amaçlı olarak kullanılmaktadırlar.

- a. Koruma Amaçlı: Kent içi trafik akışını düzenleyen trafik lambaları, trafik işaret panoları, aydınlatma elemanları,
- b. Dinlendirme Amaçlı: Oturma elemanları,
- c. Temizlik amaçlı: Çöp kutuları,
- d. Eğlendirme amaçlı: Rekreasyon ve çocuk oyun alanlarında yer alan kent mobilyaları,
- e. Satış ve alış-veriş amaçlı: Büfeler, bilet gişeleri, otomatik alış-veriş makineleri,
- f. İletişim kurma amaçlı: Telefon kabinleri,

- g. Barındırma amaçlı: Gölgelekler, tenteler, otobüs durakları,
- h. Yönlendirme amaçlı: Yer döşeme kaplamaları, sokak levhaları, alt ve üst geçitler,
- i. Sınırlayıcı amaçlı: Çitler, parmaklıklar, duvarlar, çiçeklikler, ağaç dibi korumaları,
- j. Bilgi verme amaçlı: İlan ve reklam panoları, meydan saatleri,
- k. Süsleme amaçlı: Çiçeklikler, heykeller ve su oyunları,

7.2.4 Kentsel Kamu Alanlarının Kentsel Dekorasyonu Açısından Sınıflandırma

Kent mobilyaları kentsel yaşamı daha zevkli ve anlamlı kılmak kentsel konfor ve kentsel estetik yaratmak için kullanılan elemanlar olarak da şu şekilde sınıflandırılırlar:

7.2.5 Teknik Donatısına Göre Kent Mobilyaları

Teknik donatısına göre kent mobilyalarını alt yapıya bağlı olan ve olmayan olarak iki grupta toplayabiliriz (Akyol 2006).

7.2.5.1 Alt yapıya bağlı kent mobilyaları

- a. Alt yapı tesisleri bakım kapağı*
- b. Aydınlatma elemanları*
- c. Trafik lambaları ve aydınlatmalı trafik kolonları*
- d. Telefon kabinleri*
- e. Meydan saatleri*
- f. Parkmetreler*
- g. Bilet otomatları*
- h. Satış birimleri*
- i. Otobüs durakları*
- j. Su ögesi*
- k. Çeşmeler*

7.2.5.2 Alt yapıya bağlı olmayan kent mobilyaları

- a. Döşeme kaplamaları*
- b. Caydırıcı, sınırlayıcılar*
- c. Basamak Rampa ve Bordürler*
- d. Çatı Elemanları*
- e. Reklam ve İlan Panoları*
- f. Spor Elemanları*

- g. Basit Yapılar*
- h. Köprüler*
- i. Geçici engelleyiciler, bariyerler, koniler, lambalar*
- j. Yönlendiriciler, yer belirleyiciler*
- k. Bilgi iletişim panoları*
- l. Ticari tabelalar, isimler*
- m. Sokak levhaları, numaralar*
- n. Trafik işaretleri*
- o. Üst örtü elemanları*
- p. Oyun alanı elemanları*
- q. Bisiklet parkı elemanları*
- r. Oturma elemanları*
- s. Çiçeklikler*
- t. Çöp kutuları*
- u. Ağaç Altı Izgaraları Ve Koruyucuları*
- v. Sanatsal objeler*

7.2.5.1 Alt yapıya bağlı kent mobilyaları

7.2.5.1.1 Alt yapı tesisleri bakım kapağı ve ızgaralar

Altyapıya bağlı olan bu elemanlar kentlerde altyapı problemleri ile karşılaşıldığında sorun noktasına ulaşabilmek için bırakılan kapakçıklardır. Yeraltındaki servislerle ilgili tesisata ulaşabilmek üzere kaplamalı alanlarda oluşturulan bu bakım bacaları, bakım odaları ve bunların kapakları ve ızgaralar kaplama tasarımı ile birlikte düşünülmelidir.

Kentlerde alt yapı tesislerinin kaplamalı alanların altına gelmesi pek istenmez. Çünkü alt yapı tesisleri ile ilgili bakımlarda, kaplamaların sökülüp tekrar döşenmesi hem kaplama malzemelerinin hem bakım işlerinin uzun sürmesine hem de hoş olmayan görüntülere sebep olmaktadır (Akyol 2006) .

Bakım kapakları ve ızgaralar değişik biçimleri, desenlendirilmiş veya renklendirilmiş yüzeyleri ile kaplama yüzeylerine olumlu estetik değerler katabilirler. Yurt dışındaki örneklere bakıldığında kentin ambleminin taşıyan bakım kapaklarına rastlamak mümkündür.

Bakım kapakları ve ızgaralar dökme demir, dökme beton ya da alüminyum olarak üretilmektedir. Araç trafiğinin yoğun olduğu yerlerdeki bakım kapaklarının, araç trafiğinin yüküne dayanıklı malzemelerden yapılmış olması gerekmektedir.

7.2.5.1.2 Aydınlatma elemanları

Gün ışığı çevremizi her an aydınlatmadığından insanların ve diğer canlıların yararı için karanlık zamanlarda da ışığa ihtiyaç vardır. Karanlık ortamlarda hareketi kolaylaştırma ve güvenliği sağlamak için dış mekân aydınlatma önemlidir.

Aydınlatma, peyzaj mimarlığında iyi görme koşullarının sağlanması için yapılır. Burada belirleyici etken olarak yalnızca aydınlığı, niteliği ve belli bir aydınlık düzeyi devamlılığı önemi olmaktadır. Çünkü aydınlatma obje ve çevrenin özellikle geceleri doğal gün ışığı olmadığı zaman en iyi biçimde algılanması için denetlenebilir. Işıklarla yapılan elemanlardır (Karababa 1998).

Aydınlatma, mekânları ve içinde bulunan nesnelere gerçek büyüklükleri ve doğal renkleri ile fark edebilmemiz için, doğal ve yapay ışık kaynakları ile nesnelere üzerine ışık göndererek görmemizi sağlayan sistemlerdir. Uluslararası Aydınlatma Komisyonu (CIE) tarafından ise aydınlatma, “nesnelere ve çevrelerinin görülebilmesi amacı ile ışık uygulaması” biçiminde tanımlanmıştır (Işık 2003).

Aydınlatmada temel amaç belli bir aydınlık düzeyi elde etmek değil, görsel konforun sağlanmasıdır. Yetersiz aydınlatılmış ortamlar görsel performansın düşmesine, konforsuzluğa, yanılığa, güvensizliğe, estetik ve mimari özellikler bakımından uygunsuzluğa yol açabilir. Işığın amaca ve aydınlatma tasarımına en uygun biçimde kullanılabilmesi ve istenilen etkinin yaratılması açısından yapay ışık kaynağının seçimi de çok büyük önem taşır (Ünver 2001).

Aydınlatma elemanlarında bulunması gereken özellikler şunlardır;

- a. Estetiklik,
- b. Dayanıklılık,
- c. İşlevsellik.

Seçilen aydınlatma elemanlarının şekli düzeni kullanıldığı çevre mimarisine uygunluğu ve onu tamamlayıcı özellikte olması dikkate alınmalıdır. Aydınlatma elemanlarını aşağıdaki gibi üç grupta inceleyebiliriz.

- a. Yüksek aydınlatmalar,
- b. Alçak aydınlatmalar,
- c. Özel aydınlatmalar.

Dış Aydınlatma:

Aydınlatma tekniği açısından, kentlerin yapay ışık kaynakları ile gece aydınlatılması, “dış aydınlatma” olarak nitelendirilmektedir. Dış aydınlatma kapalı mekânların dışında kalan tüm açık alanların aydınlatılmasını içerir (Akyol 2006).

Dış aydınlatmanın amaçları:

- a. Ulaşım güvenliği açısından, sürücünün önünde uzanan yolu, yol sınırlarını, karşılaşılabilecek özel noktaları (kavşak, köprü vb.) ve diğer özellikleri görebilmelerini sağlamak,
- b. Kentsel görüntüyü aydınlatarak, kentin daha estetik görünmesini sağlamak,
- c. Özel bir alanın gece kullanımını özendirmek veya bir bölgenin dikkat çeken özelliklerini vurgulamak,
- d. Kamu emniyetinin sağlanmasına yardımcı olmak, çevre güvenliğini artırmak,

Aydınlatma elemanları, kentsel mekânlar da mekânın karakterine etki eden en belirgin öğelerdir. Kentlerde farklı mekânların aydınlatma biçimleri ve burada kullanılan aydınlatma elemanları da farklı olmaktadır. Bunlar araç yollarının aydınlatılması, yaya yolları ve meydanların aydınlatılması, parklar, bahçeler ve yeşil alanların aydınlatılması olarak üç gruba ayrılmaktadır. Bu gruplama, aydınlatma elemanlarının farklı işlevsel ve biçimsel özellikleri dolayısıyla yapılmaktadır. Bu özelliklere bağlı malzeme ve üretim farklılıkları da ortaya çıkmaktadır.

Aydınlatma Elemanlarının Sınıflandırılması:

Dış aydınlatma:

- a. Kentsel değerlerin dışında kalan alanların aydınlatılması,
- b. Kentsel değerlerin aydınlatılması, şeklinde iki bölüme ayrılır.
- c. Araç dolaşım alanlarının aydınlatılması: yol, kavşak, tünel, meydan, viraj.
- d. Açık spor alanlarının aydınlatılması.
- e. Araç Yollarının Aydınlatılması

Araç yollarında güvenli bir ulaşım açısından, kurulacak olan aydınlatma düzeni, sürücüye çevresindeki nesnelere, emniyetle durabileceği uygun bir uzaklıkta görmesini mümkün kılacak özelliklerde olmalıdır. Bir yolun aydınlatma düzeni kurulurken; yolun planı, kesiti, sınırları, geometrik biçimi ve yakın çevresi ile olan ilişkisi, yolun bugünkü ve gelecekteki trafik durumu, yol için gerekli ışık miktarı ve dağılımı, kullanılması düşünülen aydınlatma elemanı tipi oldukça önemlidir. Aydınlatma elemanı seçiminde, sürücülerin görüş alanı düşünülmelidir ve eleman sayısı, yüksekliği, bakış doğrultusu gibi özellikler dikkate alınmalıdır (Akyol 2006).

Kentsel Değerlerin Aydınlatılması Kentlerde karanlık saatlerde emniyet ve güvenliği sağlamak, yön ve yer bulmak, kentlerin gece yaşanmasını sağlamak, açık hava etkinliklerini gerçekleştirmek, kent kimliğini oluşturmak, kenti güzelleştirmek ve değişik etkinliklerle çekici kılmak için aydınlatma yapılması gerekir. Bu amaç doğrultusunda kentsel değerler ve bunların aydınlatılma tasarımı ve teknikleri belli bölümlere ayrılmıştır (Akyol 2006).

Yapı yüzeylerinin aydınlatılması

- a. Plastik öge aydınlatılması
- b. Meydan aydınlatılması
- c. Köprü aydınlatılması
- d. Park, bahçeler ve yeşil alanların aydınlatılması

Yapı Yüzeylerinin Aydınlatılması:

Amaç; yapıların işlevsel ve mimari özelliklerini vurgulayarak ve özel yapıların gece görünürlüğünü sağlayarak kentin çekiciliğini artırmaktır.

Plastik Öge Aydınlatılması;

Plastik öge aydınlatması afiş, resim, pano, gibi iki boyutlu öğelerin yanı sıra, üç boyutlu heykel, anıt, yontu gibi öğelerin aydınlatılması gibi konularını kapsar. Hem fonksiyonel hem de estetik amaçlı yapılır.

Yaya Yolu ve Meydanların Aydınlatılması;

Meydanlar sınırlayıcı bir çevre içinde insanların ya da araçların bir arada buldukları buluşma noktalarıdır. Meydanın çekici ve bir araya getirici özellikte olması, hem tabanın hem de onu sınırlayan öğelerin aydınlatılmasına, yani aydınlık bir ortam

oluşturulmasına bağlıdır.

Bu alanların aydınlatılmasının temel amacı, hava karardığında, alan özelliklerini vurgulayarak, yayaların ulaşım ve dolaşımını rahat ve güvenli bir çevrede yapmalarını sağlamaktır. Yaya yolu ve meydanların aydınlatılmasında, araç yolu aydınlatılmasında kullanılan aydınlatma elemanlarına göre yüksekliği daha az olmalıdır. İnsan ölçeğinin yakalanması bunun temel nedenidir. Aydınlatma elemanlarının yükseklikleri, göz düzeyinin oldukça altında (0.7m) veya göz düzeyinin üstünde (3 -4 m) olabilir. Direk yüksekliğinin kısa tutulması durumunda, yol yüzeyinde yeterli aydınlık sağlanabilir ve göz kamaşması en alt düzeye indirgenebilir. Ancak bu durumda, düşey düzlemde yeterli aydınlık olmaması nedeniyle, güvenlik sorunları görülebilir. Bu durumda her iki türlü aydınlatma elemanı birlikte kullanılarak en güvenli aydınlatma düzeni oluşturulabilir.

Köprü Aydınlatılması;

Köprülerin formunu ve özelliklerini ortaya çıkaracak biçimde aydınlatılması kentin gece görünümüne katkı sağlar.

Park, bahçeler ve yeşil alanların aydınlatılması;

- a. Su öğelerinin aydınlatılması,
- b. Plastik sanat objelerinin aydınlatılması,
- c. Yaya alanlarının aydınlatılması,
- d. Ağaçlık ve yeşil alanların aydınlatılması

Aydınlatma Elemanları Tasarımı

Aydınlatma elemanları;

- a. Buldukları çevrenin yapısına göre, biçim, detay, malzeme ve diğer özellikleriyle sanatsal ve estetik yönden iyi düşünülerek tasarlanmalıdır,
- b. Gece ve gündüz görünümleri beraber düşünülmelidir,
- c. Çevrelerindeki yapılarla uygun tasarlanmalıdır,
- d. Monte edildikleri direklerle, ölçülü ve uyumlu olmadıkları,
- e. Bazen içinde buldukları çevrenin özelliklerine göre, dikkati çekmeyecek biçimde olabileceği gibi, bazen de özellikle ilgi çekici kent mobilyaları biçiminde de olabilirler.
- f. Yatırım, kullanım, bakım, onarım giderleri açısından da değerlendirilerek

tasarlanmalı ve seçilmelidirler.

Aydınlatma elemanı tasarımında çok çeşitli malzemeler kullanılarak, çok farklı elemanlar oluşturulmaktadır. Dış ortamda kullanılan bu elemanların dayanıklı, paslanmayan, aşınmayan malzemelerden seçilmesi gerekir

Aydınlatma elemanları en çok vandalizme maruz kalan ve vurma ve çarpmalardan zarar gören kent mobilyaları arasında yer almaktadır. Aydınlatma elemanlarında en çok lambaların kırılması, bozulması veya elektrik bağlantılarında problemler çıkması görülmektedir. Bu nedenle öncelikle dayanıklı malzemedeki yapılmış elemanlar seçilmeli ve düzenli olarak bakımları yapılmalıdır (Akyol 2006).

7.2.5.1.3 Trafik lambaları ve aydınlatmalı trafik kolonları

Trafik ışıkları, trafiğin yoğun olduğu kavşaklarda trafik akışını düzenleyen, hayatımızı kolaylaştıran ve zaman kazandıran son derece yararlı bir teknoloji ürünüdür. Işıklar yukarıdan aşağıya doğru sırasıyla kırmızı, sarı ve yeşil renklerde. Kırmızı ışık yolun geçişe kapalı olduğunu, kırmızı ışıktan sonraki sarı ışık yolun geçişe açılmak üzere olduğunu, yeşil ışık yolun geçişe açık olduğunu, yeşilden sonraki sarı ışık ise durmaya hazırlık aşamasını (durma çizgisini geçtiyseniz geçin, aksi halde durun) belirtir. Üzerinde oklar bulunan ışıklar, ok yönündeki hattın yeşil ise açık, kırmızı ise kapalı olduğunu belirtir. Yanıp sönen tek kırmızı ışık, kavşağa gelince durularak geçilmesi, yanıp sönen tek sarı ışık ise, kavşağa gelince yavaşlayarak dikkatlice geçilmesi gerektiğini belirtir. Sürücü sadece kendi hattını kontrol eden ışıklara bakmayı alışkanlık haline getirmelidir. Diğer hatlardaki ışıklara bakılması, dikkatin yeterince yoğun olmadığı bir anda hata yaptırabilir, kazalara yol açabilir.

Trafik ışıklarının bazıları, hangi renk ışığın ne kadar yanması gerektiğini düzenleyen bir iç zamanlayıcı ile kontrol edilirken, bazıları da bir sinyalizasyon merkezi tarafından kontrol edilmektedir.

Trafik ışıklarının yanmaması durumundaki kaosu, kaza ve kavgaların çıkmasını önlemek için, şu basit kuralların bilinmesi son derece yararlıdır. Işıkları yanmayan bir kavşağa gelindiğinde, her yönde 'DUR' işareti varmış gibi davranılmalıdır. Bu durumda, kavşağa önce giren taşıtın, iki taşıt aynı anda giriyorsa sağdaki taşıtın önceliği olduğu unutulmamalıdır.

Her gün giderek daha sık olarak karşılaştığımız bir olayı, kırmızı ışık ihlallerini dikkatinize sunmak istiyorum. Bazı sürücülerin kırmızı ışığı hiçe sayarak yolarına

devam ettikleri dikkatinizden kaçmıyordur herhalde. Sarı ışık yandığında kavşağı terk etmek için hızlanarak sınırları zorlayanlar değil, kırmızı ışık yanarken geçen uyanıklardan bahsediyoruz.

Son dönemlerde artan araç sayısı ve onunla orantılı artırılmayan trafik görevlisi sayısı ve denetimler, bu türden ihlallerin giderek artmasına yol açmaktadır. Kuralı ihlal edenler, herhangi bir ceza almadıklarından, bir kaza olmadığı sürece, bunu bir kazanç gibi görmekte, kazaların birçoğunun, sürücülerin ilk ve bazen son kazaları olduğu gerçeğini görmezlikten gelmektedirler.

7.2.5.1.4 Telefon kabinleri

Ülkemizde, insanların yoğun olduğu yerlerde ve görebileceğimiz yerlere konulan, insanlar arası iletişimi sağlamak için kurulmuş donatı elemanlarıdır.

Bu kulübeler, halkın rahat telefon görüşmesi yapabilmesi, dışarı gürültülerin mümkün olduğu kadar az rahatsız etmesi ve telefon ankesörünün yağmur, güneş gibi hava koşullarına maruz kalmaması için çoğu kez kapalı kabin şeklinde biçimlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, alanın mimari kimliği ile bir uyum içinde olması ve özellikle kullanım yerinin iyi bilinmesi gerekmektedir, (Karababa 1998).

Kentlilerin ketsel mekânda özel olarak haberleşme ihtiyacını karşılamak için mekanlara yerleştirilmiş birimlerdir. Üç temel şekilde görülebilirler:

- a. Taşıyıcı üzerinde
- b. Duvara monte edilmiş,
- c. Kabin içinde

Telefon kulübeleri; yaya yolları, otobüs durakları, tren ve metro istasyonları, hava alanları, alış-veriş merkezleri, geçitler ve meydanlar gibi sirkülasyonun çok yoğun olduğu yerlerde gruplar halinde ve çok sayıda; buna karşılık rekreasyon alanları, parklar, çocuk oyun alanları ve spor alanları gibi yoğunluğun daha az olduğu yerlerde ise en çok gereksinim olan noktalara yerleştirilir.

En sık kullanılan ilk örnekleri; ahşap veya dökme demirden yapılmış olan birimlerdir. Günümüzde ise alüminyum veya çelik çerçeveli ve cam yüzeyden yapılmış malzemelerdir.

Telefon kulübeleri kullanımda kolaylık sağlamak ve güvenlik açısından aydınlatılmalıdırlar. Taşıyıcı ayak üzerinde duran telefonlar, parçacı oldukları düzen içindeki aydınlatma öğeleri ile aydınlatılabilirler. Telefon kulübeleri için bu tip bir aydınlatma yetersiz olacaktır. Bu nedenle telefon kulübelerinde içine girildiğinde yanıp, çıktığı zaman sönen bir aydınlatma düzeni sağlanmalıdır (Akyol 2006).

Telefon kulübeleri, açık mekânlar ve özellikle trafik gürültüsü olan yerler için, kapalı olarak tasarlanmıştır. Son yıllarda tasarımcılarda insan ölçeğinin daha dikkatli şekilde kullanılması, özellikle özürülüler ve çocukların kullanımının da göz önünde bulundurulması ile farklı ölçülerde telefon kulübeleri oluşturulmuştur. Örneğin tekerlekli sandalye kullanan insanlar için daha geniş ölçülere sahip ve daha alçak olan telefon kabinleri oluşturulmuştur. Bu amaçla yapılan bir telefon kulübesinde 150 cm'lik telefon yüksekliği, hem tekerlekli sandalye kullanan insanlar için hem de hafifçe eğildiklerinde normal insanlar için uygundur (Mukodo 1989).

7.2.5.1.5 Meydan saatleri

Saatler, en çok tren ve metro istasyonları, otobüs durakları, hava alanları, yaya yolları, meydanlar ve parklarda yer almaktadırlar. Saatler, insanlara zamanı hatırlatmanın yanında, buldukları mekâna da estetik değer katarlar. Meydan saatleri, su oyunları, plastik objeler gibi kent mobilyaları yaya ve araç trafiğinin yoğun olduğu mekanlarda, çoğu zaman insanların birbirini bekleme ve buluşma noktalarını oluştururlar. Bu nedenle bu tip elemanların konumlandırılması fonksiyonel ve estetik açıdan oldukça önemlidir ve üzerinde önemle durulmalıdır (Zülfikar 1998).

Günümüz çağdaş kentsel projelerinde sıkça uygulanan ve kamusal alanda zamanı bildirmek üzere 14. yüzyılın ortalarında İngiltere, Fransa ve İtalya'da inşa edilen saat kuleleri türünün ilk örnekleridir. Bunun yanında dünyanın aya, güneşe ve diğer yıldızlarla konumunu belirten astronomik saat kulesi de aynı yüzyılda İtalya'da yapılmıştır.

Osmanlı İmparatorluğunda Saat Kulelerinin kullanımı her ne kadar tarih kaynaklarında 16.yüzyılı işaret etse de İmparatorluğun bugün sınırlarımız içerisinde yer alan Anadolu saat kuleleri batılılaşma hareketlerinin miladı olarak kabul edilen 19.yüzyıla dayanır.

Geçmişte olduğu gibi toplumsal alanları zenginleştiren saat kuleleri bugün de misyonunu devam ettirirken kendi içinde birçok kollara ayrılmış ve zamanın gösterimini, bulunduğu çağa uygun olarak daha hoş bir hale getirmiştir. Saat kulelerinin

yanı sıra yaşadığımız çağda direkli sokak saatleri cadde, sokak ve bulvarlarda yerini alırken park ve bahçelerin vazgeçilmez unsuru olmaya aday çiçek saatleri de günümüz peyzaj uygulamalarında sıkça kullanılmaktadır. Dört taraflı saat kulelerinin büyük yapısı nedeniyle alan darlığı çekilen yerlerde mevcut yapıların bir cephesinin saat kulesi olarak kullanılması ise meydan saatlerinin (dış cephe saatleri) doğuşuna neden olmuştur.

İnsanların yoğun olarak kullandıkları mekânlara yerleştirilen meydan saatlerinin, her mesafeden kolaylıkla algılanabilmeleri için yüksekliklerinin ve boyutlarının iyi etüd edilmesi gerekir. Meydan saatleri, görsel değer taşıyan diğer elemanlarla, (mevsimlik çiçekler, özel aydınlatma teknikleri, bordür elemanlarıyla) kullanıldıklarında buldukları mekanlara daha estetik görünüm kazandırır (Akyol 2006).

Malzeme olarak, ahşap, alüminyum, paslanmaz çelik vb. materyaller hem saat için hem de taşıyıcı ayak yapımı için kullanılabilirler.

7.2.5.1.6 Parkmetreler

Paralı park yerlerinde aracın kaldığı süreyi belirleyen saat, park sayacı, park saati, parkometre şeklinde açıklanan bir aygıttır. Parkmetre kullanılacak yol kenarı otoparkında, her birim park alanına konulacak parkmetre direği, yaya kaldırımında kenar taşından en az 0,40 m içerde, aynı boy ve hizada olmalıdır. Parkmetreler, güzel görünümlü, gri renkte, sivri, köşe ve keskin kenarı olmayan, basit ve yumuşak etki veren tasarımda imal edilmiş hava şartları ve darbelerle karşı dayanıklı, park etme süresini gösteren penceresi iki taraftan da belli uzaklıktan rahatça görülebilecek büyüklükte ve renkte olmalıdır (Akyol 2006).

1 veya 2 saat gibi uzun süreye ayarlanmış parkmetrelerde aracın bu süreden daha önce parkı terk etmesi halinde kalan süreyi elektrik kontağı ile sıfırlamak için birim park alanında yol yüzeyine dedektör yerleştirilip parkmetre saati ile irtibatı sağlanmalıdır.

7.2.5.1.7 Bilet otomatları

İnsanların hayatlarını kolaylaştırmak için taşıma araçlarını kullanmak üzere bilet aldıkları makinelerdir.

Bilet otomatlarında normalde şunları bulabilirsiniz

- a. Tek biletler
- b. Günlük kartlar

- c. Günlük grup kartları
- d. İlave ücret biletleri
- e. Bağlantı biletleri
- f. Yerel olarak geçerli biletler

Bunun haricinde pek çok otomat şunları sunar

- a. Yetişkinler için haftalık ve aylık kartlar ve
- b. Öğrenciler ve stajyerler için haftalık ve aylık kartla

7.2.5.1.8 Satış birimleri

Satış birimleri, yaya sirkülasyonun yoğun olduğu yerlere, kavşak noktalarına, otobüs durakları, tren ve metro istasyonlarına, vapur iskelelerine ve parklardaki uygun köşelere yerleştirilerek, insanların hemen ulaşmak isteyeceği gazete-dergi, kitap, yiyecek- içecek satışının yapıldığı kent mobilyalarıdır (Zülfikar 1998).

Satış Birimlerinin Sınıflandırılması

Satış birimleri kiokslar, atm' ler ve modüler kabin birimleri olarak sınıflandırılabilirler

a. Kiokslar :

Ticari ve konut binaları arasındaki kamusal nitelikli alanlarda (açık ya da kapalı) kullanıcılara hizmet veren satış birimlerinin genelini büfeler ve “kiosk” adı verilen yapılar oluşturur. Sergi pavyonları da bu gruptandır.

Yunanca “Köşk” anlamına gelen kioks Almandada “Der Kiosk”, büfe demektir. Kiosk sistemleri, kabin içine gizlenmiş bir bilgisayar, dokunmatik bir ekrandan oluşan, tanıtım, reklam, bilgilendirme, yönlendirme amaçlı kullanılan yüzyılın en gelişmiş interaktif tanıtım araçlarıdır

Klasik İngiliz telefon kulübelerinden kent içi ilan panolarının asıldığı, çeşitli ürünlerin sergilendiği ya da satıldığı, bilgilendirme amaçlı olarak da kullanılan çeşitli sistemler için kullanılan bu terim, bilgisayar, multimedya ve internet sistemlerini içeren bilgilendirme ve hizmet amaçlı, kentin açık veya kapalı alanlarında kullanılabilen kent mobilyalarıdır (Akyol 2006).

b. Atnler :

En başarılı ve yaygın kullanılan satış birimlerine örnek Atm' lerdir. Sosyalleşmenin, kültürün ve ekonominin de göstergesi olan alanlarda sayıları gün geçtikçe artan Atm' ler özel kuruluşlara ait ticari hizmet araçlarıdır. Bakım ve onarımları da bu özel kuruluşlara aittir (Akyol 2006).

7.2.5.1.9 Otobüs durakları

Şehirlerde duraklar, insanları güneşten, rüzgârdan, soğuktan, yağmurdan ve yoğun trafiğin akışından koruyan; otobüslerin, indirme, bindirme, aktarma yaptıkları ve beklemeye hizmet eden donatılar olarak tanımlanabilir (Karababa 1998).

Duraklar çevre ile yakın ilişkide olduğu için insanlar tarafından sık ve geçici olarak kullanılırlar. Çevre ile olan bu ilişkiden dolayı donatı olarak çevre donatı elemanlarına ve yöresel iklime uygunluğu tasarım aşamasında göz önüne alınmalıdır.

Durak yerlerinin belirlenmesinde aşağıdaki kriterler kullanılmaktadır:

Otobüs, minibüs, dolmuş vb. taşıtların akış yönünde ve onun üzerinde bulunmalı,

Duraklar arası mümkün olduğu kadar kısa ve düz doğrultuda yapılmalıdır.

Otobüs iniş ve binişler kent ölçeğine uygun bir şekilde dağılarak, trafik yükü hafifletilmelidir.

Durakların yerinin seçiminde otobüsten inen ya da binen kişinin gideceği yere yürüyerek ulaşabilmelidir.

Duraklar tek veya gruplar halinde, tek veya çok taşıyıcı ayaklı, mantar veya köşeli çokgen formda olabilir.

7.2.5.1.10 Su ögesi

Değişikliği en yüksek tasarım elemanı olan suyun kullanımı dönemden döneme değişmekle birlikte, doğal ve yapay suyun insan hayatındaki önemi hiç değişmemiştir. İşlevsel ve görsel özellikleri su kullanımını tarih boyunca vazgeçilmeyen bir tasarım elemanı yapmıştır. Kentsel alalarda su elemanları pek çok farklı form ve biçimde görmek mümkündür. Hepsinin altında yatan kullanım nedenleri, buldukları mekânın özelliklerin e ve tasarım konseptine bağlı olarak değişir. Bunlar görselliğin, psikolojik ve işitsel nedenlerin ön planda olduğu estetik nedenler olabileceği gibi, mekânın konforunu artırıcı, fonksiyonel nedenlerde olabilir. Su elemanları genellikle şehir

merkezleri, ticaret alanları, kapalı alanlar, büyük atrimler vb. alanların etkileyici tasarım elemanlarıdır. Doğal bir eleman olan su, tasarımından tasarıma farklı amaçlara hükmedebilir.

Su elemanlarının tasarım biçimi yapımında kullanılacak malzemenin de cinsini belirler.

Malzeme seçimi yaparken aranacak özellikler şöyle sıralanabilir:

Su geçirmezlik, malzemenin ya da kendisi su geçirmez olmalı ya da üstü kapanarak bu özellik sağlanmalıdır,

Çatlamaya mukavemet, bu özellik yalnız malzemenin ne kadar su geçirmez olduğunu göstermez. Yüzey çatlaklarına sık sık rastlanabilir, ancak bu malzemenin seçilmesini engellemez,

Hava koşullarına dayanıklılık ve uzun ömürlülük, yapının uzun ömürlü olması direkt olarak bu özelliğine bağlıdır, malzeme hava şartlarından etkilenirse uygun değildir,

Kirlenmeye dayanıklılık, hemen hemen her malzeme kullanıldığında kirlenecektir; fakat malzemenin buna karşı dayanıklılığı arzu edilen bir özelliktir. Bu özellik temizliğin çok önemli olduğu havuz ve fiskiyelerde daha da önem kazanır,

Malzemenin yapımındaki kullanılabilirliği de önemlidir; yani seçilen malzeme arzu edilen görünüş ve kalitede olmalıdır (Başal, Memlük ve Yılmaz 1993).

Havuz zeminlerinde genellikle sızıntıya karşı daha iyi olduğu için beton kullanılır. Havuzları su ihtiyacı ise çevredeki dere veya ırmaktan yada su şebekelerinden sağlamdır.

Bir havuzun projesini hazırlayan peyzaj mimarının yaptığı tasarımın uygulama aşamaları ve bir havuzda bulunması gereken birimler şunlardır:

Su gelir ve gideri,

Borular ve bağlantı elemanları,

Pompa sistemleri,

Su gösteri elemanı olan fiskiyeler, aydınlatma elemanları ve plastik elemanlardır (Başal, Memlük ve Yılmaz 1993).

Suyu görsel ve işlevsel olarak da çeşitli fonksiyonlarda kullanabiliriz. Fonksiyonlara göre su, aşağıdaki gibi sınıflandırılır:

- a. Süs havuzları,
- b. Yansıma havuzları,
- c. Su bitkileri havuzları,
- d. Su bahçeleri,
- e. Yüzme havuzları (Tanrıverdi 1987).

Su elemanlarının kullanım şekillerine göre sınıflandırılması;

Durgun Su Elemanları:

Sessiz, durgun su göllerde, yüzme havuzları veya usulca akan nehirlerde bulunur. Huzur verici, rahatlatıcı ve insan üzerindeki sakinleştirici etkileriyle yumuşak bir karakterdedir. Durgun su görsel olarak da yumuşaktır ve bu özelliği ile kesintisiz olarak zihne düşünme imkânı ve teşviki verir. Bu tipteki sular yerçekimi gücüne karşı dengeyi ifade ederler (Boot 1983).

a. Süs Havuzları: Hem estetik hem de iklimsel konforun sağlanması ve gürültünün olumsuz etkilerinin azaltılması gibi fonksiyonel amaçlara hizmet ederler.

b. Yapay Göletler: Boyutları itibariyle kent parkları gibi büyük yeşil alanlarda yer alırlar. Çoğunlukla informel formlarda olurlar ve uygun bitkilerle desteklenerek tasarlanırlar. Ayrıca çekiciliklerinin artırılmasında yabancı yaşamdan, çeşitli bölümlerde hareketi sağlamak amaçlı fiskiye ve jetlerden yararlanılabilmektedir (Erdal 2003).

c. Bataklık Bahçeleri: Alanın sınırlı olduğu durumlarda bir veya birkaç fiçinin toprak altına gömülüp gerekli drenaj önlemleri alındıktan sonra nemli topraklarla doldurulup nem seven bitkilerin dikimiyle de elde edilebilir. Estetik görünümünün yanında yapım ve bakımı oldukça kolaydır.

Hareketli su elemanları:

Hareketli su elemanlarının hareketini sağlayan güç yapay veya doğal olabilir. Yapay güç; yerçekimi kuvvetinin ters yönünde dışarıdan uygulanan mekanik bir güçle çalışır. Yerçekimi kuvvetinden faydalanarak hareket eden su elemanlarını akan, düşen ve kaskatlanan sular olmak üzere incelemek mümkündür

Su Elemanlarının Tasarım Kriterleri:

Durgun su elemanlarının çevresel etkileri çeşitli faktörlere bağlıdır. Konteynır biçimi, rengi, materyal seçimi, rüzgâr etkileri, mekanik donanımları, konumlanışları ve yatay bileşenlerle ilişkileri bu faktörlerden bazılarıdır.

Su elemanlarının vazgeçilmezlerinden aydınlatma birimleri, pompalar, filtreler, ısıtıcılar aynı zamanda havuzlarda tehlike üretebilecek donanımlardır. Özellikle yer seçiminde tüm risk faktörleri düşünülerek karar verilmeli ve mutlaka gerekli haller dışında ulaşılamayacak şekilde kamufle edilmelidir.

Akan suların akış yönündeki değişimler akış hızına bağlı olarak, akış hızını artırır ve türbülansların oluşmasına neden olur. Böylece tasarım konseptine de bağlı olarak daha heyecan verici ve ilginç görünümeler elde edilebilir.

Suyun üzerinden düştüğü yüzeyin rengi de akışın karakterini belirler. Cam, metal veya cilalı taşlar gibi materyaller maksimum da görsel başarı sağlar.

Suyun düşüş hızı da görsel kalitede de etkili bir faktördür. Orta tekstürlü yüzeyler (malalanmış beton yüzeyler, boyalı taşlar.) yüzey geriliminin etkisiyle düşüş hızını azaltacağından, görsel kalite de düşer. Hareketli su elemanlarının uygulamalarındaki başarı aynı zamanda da iklimsel koşullara da bağlıdır. Rüzgâr yön ve şiddeti de yer seçimi ve tasarım süreçlerinde dikkatlice analiz edilmeli ve amaçlanan görüntüyü bozabilecek etkenler için gereken önlemler de alınmalıdır. Su elemanlarının kullanım ve çekiciliğini artıran öğeler; su elemanlarının, bitkilendirilmesi, aydınlatılması, ses ve ışık gösterileri ve plastik öğelerle zenginleştirilmesi gibi etkenler su elemanının kullanıldığı mekân da düşünülerek değerlendirilmelidir.

7.2.5.1.11 Çeşmeler

Şehir içinde, ticaret alanları, kırsal rekreasyon alanları gibi alanlarda insanların su ihtiyacını karşılamak için yapılan elemanlardır. Tasarlama üretim aşamasında sağlam insanların yanı sıra özürü insanlarının da düşünülmesi gereklidir. Bütün bunların yanı sıra iklim koşulları, ana trafik aksı ve kullanım sirkülasyonuna uyum sağlamalarıdır.

Drenaj ve temizlik de çeşme planlama ve uygulama aşamasında çok önemli bir yer tutar.

7.2.5.2 Alt yapıya bağı olmayan kent mobilyaları

7.2.5.2.1 Döşeme kaplamaları

Boyutları, nitelikleri, buldukları yer, tasarım biçimleri (formal ya da informal) ve işlevleri ne olursa olsun, Peyzaj Mimarlarının insan ihtiyaçlarını ve ekolojik prensipleri göz önüne alınarak yeniden oluşturdukları, muhafaza ettikleri ya da değiştirdikleri ve onardıkları dış mekan (Peyzaj mekanının) ana çevresini topoğrafik örtüsü ve yapısal elemanlar oluşturmaktadır.

Fiziksel ve görsel olarak birbirine bağlayan ve üzerinde trafik akışının sağlandığı, güvenli ve sert zeminler oluşturmak için seçtiğimiz taban elemanlarında bazı faktörleri göz önünde bulundurmalıyız. Bu faktörleri şöyle sıralayabiliriz:

- a. Taban elemanları işlevsel olmalıdır.
- b. Görsel ve estetik bir değer taşımalıdır.
- c. Sağlam ve dayanıklı olmalıdır.
- d. Ekonomik durumlar göz önüne alınmalıdır.
- e. Uygulaması kolay olmalıdır.
- f. Güvenli olmalıdır.
- g. Bakımı kolay olmalıdır.

Taban elemanlarını konstrüksiyonel açıdan uygulama tekniğine göre aşağıdaki gibi sınıflandırabiliriz:

i. Yerinde Dökme :

- a. Beton
- b. Asfalt
- c. Dökme mozaik
- d. Dökme Beton Plak

ii. Serbest Oturtma :

- a. Doğal Taş
- b. Beton Parke

- c. Ahşap
- d. Çim Plağı
- e. Beton Plak
- f. Tuğla

iii. Yapıştırma :

- a. Karo mozaik
- b. Mermer
- c. Karo seramik
- d. Doğal taş
- e. Kayrak taşı
- f. Traverten
- g. Bazalt
- h. Andezit
- j. Beton parke ve plak
- k. Tuğla

iv. Serme :

- a. Kum
- b. Çakıl ve mıcır
- c. Ağaç kabukları
- d. Kırmızı toprak

Taban elemanlarını ayrıca elde edilişlerine göre sınıflandırabiliriz.

1. Yapay Taban Elemanları:

a. Beton: Bağlayıcı malzeme ve mineral agreganın su ile karıştırılıp plastik durumda kalıplara döküldükten sonra mukavemet kazanmış olan suni bir taş beton olarak tanımlanır (Tekinel 1989). Taban elemanları olarak kullanılan beton genellikle demirsiz beton olup çok sağlam arzu edilen yerlerde içine demir konulabilir.

b. Dökme Beton Plak: İstenilen şekil ve büyüklükte ahşap ya da demirden yapılan kalıplar içine beton dökülmesiyle elde edilir.

c. Asfalt: Peyzaj mimarlığı uygulamalarında taban elemanları uygulamaları dışında, neme ve suya karşı izolasyon malzemesi olarak da kullanılan, bitüm, petrol zifti, kömür katranı ve katran zift hidrokarbonlu doğal konstrüksiyon malzemeleridir (Uzun 1980).

Petrol; gaz, sıvı ve katı halde bulunan hidrokarbonlara verilen genel addır. Sıvı hidrokarbonlara ham petrol, gaz halindekilere doğal gaz, katı olanlara ise bileşimlerine göre asfalt-parafin veya bitüm adı verilmektedir. Kuyudan çıkarılan ham petrolün damıtma işleminden sonra bileşenlerine ayrılmasıyla asfalt, parafin, benzin v.s. elde edilir. Bu işlemden sonra da normal hava sıcaklığında kullanılmayacak kadar katı olan bitüm; benzin, mazot, gazyağı ve bunlardan farklı bir teknik olan su ile karıştırılarak inceltir ve kullanılacak hale getirilir. Bu son aşamada artık asfalt, zemin kaplamalarında kullanılmaya hazırdır. Asfaltı ilk olarak Mezopotamyalılar tapınaklardaki banyo ve su depolarının yalıtımının da kullanmışlardır. Eski Mısırlılar da Nil nehri boyunca erozyonu engellemek amaçlı kaptıkları kaya setlerinin birleşim harcı olarak asfalt kullanmışlardır. Yol malzemesi olarak asfaltın kullanımı Babilliler döneminde olmuştur.

d.Dökme Mozaik: Mozaik harcı içine çeşitli renk ve boyutta mermer piriçleri konarak, tesviye bir grobeton üzerine uygulanan ve genelde merdiven, teras, havuz içi ve çevresi gibi mekânlarda kullanılan taban elemanıdır.

e. Beton Parke: Uygulanması kolay, kenar köşe bağıntıları zengin, ağır taşıt trafiğini kaldırabilir ve kentsel mekânlarda çok geniş bir kullanıma sahip taban elemanıdır.

Uzun yıllardan beri Avrupa ve Amerika ülkelerinde oldukça yaygın olarak kullanılmakta olan beton parke taşları son yıllarda yurdumuzda da en çok tercih edilen dekoratif yer döşeme elemanı olarak inşaat sektöründe yerini almıştır. Her çeşit altyapı çalışmasında kolaylıkla sökülüp tekrar kullanılabilen bir malzeme olduğundan dolayı ekonomiktir. Aynı zamanda asfalta göre daha estetik ve dayanıklı olması nedeniyle şehir içi araç trafiğine açık yollarda ve diğer tüm alanlarda rahatlıkla kullanılabilir. Beton parke taşları TSE normlarına uygun olarak üretilmektedir. Serin malzeme olduğundan yazın parklar, yürüyüş alanları ve teraslar için ideal bir malzemedir. Parçalı elemanlardan oluştuğundan çatlama, kırılma ve benzeri durumlar oluşmamaktadır. Döşeme işlemleri her iklim şartlarında yapılabildiğinden zamandan

kaynaklanan maliyet de böylece önlenmiştir. Bol renk seçeneğinden dolayı dekoratif görüntü oluşturmak ve yaşanan mekânlara yeni güzellik katmak mümkündür.

f. Tuğla: Çok eskiden beri gerek iç, gereke dış mekan düzenlemelerinde kullanılan tuğla pişmiş bir toprak ürünüdür. Çeşitli renk, boyut ve şekillerde olabilirler. Dış mekân döşemelerinde kullanmaya uygun tuğlalar “taban tuğla” adını alır.

İyi bir tuğla, insanların yaptığı en dayanıklı yapı gereçlerinden biridir. Hava koşullarından fazla etkilenmez; tuğla yapılar bir yangında ateşe karşı öbür yapı türlerinin çoğundan daha dayanıklıdır. Tuğlalar oldukça küçük ve hafif olduğu için kullanımı kolaydır; ama harçla bir araya getirildiği zaman son derece sağlam bir yapı oluşturur. İyi örülmüş bir tuğla döşeme çok az bakımla çok uzun zaman dayanabildiği gibi, görünümü de güzeldir. Tuğla yapılar zamanla daha da güzel bir görünüm alabilir.

g. Beton Plak: Beton plaklar esas olarak iki tabakalı imal edilirler. Alt tabaka normal agregalı beton, üst tabaka kuvarslı kum ve mermer tozlu betondan oluşur. Plak döşemeler 30x30x4, 40x40x4, 50x50x5 cm gibi genellikle kare olmak üzere farklı şekil ve boyutlarda olabilirler (Anonymous,1980).

h. Kauçuk Kaplama: Kauçuk zemin kaplama; yumuşaklık ve estetik istenen tüm mekânlara uygulanan granül ve polimer malzemelerden yapılan kauçuk esaslı kaplama türüdür.

Kullanım alanları koşu yolları, çocuk oyun alanları, parklar, fitness alanları, kreş bahçeleri, garaj ve nizamiye girişleri, havuz kenarları ve spor alanları (Basketbol, voleybol, futbol ve tenis sahaları) açık ve kapalı alanlar, atış poligonları, hayvan altlıkları, at padokları, at haralarının içine ve atlarına kullanılmaktadır.

Kauçuk zemin kaplamalar şok emici özellikte süspansiyon sağlaması özelliğine sahip, istenilen renk ve desende, aşınma direnci yüksek renk atmaya karşı anti oksidantlarla desteklenmiş, açık hava şartlarına uygun esnek yapıdadır.

2. Doğal Taban Elemanları:

a. Kum: Başlı başına bir taban elemanı olabilen kum, çoğu zaman diğer elemanlara bir yatak oluşturmada kullanılır. Yer döşemesi olarak ortalama 10-15 cm kalınlıkta kullanılabilir. Silisli kütlelerin, kayaların, doğal etkenlerle parçalanarak ufalanmasından oluşan, deniz kıyısı, dere yatağı vb. yerlerde çok bulunan, ufak, sert taneciklerdir.

b. Çakıl ve Mıdır: Çakıl, çoğunluğu yassı yapıda değişik renk ve boyutlardaki doğal elemanlardır. Mıdır ise ocaklardan çıkarılan taşların kırılıp yıkandıktan sonra elenmesiyle elde edilir.

Doğanın armağanı olan çakıl taşları, binlerce yıllık yolculuğundan sonra, el emeği ve göz nuruyla filenin üstüne dikey olarak yapıştırılması ile gerçekleştirilir. Çakıl mozaik sanatı bulunduğu mimariye muhteşem bir özellik ve güzellik kazandırması yanı sıra çakıl mozaik taban döşemesi üstünde çıplak ayakla yürünmesi halinde masaj yapma özelliğini ve yaz aylarında kova ile su döküldüğünde bulunduğu ortamı serinletici özelliğini de taşımaktadır. Mimari projede uygulama alanları belirlenerek bilgisayar destekli desen tasarımı yapılır.

c. Ağaç Kabukları: Gökmar, ladin, kayın ve karaağaç gibi ağaçların kabukları bı iş için çok kullanılmaktadır. Yer döşemesi olarak normal normal şartlarda 3-4 yıl tazeliklerini muhafaza ederler. Sürekli alt-üst edinmeleri gereklidir. 5-10 cm kalınlıkta bir döşeme yeterli olmaktadır.

Bütün ağaç türlerinin kabukları yararlıdır ve humus olarak kullanılabilir. Yapılan araştırmalar başta gökmar olmak üzere çam, ladin, kayın, meşe, sekoya ve porsuk ağaçlarının rahatlıkla kullanılabileceğini ortaya koymuştur. Kabuklar her şeyden önce biyolojik aktivitesi olmayan materyallerdir. Bu sebeple yavaş ayrışan maddelerdir. Ani kabuklar kimyasal olarak işlenmeye uygun değildirler. Çok az azot içeriğinden dolayı bakteri ve mantarların gelişmesi için yetersizdir. Genelde kabukların su tutma güçleri çok yüksektir. Gökmar kabukları ağırlıklarının yüzde 165'i kadar su tutabildiği, doyma noktasında bile yüzde 31.5 hava içeriği tespit edilmiştir.

d. Kırmızı Toprak: Kaliteli bir materyal ve iyi bir drenajla çamurlaşmaya engel olunabilir. Kırmızı toprak 6-8 cm çakıl tabakası üzerine 8-10 cm kalınlıkta uygulanır.

e. Traverten: Bir çeşit kalker olan traverten gözenekli yapıdadır. Bu gözenekler doldurulmalıdır. Bu doldurulma işlemi beyaz çimentoyla yapılabilir. Traverten açık pembe, beyaz ve esmer gri olabilir.

Yapılardaki büyümlü taş; Traverten sözcüğü, İtalya'da geniş traverten çökellerinin bulunduğu Tivoli'nin, Roma zamanındaki adı olan "Tivertino"dan gelmektedir. Traverten çok yönlü, çeşitli nedenlere ve ortamlara bağlı, kimyasal reaksiyon sonucu çökme ile oluşan bir kayadır. Günümüzde, travertenlerin özellikle yüzey kaplama taşı

şeklindeki kullanımları, yapılara estetik ve antik görünümler verdiğinden, büyük ölçüde artmış ve tercih edilir hale gelmiştir.

f. Andezit: Bir çeşit doğal taş olan andezit taşı ocaktan kütleler halinde çıkartılır. Daha sonra kesim alanlarında istenilen boyutlarda kesilerek yapısal peyzajda ve inşaat sektöründe kullanılır.

Pembe ve gri renklerde olup, aşınmaya dayanıklı, kaymaya engel ve dekoratiftir. Yazın serin - Kışın sıcak tutma özelliğinden dolayı, villa türü yapıların dış cephelerinde İzolasyon Malzeme olarak tercih edilen bir malzemedir. Kaymama özelliği ile ıslak mekanların aranılan doğal taşıdır.

Don ve ısı farklılıklarından etkilenmez, bakım gerektirmez ve renk özelliğini kaybetmez. Bu özelliklerini yıllarca korur. Diğer sert taşlara nazaran dayanıklı, dekoratif ve kaymaz olması nedeniyle belediye ve inşaat sektörünün vazgeçilmez tercihidir. Cilalı ve cilasız olarak kullanılarak değişik dekoratif özellikler verilebilmektedir. Aynı zamanda kumlmalı, mucartalı, kabartmalı kat ve kalibreli silimli olarak kullanılabilir. Tasarımcıların isteklerine uygun motif, resim, yazı ve figürler verilebilir.

g. Bazalt: Aşınma ve iklim şartlarından en az etkilenmesi nedeniyle Bazalt tercih edilme sırasında, önde gelen doğal taştır. Değişik kalınlık ve ölçülerde mimari yapıların her safhasında, alt ve üst yapıda, zemin ve cephe kaplamalarında, şehir içi yollarda, kaldırımlarda, tretuvarlarda ve bahçe düzenlemesinde kullanılmaktadır. Güzel görünümlü ve yeterince büyük oluşumlar veren mağmatik bir kayaç olan diyabaz, yoğun sert ve çok sağlamdır. Yeşil rengin muhteşem tonu yapılarınıza ayrıcalık katacaktır.

h. Kayrak Taşı: Doğal bir taş olan kayrak taşı doğanın milyonlarca yıl, içinde saklı tuttuğu güzelliklerin bir sonucu olan Kayrak taşı, özellikle son yıllarda doğallığı ve insanları dinlendirici özelliğinden dolayı yoğun olarak tercih edilmektedir. Bugünkü ileri teknolojinin ürettiği yapı malzemelerinin bile bir arada bulunmayan çok üstün avantajları vardır. Aşınmaya karşı dayanıklıdır. Kaymama özelliği ile ıslak zeminler için ideal bir malzemedir. Isı farklılıklarından, mevsim değişikliklerinden etkilenmez. Özellikle yazın serin, kışın sıcak tutar. Özelliğini yıllarca korur, özel bakım gerektirmez, rengini kaybetmez.

j. Mermer: Mermer yer döşemesi olarak, özellikle su içi ve su ile ilişkili konstrüksiyonlarda geniş kullanım alanı bulunur. 8-10 cm bir grobeton tabakası üzerine

2-3 cm bir tespit harcı ile yapıştırma en yaygın kullanım biçimidir. Derz ise çiment şerbeti ile doldurulur.

Binlerce yıl öncesine ait şehir kalıntılarından çıkan heykeller, sütunlar, sütun başları, mezar taşlarının günümüze kadar çok az hasarla gelebilmiş olmalarının en geçerli nedeni mermerden yapılmış olmalarıdır. Mermer, sıcağa, soğuğa, darbeye kısaca tüm dış şartlara karşı hiçbir malzemenin olmadığı kadar dirençlidir. Ülkemizde üretimi ve kullanımı 4.000 yıl öncesine dayanır. Mermerler, silikat mineralleri bol miktarda mevcut olduğunda birçok değişik renkler alırlar. Mermere değer kazandıran niteliği, mimari yapılara güzellik kazandıracak şekilde kullanılmasıdır.

k. Granit Parke: Volkanik bir taş olan granit; sert dokulu, işlenmesi kolay ve dayanıklı bir taştır. 6x6x6, 8x8x8 ve 10x10x10 cm gibi çeşitli boyutlarda olabilir.

Granitler yeryüzünün temelini oluşturduğu kabul edilir. Yapısında bulundurduğu silis, quartz, bazalt, feldspat gibi minerallerle magmatik orijinli çok sert bir kayadır. Aşınmalara, darbelere ve basınca dayanıklı, çok güzel renkleri ile bilinen en sağlam yapı malzemesidir. Granit, tarihler boyu tüm medeniyetlerin en görkemli yapılarını süslemiş ve onları sonsuzluğa taşımıştır.

l. Ahşap: Ahşap yeterli koruma önlemleri olmak kaydıyla ve ucuz olduğu yerlerde istenilen biçimlerde 3-4 cm kalınlığında uygulama alanı bulmaktadır. Genelde kum yatık üzerine uygulanır.

m. Doğal Taş Döşeme: Gerek nehir ve derelerden çıkan yuvarlak hatlı taşlar, gerekse istenilen kalınlıkta ve şekilde kesilerek elde edilen doğal taşlar taban elemanı olarak kullanılmaktadırlar.

Eskilerde daha çok takı ve desenli nesnelere olarak karşımıza çıkan doğal taşlar artık evlerin de bir barçası haline geldi. Dinlendiriyor, hastalıklara şifa oluyor, negatif enerjiyi ortadan kaldırıyor. Son zamanlarda doğal taşlar gittikçe önem kazanmakta ve batı kültürünü de değiştirmeye aday gözükmüyor. Çünkü batı kültürü genelde takı tasarımına önem verirken şimdi bu değerli taşlar her yerde kullanılabilir hale geldi. Dolayısıyla da batıda bir yankı uyandırdı.

Bu taşlardan en iyi şekilde yararlanabilmek için kullanım şekillerine çok dikkat etmek gerekli ve nasıl kullanılacağını bilmek gerekir. Doğal taşlar artık evin her bölgesindedir. Bazen bir heykelde, bazen bir duvara gömülen pano bazen de evin sehпасının üzerinde karşınıza çıkabiliyor. Bu taşların dekorasyondaki kullanım amacı

negatif enerjileri ve yaşamımızdaki olumsuzlukları yok ederek hayatımızı daha huzurlu ve anlamlı kılmaktır.

7.2.5.2.2 *Caydırıcı, sınırlayıcılar ve çevreleme elemanları*

Dış mekân içinde insan trafiğinden çok, oto trafiğinin görsel engel oluşturmadan kontrol altında tutulmasını sağlayan düzenleme elemanlarıdır. Yaya trafiğinin yoğun olduğu bölgeler, örneğin alış-veriş merkezlerinde taşıt trafiğini engellemek amacı ile kullanımları söz konusudur. Kullanıldıkları mekânı göz seviyesi altında çevrelemeleri ve görsel bir kuşatma oluşturmaları gerekir.

Dış mekânda sınırlandırma, peyzaj tesislerini koruma, mekana mahremiyet sağlama amaçlarıyla yer verilen elemanlardır.

Başlıca işlevleri şunlardır:

- a. Dış mekânda sınırı oluşturacak belirgin bir çevreleme ortaya koyarlar.
- b. Görünümleriyle dış mekânda etkili olurlar.
- c. Sınırlandırılmış ve belli amaçla düzenlenmiş olan peyzaj mekânıyla onun dışındaki açık mekânı görsel olarak ayırır, hatta görüşe kapatırlar.
- d. Fiziksel engel oluşturacak insan ve hayvanların girişini önlerler.
- e. Gürültü, rüzgâr ve ışığı kontrol altına almada yardımcı olurlar.
- f. Sarılıcı bitkiler için dayanak oluştururlar (Anonymous 1963).
- g. Çevreleme elemanlarının yapımında dikkate alınacak başlıca faktörler şunlardır;
- h. Tasarım öngörülen işlevlere uygun olarak yapılmalıdır.
- i. Yüksekliği göz hizasından altta ya da yukarıda kalmalıdır.
- j. Seçilen malzeme ve malzemenin işlenici çevreyle uyumlu olmalıdır.
- k. Güçlü görsel etkisi nedeniyle estetik nitelik kazandırmaya dikkat edilmelidir.
- l. Eğimli alanlarda, eğimi izlemek yerine, yatay kademeli olarak yapılmalıdır (Anonymous 1963).

Çevrelenme elemanlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

i. Duvarlar:

a. Taş Duvarlar: Doğal taşların üst üste yerleştirilmesi ile inşa edilirler. Kalınlıkları 45-50 cm, yükseklikleri ise 40 ile 250 cm arasında değişir. Santimetre kareye 3-4 kg yük hesap edilir.

Taş duvarları kuru, moloz taş, kaba yonu, ince yonu ve kaplama duvarlar olarak 5 kısma ayrılabiliriz.

b. Tuğla Duvarlar: Balkon ve merdiven korkulukları ile kuşatma amaçlı perde duvarlar olarak kullanılırlar.

c. Beton Duvarlar: İstinat, perde ya da ağırlık esaslı yapılaşlarına, brüt, sıvalı ya da kaplamalı yüzey bitişlerine sahip oluşlarına, yüksekliklerinin az ya da çok oluşuna göre farklı detay tekniklerle imal edilirler.

d. Geotekstil Duvarlar:

Gelişen şehirlerde genişletilen yollar, bağlantılar için doldurulan zeminler ve daha pek çok nedenle inşa edilen istinat duvarları şehri beton görüntüsüne büründürüyor. Zeminde kullanmak için hazırlanan özel polimerden yapılmış bir ürün olan Geosentetik ve Geotekstil olarak adlandırılan tekstil kullanılarak elde edilen Geoduvvar, özellikle istinat duvarlarının inşasında beton görünümüne çözüm getiriyor. Geotekstil ile inşa edilen dayanma yapılarında ön yüzey yeşillendirilebilen beton bloklar ile kaplanıyor. Geotekstiller katlar halinde yatay olarak serilerek üstlerine toprak seriliyor ve her katman sıkıştırılıyor. Sıkıştırılmış toprak arasında kalan geosentetikler duvarın iskeletini oluşturuyor.

İstanbul bağlantı yollarında 24 metreye kadar örnekleri olan Geoduvvar'lar son zamanlarda belediyelerin de sıkça başvurdukları bir istinat duvarı sistemi haline geliyor. Teknolojinin maliyeti düşürdüğü Geoduvvar Sistemi'nde yükseklik ile maliyet ters orantılıyken, klasik sistemlerde 10 metrenin üzerindeki yapılarda maliyet katlanarak artıyor.

Teorik olarak doğru bir mühendislik çalışması ile inşa edilen betonarme istinat duvarlarının güvenli tasarım ömrü 40 yıl iken, Geosentetik ile yapılan Geoduvvarların ömrünün 120 yıla kadar uzayabilmesi zamana karşı dayanıklılıkta da Geoduvvar Sistemi'ni geleneksel yapılara göre üstün hale getiriyor.

Dayanıklı, ekonomik, estetik araçlar ile günümüz insanının ihtiyaçlarının karşılanmasında, bilimsel bilgiyle ulaşılmış yöntemleri, çevre koşullarına dayanıklı ve ekonomik araçlarla kullanmak ve doğayla uyumlu, estetik niteliği yüksek sonuçlar elde etmek, her geçen gün önemini arttırıyor.

ii. Demir Parmaklıklar ve Paravanlar:

Demirden inşa edilen çit veya parmaklıklar fazla hacimli olmadıkları için park ve bahçelerde çok az yer işgal ederler. Özellikle küçük bahçelerde arazi israfına mani olurlar.

Genellikle peyzaj tesislerinde çok güzel görünmezler. Fakat parmaklıklar arası açık olduğundan çevreye doğru görüş imkânı sağlarlar. Buda görsel özelliği bulunan peyzaj tesisleri için çok önemlidir.

iii. Ahşap Parmaklıklar:

Yeşil yapı elemanları ile en uyumlu cansız malzeme ahşaptır. Dolayısı ile ahşap parmaklıkların park ve bahçelerde çevreleme elemanı olarak kullanılması istenilir.

Ahşap parmaklıklar yuvarlak ve köşeli kesitli olmak üzere iki tipte inşa edilirler. Yuvarlak kesitliler kırsal alanlardaki, köşeli kesitliler ise şehir içindeki park ve bahçelerde tercih edilir.

Ahşapta arzu edilen renk ahşabın doğal şartlarda almış olduğu renktir. Bu nedenle parmaklıklara vernik veya pinotex gibi yağlar emdirilerek doğal odun rengi verilir.

Ahşap parmaklıklar için beton veya demir direkler kullanılması doğru değildir.

iv. Yeşil Çitler:

Peyzaj tesislerinin kuşatma, çevrilme ve sınırlandırılmasında kullanılan yeşil yapı elemanlarıdır. Çitler fonksiyonlarına göre park ve bahçe, tarla çitleri olmak üzere ikiye ayrılırlar.

7.2.5.2.3 Basamak rampa ve bordürler

i. Basamak ve Rampalar: Basamak ve rampalar, esas olarak bir seviyeden diğerine geçişleri sağlayan fonksiyona sahiptir. Basamakların yükselen düşey bölümüne riht (h), basılan yatay kısmına baskıç (b) adı verilir. Bunların ölçüleri rahat yürüme imkanı

verecek sınırlar içinde olmalıdır. Basamaklar yüzde 10 dolayındaki eğimden itibaren yapılırlar.

Hesaplamalara ilişkin formüller üretilmiştir (Sarı,1993).

1. $2h + b = 60-64$ cm (adıma uygun olarak)
2. $h + b = 46$ cm (fazla dik yerlerde)
3. $b - h = 12$ cm (daha rahat kullanım için)

Basamak sayılarının genelde çift olması ve 10-12 basamaktan sonra sahanlık bırakılması yorgunluğu önlemek için yararlıdır. Sahanlık hesabında kullanılan formül şöyledir (Sarı 1993).

$$7.a. S (\text{uzunluğu}) = b + n (\text{adım sayısı}) \times 63$$

Basamak sayıları alttan üsten doğru verilir.

Yatık eğimli merdivenlerde (20-25 derece) baskıç genişlikleri 32-36 cm rıht yükseklikleri 12-15 cm'dir.

Normal eğimli merdivenlerde (25-36 derece) baskıç genişlikleri 36-32 cm genişlikleri 36-32 cm, rıht yükseklikleri 15-19 cm'dir.

Dik eğimli merdivenlerde (36-45derece) baskıç genişlikleri 22-26 cm, rıht yükseklikleri 19-22 cm'dir. Merdiven genişlikleri bir kişi için 60-100 cm, iki kişi için 120 cm, üç kişi için 160 cm olarak alınır. Kalabalık yerlerde her fazla 50 kişi için genişlik bir birim ((60 cm), her fazla 500 kişi için 3 birim (180 cm) arttırılır (Anonymous 1963).

Dortmund, Kaiser-Vilhelm Enstitüsünden Dr. G. Lehrmann 1000 kişi üzerinde yaptığı araştırmalarda değişi çıkış oranları için gerekli enerji tüketimini tespit etmiştir. Bundan da insan, hangi rıht için hangi basamak genişliğinin uygun olduğunu kolayca bulabilir. En uygun Rıht/basamak oranını tabloda B-B çizgisi verir. Bu da 1 basamak - 1 rıht = 12 cm formülüne uyar. B - B çizgisi ile A-çizgisinin (çıkış oranı 2 rıht + 1 basamak = 63 cm verir) kesişme noktası 0 en uygun oranı verir ki, bu da 17x29 cm. dir. Dış merdivenler ve trafiğin çok olduğu yerlerdeki merdivenler için alçak basamaklar 16x30 tercih edilir. Döner merdivenlerde en dar kenarından 15 cm mesafede basamak genişliği 10 cm. olmalıdır.

Merdivenlerde geçiş yüksekliği genellikle 2.1 m. Konutlar içerisinde 1.8 m. Çok ailenin oturduğu evlerde 2.0 m merdiven genişliği, yan yana geçen şahıs sayısına göre değişir. Modern yapılarda merdiven genişliği boşaltma zamanına göre hesaplanır → Tiyatrolar. Merdiven kolu uzunluğu | 3 basamaktan 18 basamağa kadar.

Sahanlık uzunluğu: (Örnek: $17/29 = 1.63+29 = 92$ cm) veya $(2 \times 63 + 29 = 1.55$ m). Merdiven kovaasına açılan kapılar, sahanlığa açmamalıdır. Bahçedeki dış merdivenler için rahat bir rıht yüksekliği her üç basamakta bir sahanlık yapılmasıyla elde edilir. Kısa merdivenler

Bir ailenin oturduğu evlerdeki merdivenler hiçbir kurala tabi değildirler. Orta büyüklükteki evlerde bodrum ve çatı merdivenleri 70 cm genişlikte ve 45 derece eğimde olabilirler. Tek aile evlerinde merdiven genişliği 90 cm. çok ailenin oturduğu 2 tam kattan fazla ve her katta 1 konut olan yapılarda 1.00 m diğer konutlarda 1.10 m dir. Kazalardan korunma kurallarına göre → 5 basamaktan fazla bütün merdivenlerin en az bir kenarında küpeşte olması, 10 basamaktan fazla serbest merdivenlerde korkuluk bulunması gereklidir. Küpeştenin yüksekliği basamak üst kenarından 90 cm. dir. Merdivene kadar olan kaçış mesafesi | 30 m. Merdivenler arasındaki ortalama mesafe 50 m.dir. Basamaklar yeteri kadar sert olmalı lüzum halinde basamak uçlarına metal bandlar konulmalıdır. Mümkünse bütün katlarda aynı rıht/basamak oranı muhafaza edilmelidir.

Rampalar eğim oranlarına ve eğim açılarına göre değişirler.

1. Az eğimli rampalar, özel bir kaymaz döşeme gerektirmezler.
2. Orta eğimli rampalar, ya ince basamak lataları ya da çok az eğimli basamaklar gerektirirler. En azından rampa yüzeyi kaba ve kaymaz olmalıdır.
3. Dik rampalar, basamak lataları ve az eğimli basamaklar gerektirirler. Bir rampada basamak lataları mesafeleri eşit olmalıdır. Dik merdivenlerin eğim açısı 38 derece, 45 derecedir.

ii. Bordürler: Genellikle drenaj kontrolü, araçların istenmeyen yerlere girişini engellemek, daha fazla vurgulayıcı bir bitiş sağlamak ve yol kenarı stabilitesini sağlamak için tasarlanan konstrüksiyon el elemanlarıdır.

Bordürler genel olarak bariyer ve tırmanılabilir bordürler şeklinde iki sınıfa ayrılır ve her sınıf farklı tipteki bordürleri içerir. Bordürlerde en fazla kullanılan malzeme beton ve taştır.

7.2.5.2.4 Çatı elemanları

İnsanların açık mekânda bulunurken güneş ve yağmurdan korunması için geliştirilmiş, aynı zamanda estetik etkilere sahip elemanlardır. Oturma gruplarıyla birlikte tasarlanırlar. Dış mekânlarda yararlanma süresini arttırır. Mekânları perdeleme, birbirine bağlama, vurgulama, setir mekânını oluşturma, koruntulu mekân oluşturma gibi işlevlere de sahiptirler.

Görünümleri, işlevleri, yapıldıkları malzeme ve tarihsel gelişimleri itibari ile çatı elemanları farklı tipler gösterirler. Bu nedenle çeşitli şekillerde sınıflandırmak mümkündür. Tasarım ve konstrüksiyon açısından şöyle gruplandırılabilir (Anonymous 1968).

a. Çardaklar:

Akdeniz ülkelerinde çok uzun süreden beri kullanıla gelen, genellikle gölgeli oturma mekanı olarak kullanılan ve bazen tırmanıcı bitkilerle destek görevi yapan basit çatı elemanlarıdır. Çoğunlukla kara zemin üzerine oturur. Çalıları ve yan bölümlerinin bir kısmı kafes şeklindeki çatılardan oluşmuş olanlarına sıkca rastlanır. Evden ayrı olarak yapılır (Anonymous 1985).

b. Pergolalar:

Yapısal elemanlarla birlikte veya ayrı olarak planlanan, alanda kütle etkisi olan güçlü ve gösterişli iskelete sahip elemanlardır (Anonymous 1985).

c. Gazebolar:

Tabanı daire, düzgün sekizgen, düzgün altıgen veya kare olan, dik çatılı tek girişli, koruluklu, genelde yüksek zeminlerde oturtulmuş korumalı seyir mekanlarıdır.

Çoğunlukla binalarda uzak vistaya açık yerlere yapılırlar. Adeta yanları manzaraya açık kulübecik gibidirler. Çatıları çardak ve pergolodan daha güçlü ve tam örtü ölüdür (Anonymous 1985).

d. Gölgelekler:

Gazebo, pergola ve çardaktan daha basit yapılmış, ancak çok daha yeni çatı elemanlarıdır. Birkaç kişilik basit şemsiyelerden, çok daha kişiyi kaplayabilen direkler veya gergilerle desteklenen bez örtüleri buna örnek verebiliriz (Anonymous 1985).

e. Arkadlar ve Kemerler:

Arkadlar bina girişlerindeki veya binalar arasındaki yaya yolları boyunca inşa edilmiş dar uzun bağlantı yapılarıdır. Konstrüksiyonundaki estetik ve genellikle kullanılan tırmanıcı bitkilerle zevkli ve korumalı gezinti koridorları oluştururlar (Anonyous 1985).

f. Kameriyeler:

Yapılara ait bahçelerde yazın vakit geçirmek amacıyla yapılan, kare, altıgen ya da sekizgen gibi farklı şekillerde olabilen üstü genelde bir kubbe, yanları da sarmaşık bitkilerle örtülen mimari öğedir. Kameriye sözcüğü yanlış olarak pek çok kişi tarafından Kamerya, Kamelya gibi biçimlerde telaffuz edilmektedir. Yapımında genellikle ahşap malzemelerin kullanıldığı kameriyelerin içine küçük bir kapıdan girilir ve duvar görevi gören yüzeylerinde oturmaya yarayan çıkıntılar ve ortasında bir masa vardır. Bu tip kameriyelerin yanı sıra daha küçük ölçekte olanları da bulunur.

7.2.5.2.5 Reklam ve ilan panoları

Şehir merkezi veya şehirde insanların yoğun olduğu kısımlarda, alış-veriş ünitelerinin ve firmaların tanıtım ve reklamı için üzerinde amblem ve adların yazılı olduğu, yerel yönetimlerin veya özel kuruluşların yaptırdığı ve kiraya verilen donatı elemanlarıdır.

Bu tür elemanların tasarımında asıl etken estetik çözümlerin gereğince yapılmasıdır. Diğer donatı elemanlarıyla uyumlu ve abartısız planlanmalıdır.

7.2.5.2.6 Spor elemanları

Spor da oyun gibi bütün insanlar için her yaşta geçerli olan dinlenme, eğlenme ve düşünme aracıdır. Çünkü insanın çalışması ve yaşaması için bir yenilenme kaynağıdır. Özellikle çocuk ve gençler zihinsel gelişimini sağlayacak, fiziksel gelişmesine yön verecek ve ergin çağa kendilerini hazırlayacak olan oyun ve spor alanlarından soyutlanamazlar. Bu nedenle spor ve oyun alanları kent yeşil alan sistemi içinde önemli eğitsel bir fonksiyon üstlenirler (Uzun 1997).

Kentsel yaşam ortamı içinde nüfus yoğunluğunun giderek artması ucuz ve çok sayıda spor alanının yapımını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle kent içi yeşil alanlarında yer alabilecek spor alanları ve onların donatılarının detaylandırılması önemli konular arasında yer almaktadır. Bu nedenle peyzaj mimarlığı konstrüksiyonel çalışmaları arasında spor alanları donanımlarının yer alması bu konu hakkındaki bilgilerin bir sistematik düzen içinde ele alınmasını gerektirmektedir. Özellikle küçük ya da büyük yerel yönetimlerin spor alanlarına karşı gösterdikleri olumlu yaklaşımlar ve düzenleme çalışmalarında ölçüler, yapım tekniği, donatı ve detayları konusunda ihtiyaçlar ortaya çıkmaktadır (Uzun 1997).

Oyun alanlarının futbol, basketbol ve voleybol gibi oyunlar için yer seçimi, kentsel ölçekte bu alanların planlanması ışığı altında yapılır.

Oyun alanlarının hesaplanmasında mevcut boş alanların oyun taşıma yükü, bölge ve mahalle bazında nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı da önemlidir.

Diğer taraftan spor sahalarının yer seçiminde en önemli kriterler arasında yerleşim alanlarına yakınlık, okullara ve çalışma alanlarına yakınlık, kolay ulaşım olanakları ve kentsel altyapısı imkânları sayılabilir.

7.2.5.2.7 Yardımcı yapı öğeleri

Çeşitli sosyal ve kültürel aktivitelerin gerçekleştirildiği kapalı mekanlar olarak nitelenen basit yapısal birimler peyzaj tasarımının vazgeçilmez öğeleridir.

Bu tür yapılar peyzaj tasarımı ile oluşturulmuş doku ile harmoni sağlayacak biçimde konumlandırılmalı, yapı malzemesi, içinde yer aldığı bütünle uyumlu seçilmelidir. Bu yapılar işlevsel olmalarının yanında peyzaj tasarımına estetik ve görsel olarak da katkılı düşünülmelidirler. Günümüzde bu tür yapılar peyzaj planlamanın görsel destekleyicileri olarak daha plastik bir yaklaşımın sergilendiği birimlerdir.

7.2.5.2.8 Köprüler

Köprüler insan, oto ve hayvanların uygun olmayan topoğrafik koşullar, engeller ve önemli trafik arterleri üzerinde rahat hareketi için düzenlenmiş döşemelere. Köprülerin bir başka fonksiyonu ise çevrenin güzelleşmesi ve estetik tasarımları ile peyzaja katkıları olan donatı elemanlarıdır.

Peyzaj Mimarlığı çalışmalarında yer alan köprüler genellikle yayalar, bisikletliler, tekerlekli sandalye ve ata binenler tarafından kullanılır. Araç köprülerinin tasarımı

genellikle ikinci planda yer alır. Köprülerin tasarımında en önemli kriterlerden biri de gerek görsel ve gerekse tasarım yönünden kimin tarafından kullanılacağına bilinmesi gerekir.

Köprü tasarımında estetik değerlendirmeler de doğru ve başarılı çözümler için gereklidir. Öncelikle kullanıcıların tercih ettikleri noktalar bilinmeli konumları araştırılmalıdır. Bu araştırmalar sonucunda iyi bir sörvey yapılması zorunludur.

Ayrıca çevrede yaşanan insanların köprü gibi yapılara karşı tahrip davranışının bilinmesi ve buna göre materyal seçimi de önemlidir. Seçilen bu materyaller hem çevre donatılarına uyumlu hem de kullanışlı olmalıdır.

Genelde yaya köprüleri, yaya yolları sisteminin bir devamıdır. Bu nedenle içinde bulunduğu alanın genel peyzaj tasarımı özelliklerini taşımalıdır. Köprülere yaklaşım bir rampa veya basamaklı olabilir. Rampa eğimi 1/16'dan büyük olursa her 12 metrede bir sahanlık (düz bir platform) yapılır. Sahanlık ve rampaların genişlikleri aynı olmalıdır. En kısa sahanlık boyu 1,5 metreden az olmamalıdır. Sahanlıklarda yayaların etrafı incelemek için oturma elemanlarına yer verilebilir (Uzun 1997).

Peyzaj mimarlığında köprüler, çoğunlukla sular üzerinde olabildiği gibi yürüyerek geçilmesi zor veya atlaması imkansız açıklıklarda yaya trafiği için ele alınan konulardır. Bu konuları nedeniyle köprüler ayaklar üzerine veya temeller üzerine oturtulurlar. Köprüler yapımında kullanılan malzemelerle, döşeme malzemeleriyle, korkuluk çeşitleriyle farklı farklı yapılabilir.

7.2.5.2.9 Geçici engelleyiciler, bariyerler, koniler, lambalar

Trafik işaretleri, trafik ortamında bulunan sürücü, yaya ve yolcuların ortak dilidir.

Bu yüzden engelleyiciler, bariyerler, koniler ve lambalar insanların yoğun insan ve araç sirkülasyonunun olduğu şehirlerde önemli güvenlik unsurudur. Söz konusu bu aygıtların doğru ve yerinde kullanmak trafik güvenliği açısından çok önemlidir (Akyol 2006).

7.2.5.2.10 Yönlendiriciler, yer belirleyiciler

Özellikle sınırlı zaman olanakları içinde kalan modern toplum fertleri için programlı hareket, bir zorunluluk halini almaktadır. Bu nedenle işaret levhaları hangi amaca yönelik olursa olsun gerek kentteki yabancı kişiler, gerekse kent sakinleri için taşıdığı önem hiçbir zaman küçümsenemez. Ayrıca ulaşım düzeni içinde oldukça önemlidir.

Yönlendirme ve uyarı levhaları ışıklı, ışık yansıtıcı ya da düz, yalın harf ve şekillerde yapılmış olabilir.

Yön belirten işaret levhaları arasında amaca uygun renk ve form farklılıkları olması gerekir. Bu durum birçok ülkede ortak belli standartlara göre uygulanmaktadır. Nitekim, ülkeler arası yönlendirmeye yönelik bir işaret ile şehirlerarası yönlendirmeye yönelik diğer bir işaret aynı form ve renkte olmamaktadır (Uzun 1997).

Yönlendirme ve uyarı levhaları gerek yaya ve gerekse oto kullanıcıları için tasarıma uygun, gerekli yerlerde ve istenilen bilgiyi veren donatılar olmalıdırlar. Buldukları yere ve kullanım görevlerine göre çeşitli renklerde olabilirler.

Bu donatılar, gerek yazı gerekse figür ve şekil olarak birçok bilgiyi sunabilir. Bunlar, yeterli uzaklıktan görülebilecek, yaya ve oto için tehlikeli konum yaratmayacak şekilde yerleştirilmiş olmalıdır. Işıklı olarak düzenlenmiş işaret panolarında sürekliliğin sağlanmasına, yeterince basit ve kolay anlaşılabilir olmasına özen gösterilmelidir (Uzun 1997).

Bildirişim öğeleri içinde yer alan, insanları bir yöne yönlendirme amacı taşıyan, haber alma ve haber verme elemanlarıdır. Bu elemanlar çevremizi anlamamıza, nesnelere amacımız doğrultusunda kullanmamıza ve toplumsal ilişkilerimizi düzenlememize yardımcı olurlar. Kentlerde kamu alanlarında karşılaşma noktalarında, meydanlarda, rekreasyon alanlarında, bağlantı noktalarında, sokak, bulvar, ticaret merkezi, alış-veriş merkezleri, konut alanları vb. yerlerde kullanılır. Tasarımında dikkat edilmesi gereken noktalar ise anlatım sadeliği, kullanım ve yapım kolaylığı, amaca uygunluk, ölçülerde standartlaşma, çevreye ve birbirine uyum göstermeleridir.

7.2.5.2.11 Bilgi iletişim panoları

Tasarım malzeme özellikleri itibari ile reklam panolarına benzemesine rağmen işlevleri dolayısıyla birbirlerinden ayrılırlar. Tasarım aşamasında yükseklik, biçim ve ölçü bulunduğu alanın karakterine göre tasarlanmalıdır.

Kent mekanı bireye özgü olmayıp, toplumsal olması sebebiyle, etkileşim ve iletişimin en yüksek düzeyde olduğu yerdir. Ortak bir kullanım alanı olması sebebiyle kent mekânının düzeninin ve işlerliğinin sağlanabilmesi ve korunabilmesi için bilgilendirici ve yönlendirici elemanlara ihtiyaç duyulur.

Bilgi iletişim panoları genellikle aşağıdaki noktalarda bulunurlar:

- a. Karşılama noktaları,
- b. Prestij alanları (hükümet meydanı, anıt çevresi vb.),
- c. Meydanlar,
- d. Rekreasyon alanları,
- e. Bağlantılar,
- f. Sokak,
- g. Bulvar,
- h. Ticaret sokağı,
- i. Semt pazarı,
- j. Alış-veriş mekanları,
- k. Konut sokağı,
- l. Konut dışı alanlar,

Bilgi-İletişim ve İşaret Panoları Sınıflandırması:

Malzemelerine Göre;

Kullanılan malzemelerin iklim şartları, kullanıcıların sosyo- ekonomik yapısı ve coğrafi etkenlerin rolü vardır.

Neon: Teknik olarak cam tüpler içinde bulunan neon, elektrik enerjisi verildiğinde, çarpıcı renkte ışık verebilen birkaç gazdan biridir. Görüntünün parlaklığı, ısıtılmış cam tüplerin esnekliğiyle birleşince, neon “ ışıkla yazı yazmayı” mümkün kılmıştır

Taş: Taş dayanıklı ve kalıcı olduğu için tercih edilen bir malzemedir.

Ahşap: Yüksek maliyet gerektirmemesi nedeniyle tercih edilir.

Cam: Işık geçirgen özelliği ve yansıtıcı yüzeyiyle ve ayrıca göz alıcı ve dayanıklı oluşuyla da tercih edilir.

Alüminyum: Hafif, güçlü ve işlenmesi kolay olan alüminyum büyük yüzeyli işaret elemanları arasında en sık kullanılan materyallerden biridir.

Çelik: İşaret yüzeyleri yapımında çelik ana materyaldir. Büyük yüzeyli işaret levhalarının yapımında güç ve sağlamlık açısından sıkça kullanılır.

Döküm metaller: Tunç, bakır, pirinç, çinko ve diğer metaller çeşitli işaret levhaları için kullanılır. Bu malzemelerin bakır, kırmızı ve turuncu renkleriyle kendilerine özgü görsel ve fiziksel farklılıkları vardır.

Seramik ve porselen: Porselen malzemelerin renkleri solmaya karşı dayanıklıdır. Doğrudan zarar görmelerinin dışında uzun süre dayanıklılıklarını korurlar

El yapımı işaret araçları: Çok farklı mekânlar da değişik şekillerde kullanılırlar. Özgün olmaları çekiciliklerini arttırır.

Dokuma araçlar: Kullanıldıkları mekânlara canlılık ve renk getiren, dijital baskı veya değişik tekniklerle uygulanan işaret ve grafiklerdir.

İşlevlerine Göre;

Genelde karar verme noktaları ya da kesişme noktaları gibi stratejik önemi olan alanlara yerleştirilirler. Kullanıcıların karışıklık yaşama ihtimallerini en aza indirmeyi hedeflerler.

- a. Yönlendirici elemanlar
- b. Sınırlayıcı elemanlar
- c. Kimlik belirten elemanlar
- d. Bilgilendirici elemanlar
- e. Ticari amaçlı elemanlar

f. Bilgilendirme, Yönlendirme Ve İşaretlendirme Elemanları Tasarımını Etkileyen Kriterler

Ölçek: Kentsel mekânın etkisini kuvvetlendirmek; insanın, kendini içinde rahat hissetmesini sağlamak için mekânda yer alan elemanların insan ölçeğine yakın olması önemlidir. Birbirleriyle ve çevreleriyle uyumlu ölçeğe sahip parçalar etkili bir sistem oluşturulmasını sağlarlar. Bilgilendirme, yönlendirme ve işaretlendirme elemanlarının yatay eleman boyutlarının birleriyle uyumlu olmaları okunaklı olmalarını sağlar.

Mimari Ölçek: Bina ölçeğini algılamadaki değişiklikler, işaretlendirme ile sağlanabilir. Yapıların üzerlerindeki işaretler insanlar için tasarlanmıştır. Yapıların ve mimari öğelerin boyutları, çevre elemanlarının tasarımını etkiler.

Kent Ölçeği: Kentsel mekân da ölçek referansı, ağaçlar gibi doğal elemanlar veya insanlar tarafından yapılmış sokak ve binalardaki elemanlara dayanır. Kentsel mekanlar, mimari mekanlardan daha büyük elemanlara gereksinim duyarlar.

Taşıt Ölçeği: Taşıt mekânların da yer alan elemanların;

Kolay okunabilir olması gereklidir. Okunabilirlik, işarette mesajı teşkil eden rakam ve harflerin yüksekliği, harflerin stili, genişlik / yükseklik oranı, yazı genişliği, harf ve rakamların yerleştirilmesi gibi faktörlere bağlıdır.

Eşit alanlı işaretlerde büyük harflerle düzenlenmiş mesajlar daha etkilidir.

Genel olarak geniş harfler dar harflerden daha okunaklıdır.

Hız: Yayalar ve taşıtla yolculuk edenlerin hareketleri sırasında kenti algılamalarında farklılıklar vardır. Yayalar ve taşıtla yolculuk edenler arasındaki başlıca ve belirgin bir fark, hareket hızlarıdır. Önemli olan birim zamanda algılanan farklılıkların sayısı yani bilginin algılanma oranıdır. Hız, farklılıkların algılanmasında önemli bir rol oynar. Yayalar ve otomobille yolculuk edenler algılamada büyük farklılıklar gösterirler.

Denge ve Görsel Uyum: İşaretin güvenli bir şekilde durması sağlansa bile görsel olarak dengeli ve uyumlu görünmesi önemlidir.

Doku: Doku her düzlemde var olan benzer veya tekrar eden alt parçalardan oluşan yüzeylerdir. Dokunun algılanmasında etkili faktörler:

Form: Form, bir kompozisyonun parça veya elemanlarının belirgin bir imaj oluşturması için koordine edilip düzenlenmesi olarak tarif edilebilir. Bir formun algılanması için o nesneye ait bir takım değişkenlerin belirlenmesi gerekir. Bu değişkenler nesnenin sadece kendisine ait veya bir guruba bağlı olarak diğer nesnelere olan ilişkisine göre oluşur. Bir nesneye ait formun algılanabilmesi için şekil- zemin ilişkisi içinde arkasındaki zeminden bir şekil olarak ayırt edilebilmesi gerekir. Şekil- zemin ilişkisinde bazı algılama kuralları geçerlidir.

Bilgilendirme, yönlendirme ve işaretlendirme elemanları-kullanıcı ilişkisi

İnsanlarla aynı boyutta olan elemanlar ilgi çekici değildir. İnsanlardan daha büyük veya daha küçük objeler daha fazla ilgi çeker.

Küçük objeler, kullanıcı ölçeğinin idaresindedir ve genellikle insani bir his verirler, büyük objeler ise kullanıcı ölçeğini hâkimiyeti altına alırlar ve anıtsal bir his uyandırırılar.

Etkili görüş alanının dışına yerleştirilen objeler, daha az etkili ve daha az anlamlıdır.

Yüksekliği fazla görünen nesnelere daha uzakta algılanır.

Gözlemciden uzaklaştıkça nesnelere detayı azalır ve algılamak zorlaşır. İstisnalar dışında uygun olan doğru bakış doğrultusunun yukarıdır.

Yüzeyi daha parlak olan nesnelere ışık- gölge ilişkilerinden yararlanarak daha yakından algılanır (Akyol, 2006).

7.2.5.2.12 Ticari tabelalar, isimler

Ticaretin, küçük yerleşim birimlerinde gelişip, isim yapmaya ve markalaşmaya başladığı zamanlarda, sanayi devrimleri ve dünya çapında ticari yaşamların ortaya çıkması ilk tabelaların oluşumunu sağlamıştır (Akyol 2006).

Firmaların, kendilerini, hem ticari piyasada, hem tüketicileri arasında, tanınmasını sağlamak amacıyla işletmelerine verdikleri isimleri, cam, metal, plastik, ahşap ve buna benzer düz satırlı yüzeylere yazarak, işletmelerin üstüne, girişine ve görünür noktalara astıkları materyallere genel anlamda tabela denir.

Eskiden tabelacılık tamamıyla bir sanatçılık gerektirirdi, fırça tutmasını bilmek, lastik toplu oklavayı kullanabilmek, hafızanızda birçok font ve karakteri saklayabilmek, yıllarca bu işin tozunu yutmak, sonra bunları önünüze koyduğunuz materyal üzerine, boya ile uygulayabilmek gerekirdi. Kısacası tabelacılık, bir el sanatıydı.

Bildiğiniz üzere, birçok el sanatı yok olmakla kalmamış, unutulmuştur, bunlar sadece anılarda kalmıştır, tarihte çok önemli olan el sanatları, artık kimse tarafından bilinmemekte, hatırlanmamaktadır (Akyol 2006).

7.2.5.2.13 Cadde - sokak levhaları ve kapı numaraları

Nüfus Hizmetleri Yasası Ulusal Adres Veri Tabanı Projesi kapsamında yapılması zorunlu tutulmuştur. Sokağa çıkmadan sayım yapılabilmesi, vatandaşların resmi işlemlerini daha rahat ve sorunsuz yapabilmesi için Adres Bilgi Sistemi hayata

geçiriliyor. Tüm il ve ilçelerde uygulanacak olan sistem, resmi kurumların ortak kullanımına açılacak ve elektrikten suya, istatistiklerden, vergi bilgilerine, emniyetten sosyal güvenliğe kadar her kademedede doğru bilgilere en kısa sürede ulaşımı sağlayacaktır. Amacı, adres karmaşasına son vermek, mükerrer sokak isimleri ve bina numaralarına standart getirmektir. Tüm sokak ve caddelerin giriş ve çıkışlarına sokak isimlerini belirten levhalar, binaların ön yüzlerine binadaki her kapı için numara konulur.

Cadde sokak levhaları galvanizli sac, eloksallı alüminyum veya emayeden imal edilir. Levhaların zemin ve yazıları idarenin isteğine göre reflektifli malzeme veya çeşitli boyalar kullanılarak yapılabilir.

5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Yasasının öngördüğü Ulusal adres Veri Tabanı kapsamında ilgili yönetmelik hükümlerine göre üretilmektedir.

7.2.5.2.14 Trafik işaretleri

Trafik ortamında sürekli hareket halinde olan, bu hareketleriyle birbirlerini etkileyen araçlar ve insanlar birbirleri için çok önemlidir. Birbirlerinin nasıl hareket edeceğini, belli bir yerde nasıl davranabileceğini tahmin edebilmek isterler. Acaba bu yolda dönüş yapar mı? Durabilir mi? Sağa mı dönecek? Neden yavaşladı? (Akyol 2006).

Trafik işaretleri bizim için önemli olabilecek bu tür soruları doğru cevaplamamızı sağlarlar. Kırmızı ışık yandı, şimdi tüm araçlar duracak sağa sinyal veren araç birazdan yavaşlayacak ve ilerideki kavşaktan sağa dönecek gibi. Bu işaretler sayesinde trafik ortamındaki belirsizlikten büyük ölçüde kurtulur, tehlikeli olabilecek durumlar için önceden önlem alabiliriz.

7.2.5.2.15 Üst örtü elemanları

Peyzaj alanlarının düzenlenmesinde, yapısal ve bitkisel elemanlar bir arada kullanılmaktadır. Açık mekânlarda yaşamayı cazip kılan, gerektiğinde korunaklı mekanlar yaratan ve rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayan yapısal elemanlar, peyzaj tasarımında önemli yer tutar. Bu yapısal elemanların içerisinde yer alan gölgeleme elemanları insanları doğaya yaklaştırarak, korunaklı mekânlar yarattıkları gibi, bitkilere destek görevini de üstlenirler (Akyol 2006).

Keçe, deri, kıl dokuma, bez vb. Malzemeden yapılarak tutturulan, taşınabilir barınak. Modern tipteki çadırlar bir hayli lüks olabilmekle birlikte çoğu durumda en ucuz

konaklama biçimi. Genellikle Güneşten korunmak için bir yerin üzerine gerilen bez, naylon vb.nden yapılmış örtü.

Katlanır kollu tenteler istenilen ölçülerde yapılabilen; balkon, teras ve bahçeler için uygun olan tentelerdir.

Eğim ayarlı tenteler; Eğimini istediğiniz şekilde ayarlayabileceğiniz bir mekanizm Aya sahip olan tentelerdir. Çevirme koluyla, Tenteye güneşe göre istediğiniz eğimi verebilirsiniz.

Körüklü tenteler; Körüğü sayesinde yandan gelen güneşi de engelleyebilir ve istenildiği gibi ayarlanabilir.

Spotlu Tente; Tente sistemine spot yerleştirilen çeşittir. Bahçede aydınlanm ayı da sağlar.

Tek taraflı tente; iki profilin üzerine monte edilip tek taraflı açılan tentelerdir.

Çift taraflı tente; Ayak sistemi üzerine yapılan, iki tarafa da açılabilen tente çeşididir. tekerlekli ayak sistemiyle taşınabilen modelleri de uygulanabilir.

Sabit tente; Seçilen mekânın üzerini kaplayacak şekilde sabitlenen açılıp kapanma özelliği olmayan tentelerdir. Kafe gibi açık mekânlarda tercih edilir.

Manüel tenteler

Açılıp kapanabilen tüm tente çeşitlerinde elle açılan sisteme sahip olanlardır.

Motorlu tenteler; Açılıp kapanabilen tente çeşitlerinde Elektrik ile çalışan kumanda ile komut verile bilen tentelerdir.

Tente seçerken, tentelerin yapısından sonra dikkat edeceğiniz en önemli unsur tenten hareketini sağlayan pistonlar. Makasları pistonlu tenteler daha uzun ömürlü olur ve sessizlik açısından tercih edilir.

Sensorlu tente seçerseniz yağmurdan, güneşten ve rüzgârdan tentenizin zarar görmesini engellersiniz. Sensorlar aynı zamanda tentenin altındaki Mobilyaların korunması açısından önemlidir.

Tenteyi kullanacağınız yeri güneşin geliş açısına göre ayarlayın. Güneşi tam karşıdan alan mekanlarda, Tentenin ön kısmından çıkan güneşlikler kullanmalısınız.

Tentenin kumaşı en önemli faktörlerdendir. Tente için en iyi kumaş; hava şartlarından etkilenmeyen, su geçirmeyen ve solmayan kumaşlardır.

Tentede kullanılan malzeme paslanmaz çelikten yapılmalıdır (Akyol 2006).

7.2.5.2.16 Oyun alanı elemanları

Hızla şehirleşme ve kalabalıklaşma sonucunda çocuklar için emniyetli ortamların kalmadığı şehirlerimizde çocuk oyun alanları önemli bir yer tutar.

Çocuk oyun alanlarında çocukların belli devrelerine göre eğlenmesi, dinlenmesi ve oyun için kullanılan çeşitli araçlar çocuk oyun elemanlarını oluştururlar.

Çocuk oyun alanlarını çeşitli yaş gruplarına göre sınıflandırabiliriz. Çocuklar ruhsal özelliklerine göre 0-2, 2-6, ve 6-12 yaşları içine alan üç döneme ayrılmaktadır. Çocuk oyun alanlarının planlanmasında bu üç dönem için oyun anlayışı ve ihtiyaçlara göre çeşitli oyun elemanları kullanılmaktadır. Son derece hassas ve önemli bir konudur.

Çocuk oyun alanlarının çoğunun annesinin gözetimi altında bulunması dikkate alınarak, konut bölgelerinin yakınına oturtulması gereklidir. Konut alanının yapı ve nüfus yoğunluğu, çocuk oyun alanlarının ölçüsü ve ulaşım mesafesini belirleyen önemli bir faktördür.

Uygun bir biçimde planlanan bir çocuk bahçesinde yer alan oyun ekipmanlarında aranılan nitelikler gibi sıralanabilir:

Değişik yaş gruplarının oyun gereksinimlerini karşılayabilir nitelikler içermeli,

İklim koşullarına uygun materyallerden yapılmış olmalı,

Kolay sağlanabilmeli,

Ucuz ve sağlam yapılı (çevreden gelen dış etkilere karşı dayanıklı) olmalı,

Yedek parça ya da yeniden temin kolaylığı bulunmalı,

Oyun aletleri çocuğa bir takım beceriler kazandırmada, zekâsını geliştirmede ve fiziksel açıdan gelişmelerini sağlayabilecek tasarım içerikli yapılmalıdır (Uzun 1997).

7.2.5.2.17 Bisiklet parkı elemanları

Bisikletler insanlara hareket özgürlüğü sunan ulaşım araçlarından bir tanesidir. Dünya üzerindeki kullanımı yaygın olmasa da özellikle Çin, Japonya gibi yoğun nüfusun olduğu ülkelerde alternatif ulaşım aracı olarak kullanılmaktadırlar. Bisikletlerde diğer

ulaşım araçları gibi güvenli ve düzenli bir şekilde saklanabilmeleri için park yerlerine ihtiyaç duyarlar. Bisiklet park yerleri bisikletlerin toplu olarak park ettikleri alanlardır. Bisiklet park yerlerinde kullanılan, bisiklet park elemanları ise; bisikletlerin birbirine zarar vermeden ve yere yatırılmadan, yere dik veya meyilli durmasını sağlayan ekipmanlardır. Açık alanlarda bisiklet park yerleri tasarlanırken; planlama, yerleştirme, park yeri kapasitesi, park yerleri oluştururken ki göz önünde tutulması gereken standartlar, temel tasarım gereksinimleri ve park yeri tesis edildikten sonra da park yerinin bakımı gibi konulara dikkat edilmesi gerekir.

İyi bisiklet parkı tasarımları, kamu ve özel mekânları düzenlerler, bisiklet hırsızlıklarını önlerler ve bisiklet kullanımını teşvik ederler.

Herhangi bir yerde kullanılacak bisiklet parkı ekipmanlar için hesap edilmesinde; mevcutta park edilmiş bisiklet sayısı kullanılabilir. Bisiklet parkı yerlerinin doğru yerlere yerleştirilmesi boş kalmalarını veya kullanılmamalarını önleyecektir. Park yerlerinin yerleştirilmesinde kısa, orta veya uzun süreli gibi park etme süresinin göz önünde tutulması gerekir. Yeterli sayıda park etme ekipmanının sağlanması bisiklet park yerleri için en önemli standarttır. Park yerleri işyerleri, eğitim kurumları, istasyonlar, şehir merkezleri, alışveriş merkezleri, kültür merkezleri, stadyumlar, rekreasyon alanları (Parklar, Sahil kenarları, Plajlar vs.) gibi yerlere trafiği aksatmayacak şekilde yerleştirilebilirler. Bisiklet parkı geniş konut komplekslerinin olduğu yerlerde de önemli bir konudur.

Park yerleri tasarlanırken gerçek ihtiyacın ne olduğu belirlemek önceden zor olabilir. Tecrübeler göstermiştir ki, pek çok bisikletin olduğu yerlerde eğer yetersiz park yeri var ise daha az bisiklet park etmektedir. Yine yapılan çalışmalarda, park yerlerinin kapasitelerinin arttırıldığında daha fazla bisikletin park ettiği görülmüştür. Kapasite; kısa süre, saatlik, bütün gün ve gece parkı ihtiyaçlarının göz önünde tutulmasıyla hesaplanmalıdır. Böylece farklı park etme standartları için ihtiyaçlar belirlenebilir.

7.2.5.2.18 Oturma elemanları

Dinlenme, sohbet etme, birini bekleme veya sadece zaman geçirme gibi bir eylem ihtiyaını karşılamak için kullanılırlar. Kentte sosyal mekân yaratmak, insanları istenilen bir mekana toplamak ve topluluklar yaratmak için de kullanılırlar. Banklar oturma grupları gibi kentsel donatılar, insanların dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılır. Dış mekan da fiziksel dinlenmeye yönelik olan bu oturma birimleri kullanım

yerine ve ürüne göre farklılık gösterirler. Park içindeki, su kenarlarındaki oturma birimleri çoğunlukla doğal malzemelerden yapılır; bunlar iskemle, koltuk veya bank gibi taşınabilir ya da zeminle bütünleşmiş sabit elemanlar olabilir.

Değişik karakterdeki oturma ve dinlenme elemanları peyzaj mimarlığı dış mekan tasarım çalışmalarında insanların konforu için olduğu kadar, onları yorulan fiziki yapılarının dinlendirilmesi için gerekli olan donatı elemanlarıdır.

Oturma birimleri insanın fiziksel rahatlamasını sağlayan ve onları dinlendirecek ‘‘insan çevresini’’ belirleyen öğelerdir.

Dış mekânda oturma elemanı olarak düşünülebilecek çok değişik donatı elemanları bulunduğu çok zengin malzeme çeşitliliği de söz konusudur.

Yeterli bir oturma elemanının gerek estetik ve gerekse fonksiyonel amaçları karşılayabilmesi için tasarım aşamasında aşağıdaki noktalar başarı ile uygulanmalıdır.

- a. Rahatlık,
- b. Form bakımından sadelik,
- c. Detay bakımından basitlik,
- d. Kolay bakım,
- e. İklim koşullarına ve fiziki etmenlere dayanıklılık,
- f. Planlama alanı ile görsel uyum.

Oturma elemanları bu özellikleri yanında, insan anatomik yapısına uygun bir biçimde (ergonomik) ve yeterince konforlu olmalıdır (Neufert 1983).

Oturma elemanları; kentsel ya da kırsal çevreye uygun materyallerden ve bulunduğu mekan karakterine uyumlu olacak şekilde yapılmalıdır.

Oturma elemanlarını aşağıdaki gibi gruplara ayırabiliriz;

- a. Dairesel oturma birimleri,
- b. Oturma bankı,
- c. Duvar bankları,
- d. Sabit bank,
- e. Mobil bank,

f. Oturma cebi,

g. Oturma yeri,

h. Ağaç altı oturma.

Oturma elemanları, kentsel tasarım süreci içerisinde çeşitli yan eylemlerle birlikte düşünülerek konumlandırılmalıdırlar. Örneğin; alış verişe yönelik yaya bölgelerinde yapılan düzenlemelerde, oturma elemanları yaya akışını düzenlemeyecek biçimde konumlandırılırken; gezinti ve seyir alanlarında, izlenecek yöne uygun olarak ve yine yaya akışını engellemeyecek biçimde yerleştirilmelidirler. Ayrıca, oturma elemanları aydınlatma elemanları, çöp toplama ekipmanları ve çiçeklikler ile bir bütün oluşturmalıdırlar.

Oturma elemanlarının konumlandırılmasında, sosyo - kültürel özelliklere de dikkat edilmelidir. Oturma elemanları, insanların sosyal ilişkilerini geliştirmeye yardımcı olacak biçimde yerleştirilmelidir. Örneğin üçten fazla kişinin aynı lineer oturma elemanını paylaşması tercih edilmemektedir. Daha çok insanın, aynı doğru üzerinde sosyal iletişim kuramaması, bu yaklaşımın temel nedeni olmaktadır. Buna rağmen, birbirine dik olarak veya dairesel olarak yerleştirilmiş oturma elemanları, insanların birbirleri ile iletişim kurmalarını kolaylaştırarak, sosyal ilişkilerin gelişmesine olanak sağlayabilmektedir. Ayrıca, insanların kısa süreli olarak kullanacakları oturma elemanlarının veya sohbet köşesi oluşturmak amacıyla yerleştirilmiş oturma elemanlarının birbirine yakın olması gerekirken, insanların uzun süre vakit geçirecekleri ve yalnız kalmayı tercih edecekleri oturma elemanları birbirlerine çok yakın olmamalıdır. İstenmeyen etkileşim için sırt sırta dönmüş oturmalar kullanılır. Yan yana oturmada etkileşimde sınırlama vardır. Yüz yüze oturmada etkileşimi cesaretlendiren düzenlerdir.

Oturma elemanları, görsel açıdan göze hoş görünecek şekilde, çevresi ve diğer kent mobilyaları ile uyumlu olmalıdır. Oturma elemanları rahat, konforlu, dayanıklı ve bakımla ilgili problemleri en aza indirecek şekilde tasarlanmalıdır. Özellikle, bakım ve tamirati kolaylaştırmak ve çabuklaştırmak için mobiler yapıda olmalıdırlar. İnsan ergonomisi iyi analiz edildiği, kullanıcı beklentilerinin doğru olarak ürüne yansıtıldığı, malzeme seçme ve uygulama kararlarının doğru şekilde alındığı bir tasarım süreci sonunda tasarımcıyı, uygulamacıyı ve en önemlisi kullanıcıyı memnun edecek kent mobilyalarının ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Malzemeler dış mekânda kalıcı ve dayanıklı olabilecek türden olmalıdır. Bu nedenle metal alaşımları, ahşap, beton, plastik en çok rastladığımız malzemelerdir.

Kentsel oturma elemanlarında taşıyıcı konstrüksiyonun sağlamlık açısından dayanıklı malzemeden seçilmesinin yanı sıra, oturma kısmının ahşap, plastik gibi su emmeyen, kolay temizlenebilen ve iletkenliği düşük olan malzemelerden seçilmesi tasarımda çeşitlilik sağlar.

Oturma birimlerinde üretiminde en çok rastlanan materyaller metal ve alaşımlarıdır. Ağırdırlar ve yoğunlukları yüksektir. Doğadan çıkarıldıkları gibi kullanıldıkları gibi alaşım olarak da kullanılabilir. Dayanıklıkları nedeni ile kentsel mekânlarda tercih edilirler. Üretim yöntemi dökme, çekme, bükme, kaynak ve prestir. Dokusu parlaktır. Malzeme çelik, döküm demir, metal boru, metal hasır, perfore metal levhadır.

Bir oturma elemanın yıpranmasındaki en önemli faktörler, kar yağmur, güneş gibi doğal etmenlerle oturma elemanlarının ömrü kısalmaktadır, bu süreyi uzatmak için bakım ve onarım çalışmalarını yürütmek zorundayız. Motorlu araç darbesi vb. Şiddetli darbeler ile oturma elemanları tahrip olmakta ve kullanılmayacak duruma gelmektedir (Akyol 2006).

7.2.5.2.19 Çiçeklikler

Günümüzde şehir merkezlerinde yoğun yapılaşma nedeni ile yeşil alanlar azalmaktadır. Yeşil alanın az olduğu yaya bölgeleri, meydanlar, kapalı mekânlar, tretuvarlar gibi bitki kasaları kullanılmaktadır.

Bitki kasaları taşınabilir, hareketli ve sabit yapılabilmektedirler. Bitki kasalarının boyutları, geometrik şekilleri, üretim malzemesi ve renkleri kullanıldıkları mekâna göre değişir.

Bitki kasaları içinde çim, çiçek, ağaççık gibi çeşitli bitkiler yetiştirilebilir ve bitkinin cinsine göre toprak karışımı yapılabilir.

Bitki kasaları için taş, beton, kil, metal, ahşap, atermit gibi malzemeler kullanılabilir.

Çiçeklikler, kullanıldıkları mekânlar da oturma elemanları, su öğeleri, aydınlatma elemanları gibi diğer kent mobilyaları ile birlikte çeşitli kompozisyonlar oluşturacak şekilde kullanılabilirler.

Ayrıca bitki kapları, drenaj için bırakılan deliklerden akan fazla suların, çevreyi kirleterek kötü bir görüntü oluşturabileceği ve bu suların zamanla kaplama malzemesinin rengini değiştirebileceği de göz önünde bulundurularak, mümkün

olduğunca kaplama ilgili yüzey sularının toplanma noktalarına yakın alanlara yerleştirilmelidir ler, veya oluşabilecek bu kötü etkileri engellemek için, bitki kapları, kaplamada bırakılacak bir çakıl yüzey üzerine yerleştirilmelidir.

Bitki kapları, buldukları mekan ile ölçü, biçim ve malzeme açısından uyum içinde olmalıdırlar. Diğer kent mobilyaları gibi çiçeklikler de, basit görünümlü ve sağlam, aynı zamanda da dondan, bitkilerin kök gelişmesinden, vandalizmden ve taşıma sırasında meydana gelebilecek etkilerden zarar görmeyecek yapıda olmalıdırlar.

Çiçeklik kapları, içindeki mevsimlik çiçeklerin, çalıların yetiştirilebileceği, drenajın sağlanabileceği büyüklükte, derinlikte ve ağırlıkta olmalıdırlar. Haris, kullanılacak bitki kaplarında derinliğin, örtü bitkileri için en az 15-30 cm, orta büyüklükteki süs bitkileri için 50-100 cm, büyük çalı formundaki bitkiler ile ağaçlar için ise minimum 100- 150 cm olmasını önermektedir.

Malzeme ve yapım tekniği

Çiçeklikler için kullanılan malzemeleri seçerken çürümeye ve paslanmaya karşı dirençli olmalarına dikkat edilmelidir. Ahşap ve metalden yapılmış bitki kapları kullanırken bitkiler önce topraktan veya plastikten yapılmış bir bitki kabına yerleştirilmelidir. Bu yöntem ahşap veya metal gibi malzemelerin çürümeye ve paslanmaya karşı direncini artırır.

Beton, pişmiş toprak, asbest ve fiberglas hem dayanıklı hem de kentsel mekanlar da kullanılan diğer malzemelerle iyi uyum göstermesi bakımından en çok tercih edilen malzeme türüdür.

Bitki kapları dikim için hazırlanırken, dip kısımlarına drenaj sağlaması için, 5 cm kalınlığında çakıl taşı tabakası yerleştirilmelidir. Daha sonra da bu çakıl taşı tabakasının üzerine bir filtre tabakası konularak, bitki yetiştirme ortamını oluşturan toprak kısmı ile çakıl tabakasının birbirinden ayrılması sağlanmalıdır. Bu filtre tabakası, fazla suyu geçirirken, toprak parçalarının drenaj tabakasına geçişini engelleyecektir. Bitki kaplarının bu şekilde hazırlanması, bitkilerin gelişimini olumlu yönde etkileyeceği gibi, ileriki dönemlerdeki bakım çalışmalarını da kolaylaştıracaktır.

Bitki kaplarında yetiştirilecek bitkilerin bütün ihtiyaçları yapay olarak karşılanmalıdır. Çünkü, bitki kaplarının, başarılı bitki yetiştirmek için gerekli olan rutubet, besin maddeleri, havalanma, drenaj ve boylu bitkileri dik tutma gibi hususları sağlayan ana toprak ile hiçbir ilgileri yoktur. Yani esas topraktan rutubet ve besin maddeleri

alamadıkları gibi, başarılı bir yetiştirme için gerekli olan doğal havalandırma, doğal drenaj ve ağaçları ayakta tutacak doğal toprak derinliğinden de yoksundurlar. Bu nedenle de bitkilerin bu ihtiyaçları mutlaka yapay olarak karşılanmalıdır.

7.2.5.2.20 Çöp kutuları

Son yıllardaki hazır yiyecek ve içecek satışındaki artış kamuoyunda açık alanlarda çöp kutularının önemini ortaya koyarak kullanım alanlarını çoğaltmaktadır. Bu yapı çöp kutularının dış mekan kullanım primleri veya yaya sirkülasyonu ile doğrudan ilişkili olarak şekilde planlanması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Çöp kutuları ortamda bulunan diğer kent mobilyaları ile uyum içinde ve bulunduğu çevrenin bir elemanı olarak hissedilebilir olmalıdır. Böylece aydınlatma elemanları, pergola, oturma elemanları, duvar ve döşemelerle uyumlu bir planlama sağlanmalıdır (Karababa 1998).

Çöp kutusu tasarımında öz önüne alınacak faktörler şunlardır;

- a. Düşük bakım masrafı isteyen materyal seçimi,
- b. Kolay boşaltma ve temizleme,
- c. Geçimsizlik,
- d. Yanmayan malzeme kullanımı,
- e. Renk seçimi özellikle aşırı ısınma nedeni ile kötü koku oluşturacağından önemli bir faktördür.

Çöp kutuları sabit konumda olduğu gibi taşınabilir ve hareketli de olabilir. Sergi panayırıları gibi yerlere geçici, özel çöp kutuları konulabilir. Çöp kutularının tasarım içeriği çok farklı şekillerde olmasına karşılık kentsel ve kırsal kesimde olan beş tip çöp kutusundan söz edilebilir.

- a. Bulduğu zemine, döşemeye bağlanmış olanlar,
- b. Bir direğe veya kolana bağlanmış olanlar,
- c. Duvara monte edilenler,
- d. Büyük hacimli çöp kutuları,
- e. Geçici kullanışlar için portatif çöp kutuları olarak sıralanabilir.

Çöp kutularının boyutları boşaltılma sıklıkları ile bağlantılıdır. Büyük çöp kutuları (konteynerler) apartmanlar vb. yerlerin çöplerini boşaltmak için kullanılırlar

Kamu mekanların da kullanılan çöp kutularının boyutlarının büyük olması diğer bir performans özelliği olan çevre içindeki yeri ve uyumu ile de ilgilidir. Çevre ölçeğinden büyük olan bir çöp kutusu çöpleri toplarken kendisi çevreye uyumsuzluk ve rahatsızlık yaratabilir.

Genel görünüm içinde çoğunlukla tek başına pek hoş görünüm vermeyen çöp kutularının diğer bazı kent mobilyaları ile (direk, duvar, parmaklık, vs.) gruplanarak kullanılması sıkıntı yaratan bu sorun için uygun bir çözüm olabilir.

Çöp kutuları çevreye uygun olmanın yanında, insan ergonomisine de uygun olmalıdır. Örneğin çöp kutularının kapağı hem yetişkinler hem de çocuklar için uygun yükseklikte olmalı ve ayrıca çöpün kolay boşaltılmasını mümkün kılacak şekilde tasarlanmalıdır. Ayrıca çöp kutularının ağızları gerektiğinden büyük olmamalıdır. Aksi takdirde ev ve iş yerlerinin büyük hacimli çöp torbalarının buralara atılması, çöp kutularının esas işlevlerini yerine getiremez duruma düşmelerine neden olabilir (Mukodo 1989).

Renk de çöp kutularının algılanabilirliği açısından önemli bir görsel özelliktir. İngiliz standartları kırmızı, turuncu, sarı ve mavi olmak üzere dört renk belirlemiştir. Beyaz, siyah ve gri de kullanılan renklerdir. Çöp kutularının renkleri kullanıma başladıktan sonra da aynı algılanabilirliğini korumalıdır. Parlak renkler fark edilebilirlik açısından uygun olmaktadır buna rağmen koyu ve doğal renklerin paslanma ve kötü kullanıma daha dirençli olduğu ancak görsel olarak algılanabilirliğinin az olduğu görülmüştür.

Çöp kutularının çoğu, esas strüktürü oluşturan bir dış kısım ile çöp dökme kolaylığı sağlamak üzere hareketli, paslanmaya dayanıklı ve çalınmaya karşı önlem alınmış bir iç kısımdan oluşmaktadır.

Çöp kutuları sert ve kötü kullanımlara karşı dayanıklı malzemelerden yapılmalıdır. Bu malzemelere örnek olarak; dökme beton, cam takviyeli beton, ağır alaşımlı çelik, alüminyum, düşük yoğunluklu polietilen plastik ve ahşap örnek verilebilir. Çöp kutularında kullanılan diğer malzemeler ise;

- a. Galvanize sac
- b. Armatürlü beton
- c. Emaye boyanmış çelik
- d. Polietilen kaplı çelik
- e. Galvanize tel sepet

f. Ağır alaşımlı tel sepet

g. Galvanize paslanmaz çelik örnek olarak verilebilir.

Çöp kutularının bakımı basit alet ve malzeme kullanılarak yapılabilir. Eğer çöp kutuları iyi bakılırsa Vandalizm ve kötü kullanım azalacaktır. Vandalizme maruz kaldıktan sonra onarılmayan bir birim daha fazla eylemi cesaretlendirir. İyi bakım ve onarım çöp kutularının kullanımına teşvik eder ve çevreninde temiz kalmasını sağlar.

7.2.5.2.21 Ağaç altı ızgaraları ve koruyucuları

Kentlerde toprak yüzeyi, beton, asfalt, taş ve benzeri malzeme ile kaplanmıştır ve toprak yüzeyi, sürekli olarak insanların ve araçların baskısı altında sıkışmaktadır. Bu tip yüzeyler üzerindeki ağaçların kök solunumu ve su alımı zorlaşmakta ayrıca sıkışan topraktaki yararlı organizmalarda ölmektedir. Ayrıca toprak yüzeyi örtülü olduğu için, yağmur suları toprağa sızamamakta ve sulamayı gerekli kılmaktadır. Bunun yanında, yaprak döküntüleri toprağa karışmadan süpürüldüğü için toprakta doğal yolla gübreleme sağlanamamakta ve yapay olarak gübreleme gerektirmektedir. Bu problemler kısa sürede ağaçlarda gelişim bozuklukları ve büyüme tıkanıklıkları şeklinde kendini göstermektedir. Bu durumdaki ağaçlar için en iyi önlem, kök civarındaki geçirgen olmayan tabakanın kaldırılması ve böylece köklerin hava ve sudan faydalanmasıdır. Bu durumda geçirgen olmayan döşeme tabakasını kaldırmak ve ağaçların etrafına çeşitli tiplerdeki ızgaraları kullanmak önerilir.

Ağaç altı ızgaraları çeşitli geometrik şekillerde kullanılabilir. Çapları ya da genişlikleri ise 90 cm ile 180 cm arasında değişmektedir. Üzerlerine gelecek yüke ve ağırlığa göre değişmekle birlikte ızgaraların kalınlıkları genellikle dökme demir için 2 cm, dökme beton için ise 5 cm dir.

Ağaç ızgaraları direk olarak toprak üzerin eyerleştirilmemelidirler. Bu elemanlara alt tabaka oluşturacak şekilde alana belirli kalınlıklarda çakıl ve kum serilip hafifçe sıkıştırılmalıdır. Bu yöntemle, ağaç kökü için gözenekli bir yapı oluşturulup hava alması sağlanırken su geçişi de sağlanmış olacaktır.

Bakım ve temizlik durumlarında kolayca kaldırılabilmesi için, ızgaralar normal olarak iki veya daha çok parçadan meydana gelecek şekilde üretilmelidirler. Herhangi bir şekilde zarar görmüş ağaç altı ızgaraları hem ağacın görünümünü bozmaları hem de zemin kaplamasında kötü görünüm oluşturmaları nedeniyle en kısa zamanda onarılmalıdırlar.

7.2.5.2.22 Sanatsal objeler

Açık ve yeşil alanların çoğunda sergilenen plastik eserler, mimarinin parçası olma özelliğinin dışında kendi başlarına anlaşılacak, değerlendirilecek ve algılanabilecek formlar olarak çevreye farklı bakış açısı ve yeni boyutlar getirmektedirler. Bu özellikleriyle plastikler, zamanla birlikte dört boyutu olan peyzaj tasarımına hareket özelliği de katarak tasarımda istenilen etkiyi sağlamış, oluşturucu gücü canlandırmış, mekana dinamizm ve enerji getirmiş olmaktadır.

Açık ve yeşil alanlarda çevrenin elemanı olan, işlevsel, anlamsal ve estetik boyutlarda görevler taşıyan plastiklerin peyzaj mimarlığı uygulamalarıyla bütün oluşturmak, buldukları mekanları desteklemek ve insanları eğitmek gibi ve yararlarının önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmalıdır (Uzun 1997).

Kentsel peyzaj, doğal elemanlar ve bünyesine katılmış yapay elemanlarla bir bütünlük gösterebildikçe iyi düzenlenmiş sayılabilir. Estetik amaçlarla yer alan plastik elemanlar, peyzaja eklenen dekoratif elemanlar arasında bulunan önemli sanat çalışmalarıdır. Kent içerisinde yeterli yaya yoğunluğunun bulunduğu bir alanda, izleyicilere belli mesajlar verirken aynı zamanda çevre donatılarıyla uyumlu olmalarıdır.

Peyzaj tasarımında kullanılan plastik objeler, peyzajın görsel değerini arttıran, renk, form, biçim ve ölçü özellikleriyle tasarımı daha etkili ve algılanabilir yapan elemanlardır. Anlatım özelliklerinin yanı sıra, zevk verici ve estetik değerlere sahip olup peyzaj düzenlemeleri içerisinde özellikle meydanlara, park ve bahçelere, mimari yapılara, plastik, doku, renk ve ölçü gibi özellikleriyle anlam kazandıran donatılardır (Uzun 1997)

Peyzaj mimarlığı uygulamalarında önemli yeri olan plastik eserler, doğayla ilişkiyi sağlayan, çevreyi, insanı, insanın bakış açısına, duygu ve düşüncelerini değiştiren bir işlevi yerine getirmektedir.

Plastikler toplum yaşamı içinde anlam aktarma, bilgi iletme gibi iletişimsel işlevlerin yanı sıra insanların duygu ve hayal gücünü besleyici, eğitici, bilgilendirici düşüncelerini harekete geçirici nitelikte olmalı. Ayrıca plastik objelerin kullanımında yer seçimine dikkat edilerek göz seviyesine uygun boyutta olmalıdır (Booth 1983).

8. MATERYAL VE YÖNTEM

Esenyurt ilçemizde yapmış olduğumuz bu çalışmanın materyal ve yöntemleri aşağıda anlatılmaya çalışılmıştır.

8.1 MATERYAL

Bu çalışmanın materyali, Marmara Bölgesi, İstanbul ilinde yer alan Esenyurt İlçesidir. Araştırma alanının tamamı Esenyurt sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Bu incelemelerde Esenyurt Belediyesi park ve Bahçeler Müdürlüğü ile diğer birimlerinden alınan bilgilerden ve internet kaynaklarından faydalanılmıştır.

Ayrıca çalışmada araştırma alanına ait donatı elemanları incelenmiştir. Donatı elemanlarının tespiti çalışmalarında yerinde yapılan gözlemler ve bu esnada çekilen fotoğraflar değerlendirmelerde kullanılmıştır.

8.2 YÖNTEM

Bu tez çalışmasının amacı, Esenyurt ilçesinde Esenyurt Belediyesince yapılan park ve yeşil alanlarda kullanılan donatı elemanlarının kullanım şekli, çeşitliliği, materyal seçimi, kullanım alanı uygunluğu, uygulama esasları bakımında irdelenmesi ve bu alanda öneriler getirmektir.

Yöntem belirlemede esas olarak donatı elemanları ile ilgili kitaplar, değişik tezler, birebir görüşmeler ve Esenyurt ile ilgili broşür, bildiri gibi yayınlar kaynak olarak kullanılmıştır.

Başlangıç olarak araştırma alanında birebir gözlemler yapılmış ve fotoğraflar çekilmiştir. İncelemeler de bu fotoğraflar ve diğer bilgiler ışığında olumlu ve olumsuz yönler belirlenmiştir. Sonuç olarak olumlu yönler korunup devamı sağlanacak, olumsuz yönlerinin ise değişimi için öneriler sunulmuştur.

9. ARAŞTIRMA VE BULGULAR

9.1 ESENYURT İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

9.1.1 Esenyurt'un Tarihçesi

19. yüzyılın başlarında Ekrem Ömer Paşa'ya ait çiftlik toprağında kurulan yerleşme, buranın hissedarlarından olan Eşkinozgillerden "Eşkinoz" adını almıştır. 1967'de de yerleşimin adı "Esenyurt" olarak değiştirilmiştir. Eşkinoz Çiftliği'nde çalışanların oluşturduğu yerli halka 1920-1938 yıllarında Romanya ve Bulgaristan'dan göçenlerin katılımı ve son yıllarda iç ve dış göçlerle (Bulgaristan, Almanya, Kars, Ardahan, Bayburt v.s.) gelen nüfus, etnik yapının bugünkü halini almasını sağlamıştır.

Esenyurt 1989 yılında Belediye ünvanını almış ve Belde Belediyesi olarak İmar ve şehircilik uygulamalarına başlamış ve hizmet dönemi başlamıştır.

İlk yerleşim, Merkez ve Fatih Mahallesi'nde Köyiçi Mevkiinde oluşmuştur. Bugün hala bu alanda bulunan Romen Vatandaşların yaşadığı ve yerleşmenin en yoğun özelliklerini taşıyan Romen Mahallesi ilk yerleşmenin çekirdek alanlarından biridir. 1920-1938 yıllarında bölgeye gelen Romanya ve Bulgaristan göçmenlerinin ikamet ettiği Merkez Mahallesi'nin kuzey kesiminde bulunan göçmen mahallesi de yerleşmenin en eski bölgesidir (Esenyurt Belediyesi Stratejik Plan 2007-2011).

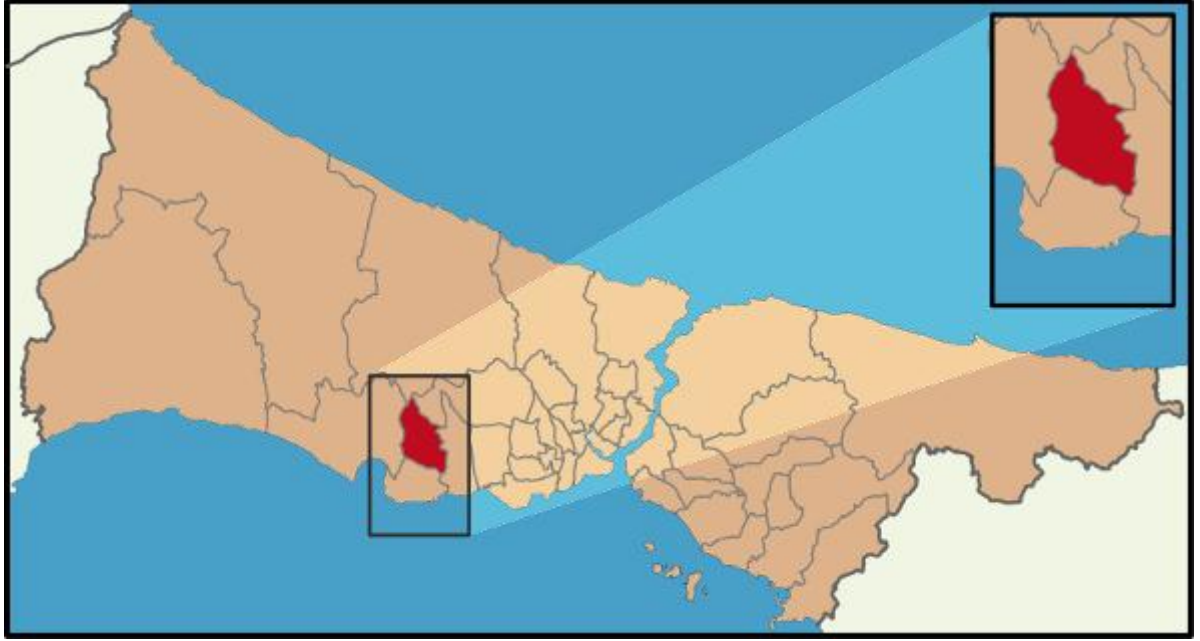
Esenyurt İstanbul'un 39 ilçesinden biridir. 2008 yılında Kıraç Beldesinin büyük bir bölümü, Yakuplu Beldesinin E-5 Kenarı yanında bulunan Güzelyurt Mahallesi ve Esenyurt'un diğer mahallelerinin birleşimi ile ilçe vasfını almıştır. Günümüzde ise Esenyurt 2004 yılında yapılan yerel seçimlerin ardından yapılan toplu konut projeleri ile büyük bir kentsel değişim başlamış olup, bunun neticesinde Kentsel Peyzaj alanları artışı yaşamıştır. Esenyurt'ta bu değişim devam etmekte olup Anadolu'dan ve İstanbul'un diğer ilçelerinden yoğun nüfus nakli yaşamaktadır.

Tarihine bakıldığında İstanbul'un kıyı kesiminde olmaması ve merkezine uzaklığı sebebi ile geçmişte içerisinde çiftlik alanı ve tarla arazileri olarak kullanıldığını görmekteyiz.

Esenyurt'un yüzölçümü 4.386 hektardır. Şekilde Esenyurt ilçesinin 06.03.2008 tarihinde T.B.M.M. de kabul edilen 22.03.2008 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı

Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla belirlenmiş olan İstanbul sınırları içerisindeki konumu görülmektedir (Şekil 4.1).

Şekil 9. 1: Esenyurt İlçesi İstanbul İli içerisindeki konumu

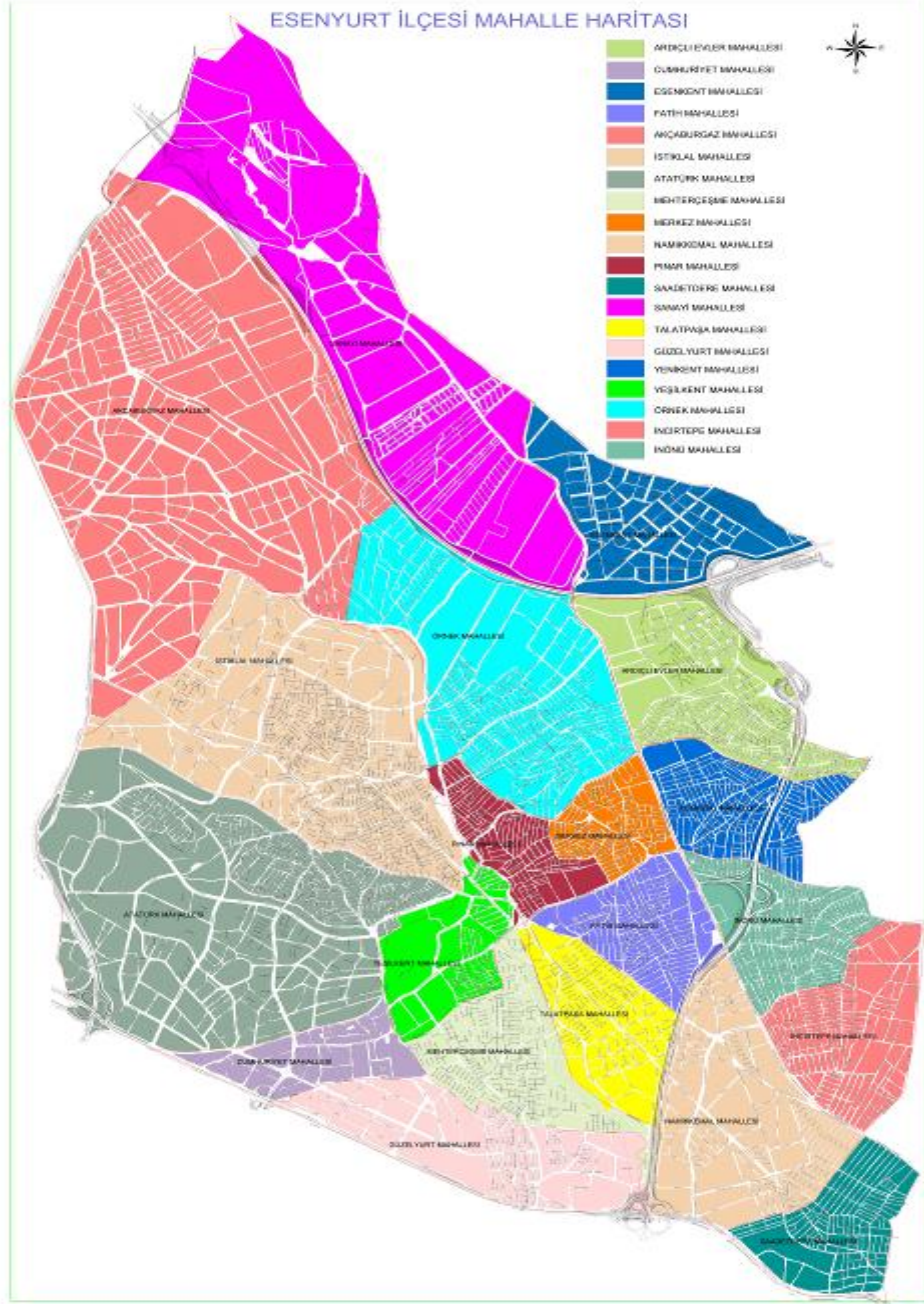
Kaynak: <http://tr.wikipedia.org>, Ekim 2011.

9.1.2 Coğrafi Konum

Esenyurt yerleşim yeri bütünü, Marmara bölgesinin Trakya alt bölgesinde, $41^{\circ} 00'$ - $41^{\circ} 05'$ kuzey enlemi ile, $28^{\circ} 37'$ - $28^{\circ} 42'$ doğu boylamında İstanbul Büyükşehir alan sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu bölgenin doğusunda Avcılar İlçesi (Tokat Mahallesi ve Firuzköy Mahallesi), Kuzey doğusunda Bahçeşehir, Kuzeyinde E80 TEM Otoyolu ve Arnavutköy, Batısında Büyükçekmece, güneyinde Beylikdüzü İlçesi ve E5 (D-100) Karayolu, bulunmaktadır.

26 Mart 1989 seçim döneminde bağımsız belediye olan Esenyurt ilk olarak 6 adet mahalleden oluşmakta iken hızla beldenin dışardan nüfus alması ve gelişmesi sonucu dönem dönem yeni yerleşim yerleri açılarak ve 2008 yılında diğer beldelere ait mahallelerinde birleştirilmesi ile yirmi mahalleye ulaşarak geniş bir ağa ulaşmıştır. Esenyurt İlçesi Mahalle haritası resimde görülmektedir (Şekil 4.2)

Şekil 9. 2: Esenyurt ilçesi mahalle haritası

Kaynak: Esenyurt Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, 2011

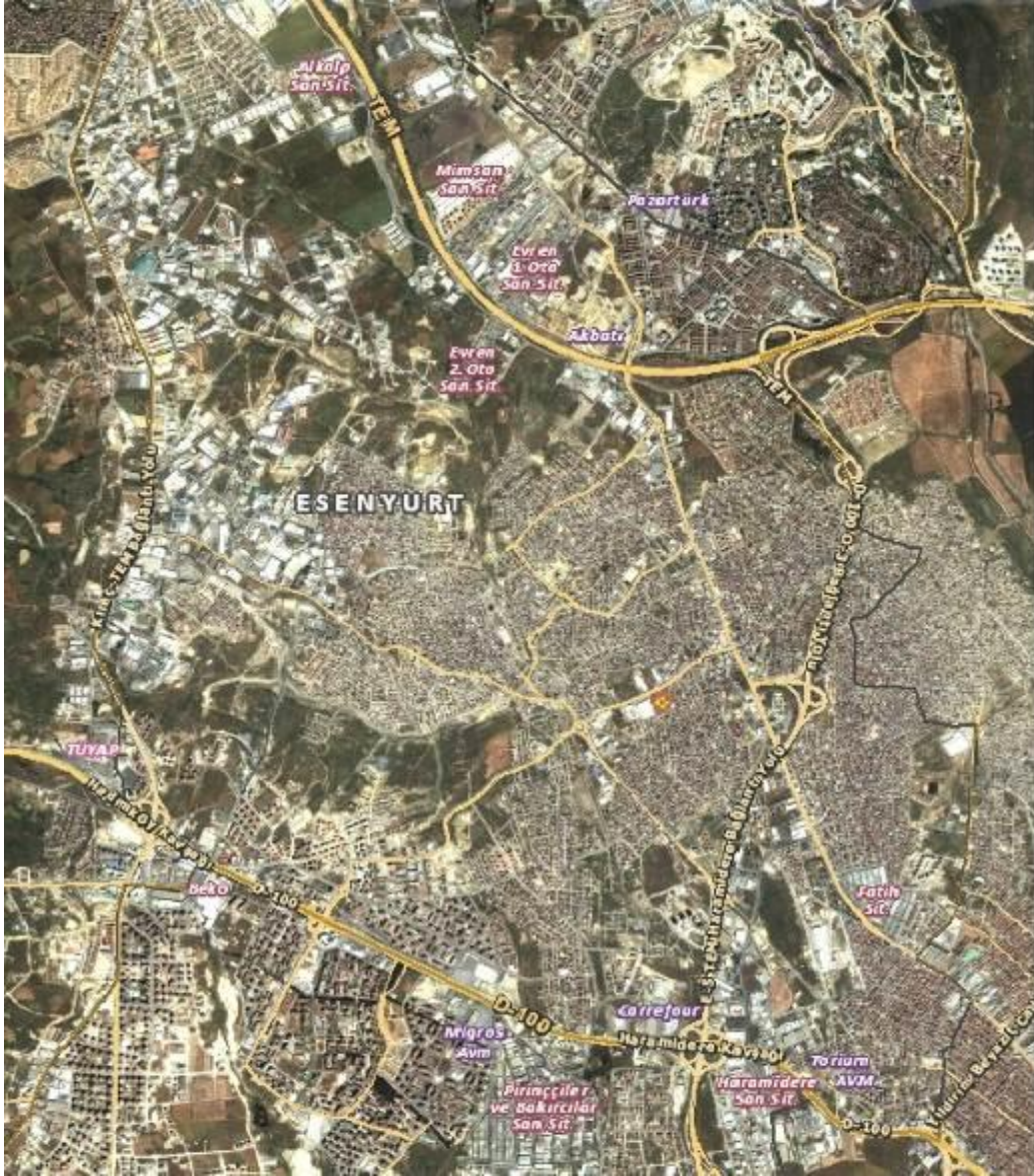
9.1.3 Doğal Yapısı

İlçenin topoğrafik ve jeolojik yapısı yerleşim karakterini etkilemektedir.

Esenyurt yerleşik alanında ortalama eğim yüzde 5-20 arasında değişim göstermektedir. Kıraç mevkiine doğru arazideki eğim yüzde 20-31 arasına ulaşmakta ve arazide yükselmektedir. Arazinin yerleşme noktalarında düz veya engebeli oluşu nedeni ile yolların geçirilmesi, toplanma mekânlarının yerleri ve yapıların zemine oturtma tekniklerini ve şekillerini değiştirmektedir. Şekilde Esenyurt ilçesine ait uydu fotoğraf görünümü görölmektedir (Şekil 4.3)

Şekil 9. 3: Esenyurt İlçesi uydu görünümü

Kaynak: <http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map>, 2011

Esenyurt'un jeolojik yapısına bakıldığında en altta Gürpınar Formasyonu olarak adlandırılan yer kil taşı-silt taşı-çamur taşı ardından killi silt ve siltli killerde oluşan üst oligosen yaşlı birimi olduğu görülür. Bu litolojik birimin üzerinden sırasıyla kaba çakıl ve kumdan oluşan Çukurçeşme formasyonu, yeşil renkli killerden oluşan Güngören formasyonu ve en üstte genel olarak topoğrafyanın düz olduğu yüksek kesimlerde bol mactra fosil kavkı izli, kil ara seviyeli killi kireç taşlarından oluşan Bakırköy formasyonu bulunmaktadır. Ayrıca dere yataklarında alüvyon yayılımı, değişik bölgelerde güncel dolgu malzemeleri ve heyelan karmaşığı izlenmektedir.

T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Deprem Araştırma Dairesi Başkanlığı tarafından bölge 1999 deprem sonrası 1. Derece deprem kuşağında değerlendirilmeye başlanmıştır.

9.1.4 İklim ve Bitki Örtüsü

Batı Marmara kara ikliminin egemen olduğu Esenyurt'ta hâkim rüzgar yönü kuzey ve kuzeybatı doğrultusundadır. III. Derece kuvvetli rüzgâr güney, güneybatı yönlü rüzgardır. Yaz aylarında kurak, kış aylarında yağışlı iklim özellikleri etkindir. Yağışlar daha çok yağmur ve kar şeklindedir. Ancak son yıllarda küresel ısınmanın da etkisi ile kar yağışları daha seyrek ve kısa süreli olduğu gözlemlenmektedir. Bölgede yıllık ortalama sıcaklık 15,9 derece dir. Ortalama en yüksek sıcaklık Ağustos ayında 27,2 derece, En düşük sıcaklık Ocak ayında 5,5 derece olarak görülmüştür. Topla yıllık yağışın, yaklaşık yüzde 76 sı Ekim-Nisan aylarında, yüzde 24'ü ise diğer aylarda olmaktadır.

Esenyurt yerleşim alanı 1980'li yıllarda kuru tarımın yapıldığı açık alanlara sahipken günümüzde bu alanlar büyük oranda kentleşmiş ve arsaya dönüşmüştür. Bitki örtüsü olarak da özellikle bir alan sahip olmayan ilçe İmar Planlamalarında yeşil alan olarak düzenlenen park ve rekreasyon alanları ile yol kenarı ve orta refüj yeşil alanlarında yapılan düzenlemeler sonucunda oluşmuş bitki örtüsüne sahiptir.

9.1.5 Nüfus

Esenyurt nüfusu 2010 yılı sonu TÜİK verilerine göre 446.777 kişidir. Bu sayının büyük çoğunluğunu genç nüfus oluşturmaktadır. TÜİK verilerinden alınan bilgilerde ilçenin 2004 yılı nüfusunun yaklaşık 300.000 olduğu görülmektedir. Bu bölgenin nüfusunun artmasının ve yoğunluğun fazla olması İstanbul'un birçok sanayi kuruluşlarının bu bölgede olması ve Kentsel değişim politikalarıyla yeni toplu konutlar yapılması önemli yer tutmaktadır. Kentsel değişim planları ve toplu konut alanları ile ilçe nüfusunun yakın bir gelecekte 650.000-700.000 civarında nüfusa ulaşması beklenmektedir.

9.1.6 Ulaşım

Doğu Marmara ve Trakya bölgesi bir bütün olarak düşünüldüğünde Esenyurt İlçesi ulusal ve uluslararası ulaşım sistemlerinin içinde kalmaktadır. Ana ulaşım sistemleri karayolları iledir. Esenyurt'un güneyinde E5 (D-100) karayolu, kuzey kısmında yerleşme alanının içerisinde geçen E80 İstanbul-Edirne TEM otoyolu bulunmaktadır. İlçe içerisinde ana ulaşım yolu olarak Doğan Araslı Bulvarı devamında Avcılar ilçesinde ulaşmaktadır. Diğer ana yolları ise Beylikdüzü İlçesi aksına ulaşım Birlik Caddesi- N. Hikmet Bulvarı, Batı kısmında otobana bağlanan Hadımköy yolu, Kıraç mevkiinde Atatük Caddesi ile sağlanmaktadır. Esenyurt ilçesine ait ulaşım yolları resimde görülmektedir (Şekil 4.3)

Şekil 9. 4: Esenyurt İlçesi ulaşım aksları haritası

Kaynak: Esenyurt Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü, 2011

Nazım İmar planında yapılan incelemede yaklaşık 526 hektar alanın ağaçlandırma alanı, park alanı, rekreasyon alanı, yol kenarı yeşil koruma alanı, mezarlık alanı ve diğer açık yeşil alanlar olarak planlandığı görülmektedir. Bu oran toplam Esenyurt'un alanının yaklaşık yüzde oniki (yüzde 12) seviyesinde olduğu görülmektedir. İmar planındaki açık ve yeşil alan miktarı sonraki yıllarda oluşacak 650.000 civarı nüfus düşünülürse 8,1 m²/kişi seviyelerinde gözükmemektedir. Bu alan İmar Plan Yönetmeliklerindeki kişi başına düşen 10 m²'lik aktif yeşil alan miktarının altında kalmaktadır. 2011 yılı

rakamları ve nüfusu düşünöldüğünde bu rakamın kentin kamuya ait açık ve yeşil alan miktarını 5,9 m2/kişi seviyelerinde olduğu görölmektedir. (Bu hesaplamalara konut, site, toplu konut alanları, fabrika bahçeleri vb. özel yeşil alanlar dahil değildir).

10. ESENYURT İLÇESİNDE YAPILAN PEYZAJ UYGULAMA ÇALIŞMALARININ YAPISAL PEYZAJ VE KENT MOBİLYALARI AÇISINDAN İRDELENMESİ

10.1 ALT YAPIYA BAĞLI KENT MOBİLYALARI

10.1.1 Alt yapı Tesisleri Bakım Kapağı

Özellikle yeni bir şehirleşme mekânı olan ve Esenyurt ilçesinde cadde ve sokakların döşemelerinin yenilenmesi hızla devam etmektedir. Bu yenilemeye tabi ki alt yapı tesis kapakları da eşlik etmektedir. İlçede dikkatimizden kaçmayan kapak etraflarının tasarımı döşemeye bütünlük katmıştır. Genel olarak örnek resimlerde görüldüğü gibi estetik tasarımlar hâkimdir. Başarı ile kullanım gözden kaçmamakla birlikte genel bütünlüğe uygunluğu dikkat çekmektedir. Hayati değeri olan bir konudur alt yapı tesis kapakları. Günümüzde alt yapı tesis kapaklarının maddi zararları yanı sıra can tehlikesi de arz etmektedir.

Şekil 10. 1: Esenyurt genel görünüm

Şekil 10. 2: Esenyurt genel görünüm

10.1.2 Aydınlatma Elemanları

Esenyurt geneli parklar ve yeşil alanlar incelendiğinde ise, aydınlatma elemanlarındaki başarılı kullanım dikkatlerden kaçmamaktadır. Her parkta farklı tasarımlara sahip aydınlatmalar kullanılmıştır. Bu kullanımlarda yürüyüş yolları ve ana arterlerde yüksek aydınlatma, daha tali yollarda ise alçak aydınlatmalar kullanılarak uygun bir aydınlatma çalışması yapılmıştır. Şehitler parkı, Recep Tayyip Erdoğan Parkı gibi güvenliğin gerekli olduğu büyük parklarda ise yüksek pilon direkleri ile yapılan aydınlatma çalışmaları işlevsel yönden uygun bir çalışma olmuştur.

1981.sokak parkı, Yunus Balta Parkı gibi parklarda ise estetik tasarımlı aydınlatma direklerinin kullanılması park tasarımındaki başarıyı tamamlar nitelikte kalmayıp, işlevsel yönü ile dikkatleri üzerinde toplamaktadır. Bu uygulamalar parklarda kalmayıp, Esenyurt geneli cadde ve sokaklara da Bağdat Caddesi, Ekin Caddesinde yapılan çalışmalarla yayılmaya çalışıldığında anlaşılmaktadır. Bağdat caddesinde yüksek ve alçak aydınlatma aynı direk üzerinde estetik tasarımla çevreyi aydınlatma vazifesini yerine getirirken, Ekin caddesinde de yolu çift taraflı aydınlatan renk uyumu ve tasarımıyla dikkat çeken uygulama aydınlatma çalışması olarak bu işi meslek edinenler için örnek olmuş denilmektedir.

Şekil 10. 3: Şehitler Parkı genel görünüm

Şekil 10. 4: Ekin Caddesi genel görünüm

Şekil 10. 5: 1982 Sokak Parkı genel görünüm

Şekil 10. 6: Gaziler Parkı genel görünüm

Şekil 10. 7: Papatya Caddesi genel görünüm

Şekil 10. 8: G. Osman Paşa Parkı genel görünüm

Şekil 10. 9: Şehitler Parkı genel görünüm

10.1.3 Trafik Lambaları ve Aydınlatmalı Trafik Kolonları

Trafiğin artık İstanbul sorunu olduğu bu yıllarda Esenyurt ilçemizde artan nüfusuyla bu konudan oldukça nasibini almaktadır. Trafik lambalarının yoğunluğu tabi ki Esenyurt genelinde hâkim olmaya başlamaktadır. Doğru mekânlarda kullanımı ile dikkatleri çekmektedir.

Şekil 10. 10: Esenyurt Belediye önü genel görünüm

10.1.4 Telefon Kabinleri

Telefon kulübelerin eskiye nazaran değişen farklı iletişim araçları sebebiyle son yıllardaki sayıların hızla azaldığı bilinen bir gerçektir. Bu hızlı azalışın Esenyurt ilçesi de payını almaktadır. Sayıları çok fazla olmayan telefon kulübeleri klasik modeller olup, kullanıma uygun fonksiyonel kent donatı elemanlarıdır.

Şekil 10. 11: Cumhuriyet Meydanı

10.1.5 Meydan Saatleri

Günümüzde artık o eski gösteriş ve gereklilikleri kalmayan genelde simgesel ve tarihsel kalıntı olan saat kuleleri İlçemiz meydanında yaşatılmaya çalışılmıştır. Esenyurt ilçesinin en uğrak ve merkezi olan Cumhuriyet Meydanının hemen karşısında Belediyenin yaptırmış olduğu AVM'nin çatısını süslemektedir. Aslında oldukça esetik ve tarihsel kalıntılarımızı genç nesile aktarmanın aslında bir yoludur bu tip objeler. Anadolu'da bazı illerimiz aslında saat kuleleri ile daha ön plana çıkıp tanıtımını sağlamaktadırlar. Esenyurt ilçesinde bu çalışmanın oldukça yerinde kullanıldığını vurgulamak gerekmektedir.

Şekil 10. 12: Esenyurt Meydan genel görünüm

10.1.6 Parkmetreler

Parkmetreleri ilçe sınırlarında biraz yoksun görmekteyiz. Aslında bunun daha az olmasının daha önemli bir nedeni ilçe sınırlarında daha çok kapalı otopark yapımı çalışmalarınıdır. Esenyurt Belediyesinin son yıllarda özellikle ilçe merkezine yakın alanlarda oluşturduğu kapalı otoparklar yeterli olmakla birlikte genellikle araç sirkülasyonunu kolluk kuvvetleri bu alanlara yönelmektedirler. İlçe merkez ve merkeze bağlanan ana arterlerde trafik yönlendirmelerinin daha iyi yapılarak yığılma engellenmiş olup bu alanlarda gereksiz otoparklar engellenmiş olmaktadır. Bu nedenle de parkmetre yapımı ikinci plana atılmış olmaktadır.

10.1.7 Bilet Otomatları

Daha çok toplumsal taşıma araçlarının yoğun olduğu alanlarda örneğin metrobüs durakları, metro durakları, tramvay durakları vb. alanlarda makro seviyede bilet otomatlarına rastlamaktayız. Ancak ilçe genelinde bu tip seviyede duraklar bulunmadığından diğer otobüs, minibüs vb. duraklarda bilet otomatlarına rastlamak neredeyse imkansızdır. İlçemiz AVM' ler açısından oldukça zengin bir coğrafyaya sahip olduğunda genelde bu alanlarda bilet otomatlarına sık sık karşı karşıya gelinmektedir.

Şekil 10. 13: Esenyurt Torium AVM genel görünüm

10.1.8 Satış Birimleri

Esenyurt ilçesinde gerek açık gerekse kapalı mekânlarda oldukça sık rastlamakta olduğumuz satış birimleri çok değişik mimarileriyle dikkat çekmektedir. Aşağıda resimlerde hem kapalı hem açık mekân örneği verdiğimiz satış birimleri ulaşılabilirlik ve ekonomik manada halkın ilgisini çekmektedir. İnsanların memnun kaldığını görmekteyiz. Sayıları azımsanamayacak kadar ilçe geneline homojen bir dağılım sergilemektedirler.

Ayrıca bu konuda ana başlık kısmında incelediğimiz ATM'ler var. İlçe genelinde halkın yoğun olduğu alanlarda ATM'ler hem estetik ve hemde işlevsel manada ilçe genelinde doğru ve yerinde kullanılmıştır.

Şekil 10. 14: Esenyurt genel görünüm

Şekil 10. 15: Esenyurt Torium AVM genel görünüm

Şekil 10. 16: Esenyurt Cumhuriyet Mahallesi genel görünüm

10.1.9 Otobüs Durakları

Esenyurt ilçesindeki duraklar genellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesinin İstanbul geneli uyguladığı durak konseptlerindedir. Diğer durak çalışmalarında bu konseptte uygunluk sergilemektedir. Duraklarda yer seçimleri itina ile planlanmakta ve yapılmaktadır. Ayrıca ilçe genelinde başarı ile kullanılan durak modellerinin olumsuz çevresel etkilere maruz kaldığını hatırlatmadan geçmemek gerekir.

Şekil 10. 17: Doğan Arash Bulvarı

Şekil 10. 18: Fatih Sultan Mehmet Caddesi

10.1.10 Su Ögesi

Su ögesi Esenyurt ilçesinde yanlışlığa yer vermeyecek şekilde planlanmıştır. Suyun bilinen dinlendiricilik yanı parklarda başarıyla sağlanmıştır. Park çevrelerinde özellikle oturma çevrelerinin yanında bulunan göletler ve süs havuzları bu dinlendirme görevini hakkıyla yerine getirmektedir. Gölet çevrelerinde ağaçlandırma çalışmaları peyzaj-su kavramının tanımı niteliğinde olmuştur. Park içerisinde bulunan süs havuzlarındaki su ve ışık oyunları parkı kullananlar için dinlendirmekle kalmayıp, görsel bir şölen ziyafeti sunmaktadır. Süs havuzlarının cadde ve meydanlardaki kullanımını ise daha dikkat gerektiren bir çalışma olmasına rağmen buralardaki uygulamalarda da eksikliğe yer verilmemiştir. Kullanım alanlarında yeşil alanlar oluşturulması hem tasarım zenginliği oluşturmuş hem de suyun yollara gelerek tehlike arz etmesi engellenmiştir.

Şekil 10. 19: M. Akif Ersoy Parkı fiskiyeli süs havuzu

Şekil 10. 20: R. Tayyip Erdoğan Parkı süs havuzu

Şekil 10. 21: R. Tayyip Erdoğan Parkı süs havuzu

Şekil 10. 22: Esenkent mevkii süs havuzu

Şekil 10. 23: R. Tayyip Erdoğan Parkı yüzme havuzu

Şekil 10. 24: Cumhuriyet Caddesi süs havuzu

Şekil 10. 25: Şehitler Parkı fıskiyeli süs havuzu

Şekil 10. 26: Şehitler Parkı fiskiyeli ss havuzu

Şekil 10. 27: Bağlar eşme Caddesi ss havuzu

10.1.11 eşmeler

Suyun peyzaj çalışmalarındaki önemi özellikle meslek gruplarınca bilinmektedir. Esenyurt geneli parklarda kullanım yönü hem bu yönüne hizmet etmiş hem de suyun tarihler boyunca insana yaptığı hizmeti vurgular nitelikte olmuştur. Su özellikle toplumumuzda hep aziz bilinmiş, su verene bu yüzden ‘su gibi aziz ol’ denilmiştir. Hatta bu sebeple su sebilleri yapılmış, bu sebillerde kutsal sayılan ibadethanelerin zamanın mimarisine uygun kubbe ve benzeri objelere benzetilmeye çalışılmıştır. Bu her ne kadar öznel bir yargıda olsa, su ve çeşmelerin insanların vazgeçilmezi olduğu da inkâr edilemez hakikattir. Esenyurt ilçesinin tarihi incelendiğinde bu gerçekle karşılaşmamakta mümkün değildir. Kıraç ve Merkez mahallelerinde iki adet tarihi eşme bu gerçeğin eski şahitleridir. Mehterçeşme mahallesi eskiden içinde eşme barındıran bir mahalleyken insanların mahalleye çeşmenin ismini vermesi de yine konuyu önemli kılmaktadır.

Şekil 10. 28:Şehitler Parkı genel görünüm

Şekil 10. 29:Gaziler Parkı genel görünüm

10.1 ALT YAPIYA BAĞLI OLMAYAN KENT MOBİLYALARI

10.2.1 Döşeme Kaplamaları

Esenyurt ilçesi içerisinde çeşitli boyutlarda ve niteliklerde doğal, yapay taban elemanları kullanılmıştır. Sokak ve caddelerde asfalt artık yerini yavaş yavaş dekoratif taşlara bırakmaktadır. İlçede asıl önemli olan, parklar ve yeşil alanlarda taban elemanlarının gerek kendi ana görevleri gerekse birlikte kullanımları ile mimari çözümler üreterek insan ihtiyaçlarını ve ekolojik prensipleri göz önüne alarak estetik fonksiyonel açıdan daha verimli ve ilgi çekici olmasını sağlamıştır.

Kentleşmenin hızla arttığı bu yıllarda kullanımda özellikle park ve yeşil alanlarda alışagelen taban elemanlarından uzak bir çizgide olan Esenyurt'ta bu çeşitliliği ile ön plana çıkmaktadır.

Taban elemanlarının çeşitliliği, görsel ve estetikliği, şekli, büyüklüğü, rengi, dayanıklılığı, su ve neme göre drenaj sistemi çok az problem dışında çözülmeye çalışılmıştır. Özellikle park ve yeşil alanlarda daha iyi düşünülmüştür.

Cadde ve sokaklarda yenilenmeye yüz tutan ilçede asfalt döşemenin yanı sıra desenli parke taş döşemesi ağırlıklı yer almaya başlamıştır. Atatürk, Ertuğrul Gazi ve Mimar Sinan Caddeleri gibi bazı noktalarda beton blok, Papatya Caddesi, 1376. Sokak gibi bazı noktalarda desenli özel taş ile bitkisel tasarımlı çalışmalar yapılmıştır. Aşağıda fotoğraf görüntülerinde çeşitli çalışmalardan örnekler sunulmuştur.

i. Yapay Taban Elemanları:

a. Beton, Dökme Beton Plak: Esenyurt ilçesi içerisinde beton ve dökme beton plak çalışmalarına az da olsa rastlamaktayız. Park imalatlarına baktığımızda Recep Tayyip ERDOĞAN parkında daha çok kullanımını gördüğümüz beton çalışmalarda çeşitli desenler elde edilmesine rağmen dayanıklılık ve uzun ömürlülük yönünden diğer parklarda pek kullanılmadığı görülmüştür.

Bir başka kullanım alanı olan cadde ve sokaklarda daha başarılı ve dayanıklı ivme çizmiştir. Atatürk Caddesinde, Mimar Sinan Caddesi ve Ertuğrul Gazi Caddeleri bu konuma en iyi örnekler olarak görülmektedir.

Şekil 10. 30: Atatürk Caddesi genel görünüm

Şekil 10. 31: R. Tayyip Erdoğan parkı genel görünüm

Şekil 10. 32: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm

Şekil 10. 33: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm

Şekil 10. 34: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm

Şekil 10. 35: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm

Şekil 10. 36: R. Tayyip Erdoğan parkı görünüm

Asfalt: Asfalt geneleksel ve vazgeçilmez döşeme türümüz Esenyurt ilçemizde yeni uygulamalarla varlığını devam ettirmektedir. Genellikle ağır tonajlı araçların kullandığı cadde ve sokaklarda kullanıldığı yoğunluklu olarak kullanıldığı görülmüştür.

Şekil 10. 37: 1036. Sokak görünüm

b. Dökme Mozaik: Artık yerini daha modern döşeme elemanlarına bırakan dökme mozaik örneğine Esenyurt ilçesi örneğinde özel mülkiyet kullanımları dışında pek rastlanmamaktadır.

c. Beton Parke: Oldukça sık kullanımla karşımıza çıkan beton parke döşeme ilçe sokaklarının genelinde görmekteyiz. Ancak park yapım aşamalarında artık modalığını yitirdiğini ifade etmemizde bir sakınca yoktur. Çok küçük ve zorunlu birkaç nokta dışında Esenyurt parklarında tercihten uzak olduğu görülmüştür.

Şekil 10. 38: 905. Sokak genel görünüm

Şekil 10. 39: Papatya Caddesi genel görünüm

d. Tuğla: Gerek iç, gerekse dış mekân d¼zenlemelerinde kullanılan tuğla Esenyurt ilçesi parklarında diğer d¼řeme elemanlarıyla ortak kullanım sağlamıştır. Genellikle ara eleman olarak kullanıldığı g¼ze çarpmaktadır.

şekil 10. 40: R. Tayyip Erdoğan parkı genel g¼r¼n¼m

e. Kauçuk Kaplama: Artık çoğu y¼r¼y¼ř alanlarında, spor alanlarında ve ocuk oyun grubu zeminlerinde kauçuk zemin kaplamayı g¼rmekteyiz. Esenyurt ilçesinde de kauçuk zemin d¼řemesini yukarıda değinilen alanlarda başarılı bir şekilde kullanıldığı g¼r¼lm¼řt¼r. Gerek rahat temizlik yapılması ve hijyenik bir ortam oluşturması nedeniyle tercih edilmiştir.

Şekil 10.41: Şehitler Parkı genel görünüm

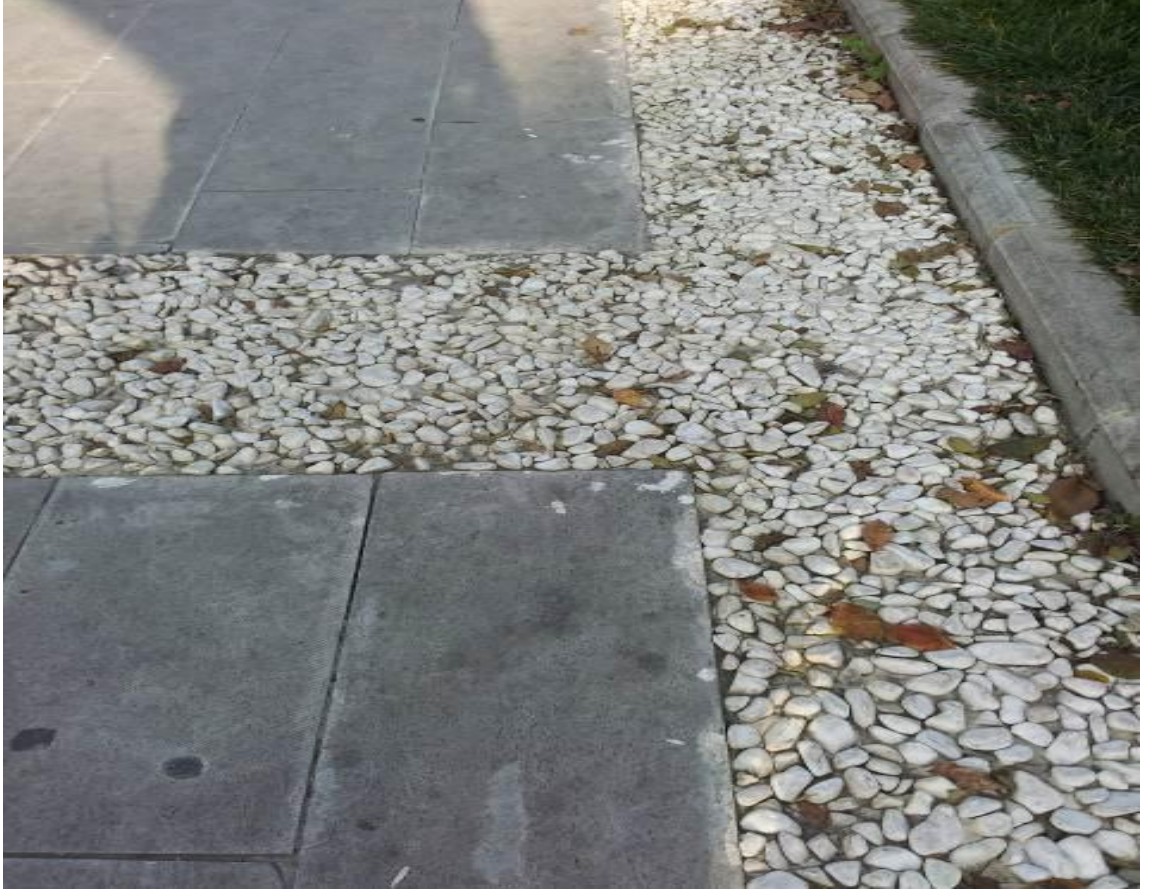

ii. Doğal Taban Elemanları

a. Kum: Genellikle çocuk parklarının tabanların ve yürüyüş mekânlarında kullanılan kum Esenyurt ilçesinde artık yerini kauçuk döşemeye bırakmıştır. Bunun başlıca nedenine baktığımızda hijyen karşımıza çıkmaktadır. Daha hijyenik bir ortam oluşuyor çünkü kum alanlarında hayvanların çok yürümesi nedeniyle mikroplasma meydana gelmektedir.

b. Çakıl ve Mıcır: Esenyurt parklarında diğer döşeme elemanlarıyla ortak kullanım yaparak değişik ve estetik bir görünüm elde edilmiştir. Bunun en güzel örneğini aşağıda resimde gördüğümüz Gazi Osman Paşa parkında rastlamaktayız.

Şekil 10. 42: G. Osman Paşa parkı genel görünüm

c. Ağaç Kabukları: Aslında çok iyi ve nostaljik bir döşeme olan ağaç kabukları ilçemizde maalesef kullanılmamaktadır. Bunun başlıca nedeni çevresel etkilerden zararın görmesi ve uzun ömürlü olmamasıdır.

d. Kırmızı Toprak: Kırmızı toprak aslında sağlam ve iyi bir döşemedir. Esenyurt parklarında Havana Parkında halen mevcudiyetini korumaktadır. Ancak yaz aylarında toz şikayeti üzerine çok kullanılmaktadır. Daha öncede Atatürk Parkı ve Gaziler Parkında kullanılan kırmızı toprak ancak toz ve hijyen nedenlerinden dolayı yerini kauçuk döşemeye bırakmıştır.

e. Traverten: Travertene parklara yüksek metrajda rastlanmamaktadır Bazı bina önleri özellikle ıslak zeminlerden uzak alanlarda kullanılmıştır.

Şekil 10. 43: R. Tayyip Erdoğan parkı genel görünüm

f. **Andezit:** Günümüz en çok kullanılan döşeme elemanlarından olan andezit hem doğal görünümü hem sağlamlığı ile bütün parklarda kullanıldığı görülmüştür. Alt ve üst yapıda, zemin ve şehir içi yollarda, kaldırımlarda, tretuvarlarda ve bahçe düzenlemesinde kullanılmasının yanı sıra duvar kaplamalarında da başarıyla kullanıldığı göze çarpmaktadır.

Şekil 10. 44: Tarihi Çeşme parkı genel görünüm

Şekil 10. 45: G. Osman Paşa Parkı genel görünüm

g. Bazalt: Bazaltta iklimsel şartlar ve dayanıklılık yönünden iyi bir döşeme elemanı olduğu için ilçemiz parklarında kullanıldığı görülmüştür. Parklarda taban döşemesi,

duvar kaplaması ilçe genelinde yol ve tretuvarlarda kullanıldığı dikkatimizi çekmektedir. Zemin kaplamasında farklı kalınlıkta döşenmesinin yanı sıra küp taş olarak ta kullanımda tercih edilmektedir.

h. Kayrak Taşı: Kayrak parklarda bir çok şekilde kullanılmıştır. Hem beton derzli olarak hem çim derzli olarak kullanılan kayrak taşı bebek araçları ve özellikle kadınların yürüyüş zorluğu nedeniyle artık çok tercih edilmemektedir. Kullanım alanlarında oldukça başarılı uygulamalar sergilenmiştir. Her ne kadar zorlukları olsada peyzajın vazgeçilmez öğelerindendir. Bu nedenle Esenyurt parklarında oldukça rastlamaktayız.

Şekil 10. 46: Şehitler Parkı genel görünüm

ı. Mermer: Artık modasını yitirdi diyebiliriz Esenyurt'ta çünkü kullnımı artık zorunlu olmadıkça gerçekleşmiyor.

i. Granit Parke: Granitte bazalt ve andezit gibi iklimsel şartlar ve dayanıklılık yönünden iyi bir döşeme elemanı olarak ilçemiz parklarında kullanılmıştır.

Şekil 10. 47: Şehitler Parkı genel görünüm

j. Ahşap: Ahşap döşeme her zaman her yerde başarısını hiç bir zaman yitirmemiştir. Ahşap döşeme Esenyurt parklarında oldukça kullanıma açıktır. Taban ve duvar giydirmelerinde başarıyla kullanılmıştır. Parkları dolaştığımızda ahşap döşemenin zerafetini her yerde görmekteyiz.

Şekil 10. 48: M. Akif Ersoy Parkı genel görünüm

Şekil 10. 49: Osmanlı Parkı genel görünüm

10.2.2 Çevreleme Elemanları, Caydırıcı ve Sınırlayıcılar

Sınırlamaların genellikle beton duvarların hâkim olduğu Esenyurt ilçesinde oldukça çeşitli çevreleme elemanlarına rastlamaktayız. Beton duvar, demir, ahşap ve bitkisel çit gibi öğeler kullanılmıştır. Çevreleme elemanlarını irdelediğinde büyük parklar ve çocuk parkları dâhil bütün parklarda beton duvarlar üstüne demir ve ferforje konstrüksiyonlarının hâkim olduğu görülmektedir. Park içerisinde mekânsal ayrımlar bitkisel çitler, ahşap ve ya paslanmaz korkuluklarla çözülmüştür.

Park alanları dışında kalan toplu konut, dini tesisler, eğitim alanları, sosyal tesisler, kamu tesisleri vb. alanlar incelendiğinde çevreleme elemanı olarak genelde duvar üstü demir elemanların kullanıldığı dikkatlerden kaçmamaktadır. Çevreleme elemanları ile ilgili olarak göze çarpan bir diğer husus ise Esenkent mevki toplu konut alanlarında başarılı bir uygulama çalışması olarak bitkisel çevreleme elemanının kullanılmasının ne kadar yerinde bir davranış olduğu konusudur. Siteler arası ayrımların bitkiler ile çevrenmesi diğer çevreleme elemanlarının kaçı ile bu kadar güçlü etki yapıp yapmayacağı tartışma konusudur. Çevreleme elemanı olarak bitkilerin kullanılması, beton kütleler halindeki sitelerin soğuk görünümlü yüzünü perdeleyip yumuşatmış, bu yönüyle de Esenkent toplu konutlarına ayrıcalık katmıştır.

Her ne kadar kullanımı göze itici gelsede dayanıklılığı, uzun ömürlü olması, çevresel etkilerden askari etkilenmesi nedeniyle beton duvarlar ve demir konstrüksiyonlar kullanımda tercih edilmiştir. Bu tercihler yapılırken çevreleme elemanlarının belli amaçlara hizmet etmesi düşünülse de, kullanımlarının yerinde olup olmadığı da düşündürücü bir konudur. Şehitler parkında beton üstü demir ferforjeler daha sade dururken Hasbahçe Parkında andezit kaplı beton üstü ferforje uygulaması daha otantik bir hava vermiş, bu yönüyle daha başarılı bir çalışma olmuştur. Buda bizlere çevreleme elemanlarında malzeme seçiminin önemini bir kez daha hatırlatır mahiyettedir.

Ayrıca Recep Tayyip Erdoğan parkındaki paslanmaz profil çevreleme elemanı şık duruşu ve mahremiyet sağlayarak işlevsel vazifesini yerine getirmesi ile başarılı bir uygulama olmuştur. Çevreleme elemanı olarak paslanmaz profilin perdelemeyi sağlayan cam platformla kombinasyonunda başarının mihengi olmuştur.

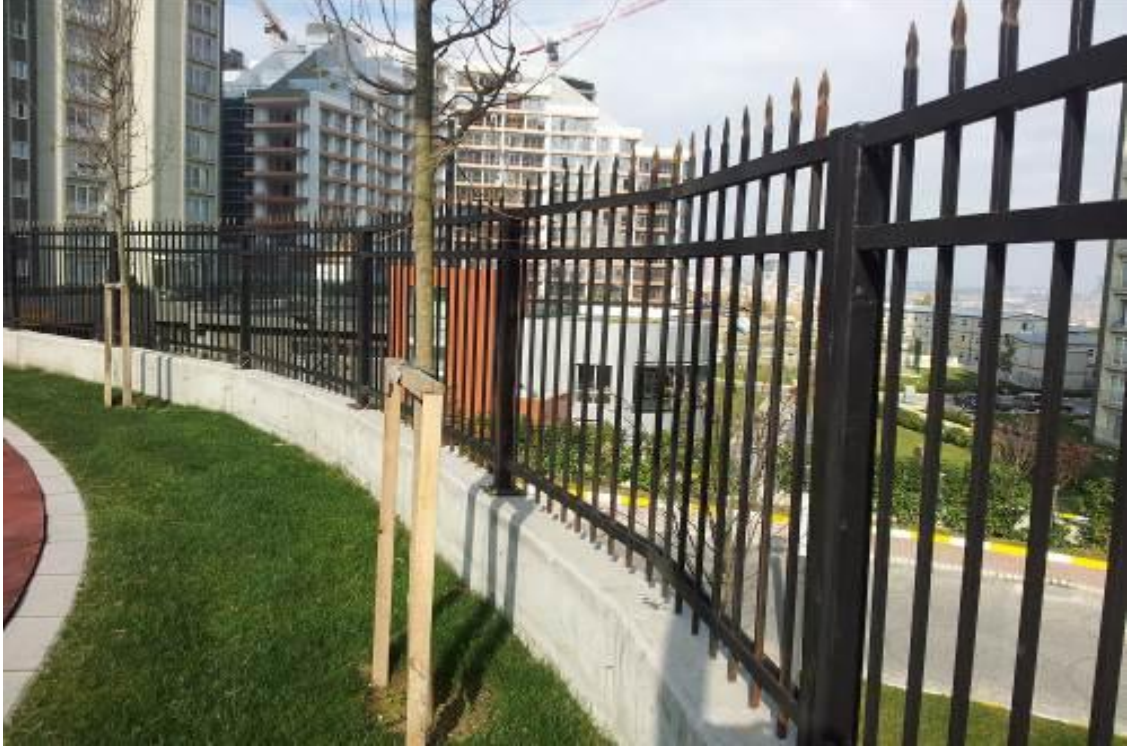
İncelemelerimize devam ettiğimizde Recep Tayyip Erdoğan parkında çevreleme elemanı olarak sade bir uygulamaya sahip olmasına rağmen işlevini yerine getirmesi

yönüyle yerinde bir uygulamadır. Ayrıca ferforjelerin duvar kısımlarındaki tuğla uygulamaları çevre duvarına görsel şölen havası katmıştır.

Tüm bunlardan başka çevreleme elemanı olarak, geodüvar uygulaması yapım pratikliği, estetikliği ve sağlamlığı ile şevli alanların vazgeçilmezleri arasında olmasına rağmen Esenyurt İlçesinde Abdullah Gül Parkı ile tek uygulamadır. Fakat kullanımının bölgeye kattığı peyzaj değeri anlamaktayız. Yapımındaki teknik başarı, gerekli önemin verilmesi ayrıca dikkat çekmektedir.

Şekil 10. 50: 1982 Sokak Parkı genel görünüm

Şekil 10. 51: R. Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm

Şekil 10. 52: Hasbahçe Parkı genel görünüm

Şekil 10. 53: Süleyman Demirel caddesi genel görünüm

Şekil 10. 54: G. Osman Paşa Parkı genel görünüm

Şekil 10. 55: Abdullah Gül Parkı genel görünüm

Şekil 10. 56: Belediye Bahçesi genel görünüm

Şekil 10.57: Cumhuriyet Parkı genel görünüm

10.2.3 Basamak Rampa ve Bordürler

a. Basamak ve Rampalar:

Esenyurt geneli parklarla diğer yeşil alanlarda yapılan basamak ve merdivenler incelendiğinde eğim gözetilmiş, merdiven basamakları eğimi kurtarır biçimde başarı ile uygulanmıştır. Ayrıca özürlü vatandaşlar için merdivenlerin hemen yanı başında rampalar yapılması da unutulmamıştır. İlçe geneli basamak ve rampa çalışmaları dikkatle incelendiğinde malzeme seçiminde dikkatle yapıldığı anlaşılmaktadır. Yoğun kullanımlı yerlerde kaygan olmayan, su tutmaya müsait olmayan zemin yüzeyine sahip andezit, granit veya traverten malzemelerin kullanıldığı hemen göze çarpmaktadır.

Şekil 10. 58: Hasbahçe Parkı genel görünüm

Şekil 10. 59: Hasbahçe Parkı genel görünüm

10.2.4 atı Elemanları

atı elemanlarının kullanımında genellikle ahşap tasarımlar hem estetiksel hem görsel güzellik katmıştır. Esenyurt ilçesi içerisindeki hemen hemen bütün parklarında bir çatı elemanlı oturma grubu kullanılmıştır. Estetik zenginliğini açıkça görebildiğimiz incelemelerimizde ne yazık ki çevresel etkilerden zarar gördüklerini de izlemekteyiz.

Ahşap çatı elemanlarının tasarımında tuğla, beton, cam, demir gibi öğelerle desteklendiğini görmekteyiz. Bu durum elemanlarına tasarımsal zenginlik katmaktadır. Ayrıca bazı çatı elemanları bitkilerle donatılarak özellikle yaz aylarında oldukça harika bir görüntü ve gölgeleme sağlamıştır.

atı elemanları gölgeleme, dinlenme bitki sardırma ayrıca oturma mekânlarını kapama amacıyla kullanılmıştır. Kullanımındaki estetikte, tasarımında çevre mimarisi ile uyumuna dikkat edildiğinin göstergesi olmuştur. Çeşitli mekânlarda kare, üçgen geometrik modelleriyle buldukları mekâna ayrı bir değer katmıştır. Esenyurt geneli parklar ve yeşil alanlar dikkatle incelendiğinde çatı elemanlarının tasarım ve işlev yönüyle haklarında çokta olumsuz konuşmaya pay bırakmadıklarını hemen görmekteyiz.

Şekil 10. 60: Gaziler Parkı genel görünüm

Şekil 10. 61: Şehitler Parkı genel görünüm

Şekil 10. 62: Şehitler Parkı genel görünüm

Şekil 10. 63: 1982 Sokak Parkı genel görünüm

Şekil 10. 64: Fidanlık genel görünüm

Şekil 10. 65: Bilal Yazkurt Parkı genel görünüm

Şekil 10.66: Emka Yanı Park genel görünüm

10.2.5 Reklam ve İlan Panoları

Reklam ve ilan panoları da bilgi iletişim panoları gibi aynı ilkelerle planlanmaktadır. Kullanım yerleri planlanırken yol genişliği, insanların rahat görüp görmemesi de düşünülmüş; bu sebeple uygun yerlere montajları yapılmıştır.

Şekil 10. 67: Bağdat Caddesi genel görünüm

10.2.6 Spor Elemanları

Spor elemanları kullanım yerlerinden kullanım elemanlarına kadar ayrı ayrı düşünülerek yapıldığı uygulama çalışmalarından anlaşılmaktadır. Spor elemanları için kullanım yerleri belirlendikten sonra bu yerler uygun olarak bordürlerle çevrenmiştir. Daha sonra modüler olarak tasarlanmış, çeşitli fonksiyonlara sahip spor elemanları bu alanlara sağlam şekilde montajlanmıştır. Spor alanlarının zemini olası yaralanmaları önlemek için yumuşak bir malzeme olan kauçukluklarla kaplanmıştır. Tüm bu ayrıntılarla sağlanan uygulamalar spor elemanlarının Esenyurt ilçesinde nasılda başarıyla kullanıldığını göstermektedir.

Şekil 10. 68: 1982. Sokak Parkı genel görünüm

Şekil 10. 69: Çınar Parkı genel görünüm

Şekil 10. 70: Cumhuriyet Parkı genel görünüm

Şekil 10. 71: Cumhuriyet Parkı genel görünüm.

Şekil 10. 72: Tem Kenarı Parkı genel görünüm

Şekil 10. 73: 1982. Sokak Parkı genel görünüm

Şekil 10.74: 1982 Sokak Parkı genel görünüm

Şekil 10. 75: 1982. Sokak Parkı genel görünüm

10.2.7 Yardımcı Yapı Öğeleri

Park içerisinde yapımları ve yapılarıyla yardımcı yapı öğeleri parklarda peyzaj değeri açısından güçlü bir etki yarattığını görmekteyiz. Genelde uygulamalar da ahşap ve doğal taşlarla yapılan çalışmalar mevcutken, tasarımın ön planda olmadığı güvenlik vb. işlevi yerine getirmek için planlanan yapılar daha düz ve genel malzemelerden seçilerek yapılmıştır. Çoğu zaman zaman geçirme mekanı olarak kullanılan bu objeler depo, sığınak v.b. amaçlar içinde kullanılmaktadır.

Şekil 10.76: Hasbahçe Parkı genel görünüm

Şekil 10. 77: R. Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm

Şekil 10.78: Şehitler Parkı genel görünüm

10.2.8 Köprüler

Esenyurt geneli köprüler irdelendiğinde çalışmaların köprü işlevini yerine getirecek yeterlilikte olduğunu göstermektedir. Köprüler malzeme seçimleri ve kaliteli tasarımları ile parkın peyzaj değerine bir değer daha katmaktadır. Malzeme seçimleri ile sağamlık düşünüldüğü anlaşılmaktadır. Köprü tasarımlarında söz edebileceğimiz eksiklik tüm çalışmaların uygun aydınlatma çalışmalarıyla daha güçlü bir etki gerekleştirilememenin eksikliğidir. Muhakkak ki uygun aydınlatmalarla köprüler olduğundan çok daha güçlü bir görselliğe kavuşacaktır.

şekil 10.79: şehitler Parkı genel görünüm

Şekil 10.80: R.Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm

Şekil 10.81: R.Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm

Şekil 10.82: R.Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm

Şekil 10.83: Doğan Arası Bulvarı genel görünüm

Şekil 10.84: R.Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm

10.2.9 Geçici Engelleyiciler, Bariyerler, Koniler, Lambalar

İlçe sınırlarında neredeyse her sokak, cadde, otopark yanı, AVM önü, okul önü, hastane önü vb. alanlarda sıkça geçici engelleyici, bariyer, kasis, lamba, koni gibi öğelere sıkça rastlamaktayız. Amacın insan sağlığı ve güvenliğinin hedef alındığı ilçede bu çalışmalar oldukça başarılı ve yerinde kullanılmış olup göz doldurmaktadırlar. Aslında ülkemizde yaya trafiğinin çok önemsenmediği bu zamanlarda yaya trafiğinin Esenyurt ilçesinde önemsenmesi çözümler üretilmesi diğer il ve ilçelere örnek olmaktadır.

Şekil 10.85: Esenyurt İlçesi genel görünüm

Şekil 10.86: Esenyurt İlçesi genel görünüm

Şekil 10.87: Esenyurt İlçesi genel görünüm

Şekil 10.88: Esenyurt İlçesi genel görünüm

Şekil 10.89: Esenyurt İlçesi genel görünüm

Şekil 10.90: Esenyurt İlçesi genel görünüm

10.2.10 Yönlendiriciler, Yer Belirleyiciler

Esenyurt genelinde yönlendirme ve uyarı levhaları uygun yerlerde işlevine uygun olarak planlanıp kullanılmıştır. Genellikle bütün parklarda, orta refüjlerde, yol kenarlarında kavşaklarda, havuz ve göletlerde yönlendirme uyarı levhaları itina ile yerleştirilmiştir. Çevresel etkilerde oldukça zarar görmektedirler. Esenyurt Belediyesi tarafından sürekli bir şekilde kontrolleri yapılmasına rağmen yine bir takım deformasyonlar meydana gelmiştir.

Ama önemli olan aslında en dikkat çekilmesi gereken donatı elemanlarında biriside yönlendirme uyarı levhalarıdır. Çünkü insan sağlığı ve hayatı ile direkt ilintilidirler. Park ve Bahçeler müdürlüğü söz konusu çalışmalarda özenle ilgilenmektedirler.

Şekil 10.91: Esenyurt İlçesi genel görünüm

Şekil 10.92: Şehitler Parkı genel görünüm

Şekil 10.93: R.Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm

Şekil 10. 94: İnönü Mahallesi genel görünüm

10.2.11 Bilgi İletişim Panoları

Esenyurt genelinde bilgi iletişim panoları özellikle Şehitler ve Gaziler parkı gibi büyük parklarda kullanılmaktadır. Bu panolara park ismi, tarih, hava sıcaklığını gösteren derece bilgileri gibi veriler belirli bir tasarımla planlanarak verilmektedir.

Şekil 10.95: Gaziler Parkı genel görünüm

10.2.11 Ticari Tabelalar, İsimler

Günümüzde artık ticaret ve alışverişin rekabet ortamının biraz daha hızlanması için reklam önemli bir yer edinmektedir. Esenyurt ilçesinde iş yerlerinin çeşitli boyutta renkli, renksiz, ışıklı, ışısız vb. tabelaları mevcuttur. Aslında ortam kalabalığı gibi görünse de insan yaşamını kolaylaştırmada yerini almıştır.

Şekil 10.96: Esenyurt genel görünüm

10.2.12 Sokak Levhaları, Numaralar

İlçe genelinde sokak, cadde levhaları ve numaraları kullanımında baktığımızda Türkiye standartlarında bir kullanım göze çarpmıştır. Şehirleşmenin hızla geliştiği bu zamanlarda ilçemizde levha ve numaralandırma çalışmaları Belediye tarafından tamamlanarak bu eksiklik giderilmiştir. Kısaca bu konuda ilçemiz geneli yerinde ve eksiksiz bir kullanımla göz doldurmaktadır.

Şekil 10.97: Esenyurt genel görünüm

Şekil 10.98: Esenyurt genel görünüm

Şekil 10.99: Esenyurt genel görünüm

Şekil 10.100: Esenyurt genel görünüm

10.2.13 Trafik İşaretleri

Bütün il ve ilçeler gibi Esenyurt ilçesini gezdiğimizde trafik işaretlerinin başarılı ve yerinde kullanıldığını görmekteyiz. Gerek yaya gerekse motorlu taşıt trafiğinin en iyi şekilde ilerleyebilmesi açısından hayati değer taşıyan trafik işaretlerinin vazgeçilmez ilçe genelinde olumlu katkılarına da görmekteyiz. Aşağıda bu konu ile ilgili resimler sunulmuştur.

Şekil 10.101: Esenyurt genel görünüm

Şekil 10.102: Esenyurt genel görünüm

Şekil 10.103: Esenyurt genel görünüm

Şekil 10.104: Esenyurt genel görünüm

10.2.14 Üst Örtü Elemanları

Her alanda gerek parklarda, gerek toplu konut alanlarında, gerekse okul, cami, cem evi vb. insan sirkülasyonunun bol olduğu bütün alanlarda gölgeliklere rastlamaktayız. Esenyurt ilçemizde insan ihtiyaç ve gereksinimlerinin başarıyla karşılandığını görülmektedir.

Şekil 10.105: Şehitler Parkı genel görünüm

Şekil 10.106: Şehitler Parkı genel görünüm

Şekil 10.107: Esenyurt genel görünüm

Şekil 10.108: Esenyurt genel görünüm

10.2.15 Oyun Alanı Elemanları

Çocuk oyun gurupları genellikle plastik malzemelerden farklı figürlerde ve çeşitlerde göze çarpmaktadır. Her Türk parkta farklı yaş guruplarına hitap eden çocuk oyun gurupları mevcuttur. Oyun guruplarının metal kontrüksiyonları da mevcut olmasına rağmen tadilatlarının zorluğu, parça değişimlerinin kısıtlılığı ayrıca yaralanmalara daha fazla yer vermesi sebebi ile plastik malzemeler daha ağırlıklı kullanılmıştır. Plastik malzemeli oyun gurupları modüler olarak tasarlandıkları için kurulumları, tadilatları ve parça değişimleri daha kolay olmaktadır. Oyun gurupları da spor elemanlarının zeminleri gibi yaralanmaları önlemek için kauçuk malzemelerle kaplanmıştır. Çocuk kullanıcıların yaralanma olasılığı daha yüksek olduğundan kauçuk uygulaması bu yönüyle yerinde bir çalışma olmuştur.

Ayrıca ilçemizdeki kapalı meken oyun guruplarını unutmamak gerekir. Daha öncede belirttiğimiz gibi AVM'lerin arttığı ilçemizde bu AVM'ler içerisindeki oyun gurupları, lunaparklar, elektronik oyuncaklar halkın özellikle soğuk hava koşullarında ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bununla ilgili resim örnekleri aşağıda sunulmuştur.

şekil 10.109: 1982 Sokak Parkı kale figürlü kuleli plastik oyun grubu

Şekil 10.110: Tem Kenarı Parkı genel görünüm

Şekil 10.111: Mehmet Akif Ersoy Parkı genel görünüm

Şekil 10.112: R. Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm

Şekil 10.113: Şehitler Parkı “Sapelli Ahşap Oyun Grubu”

Şekil 10.114: Carrefour AVM “Elektronik Oyun Grubu”

Şekil 10.115: Şehitler Parkı genel görünüm

Şekil 10.116: Carrefour AVM “Elektronik Oyun Grubu”

Şekil 10.117: Carrefour AVM “Elektronik Oyun Grubu”

Şekil 10.118: Gaziler “Yüksek Kuleli Plastik Oyun Grubu”

10.2.16 Bisiklet Parkı Elemanları

Esenyurt ilçe genelinde yeşil alan ve parklarda bisiklet parklarının yetersizliği dikkatimizi çekmektedir. Genellikle toplu konut bahçelerinde daha yoğun olarak kullanıldığını görmekteyiz. Aslında yeşil alan ve parklarda sürekli bisikletler kullanıldığı için aslında bisiklet parklarına ne kadar gerek var aslında tartışmaya açık bir konudur. Çünkü insanlar açık alanlarda bisikletlerini sürekli kullanmak isterler güvenlik nedeni ile de pek bırakmayı tercih etmezler.

Şekil 10.119: Toplu konut alanı genel görünüm

10.2.17 Oturma Elemanları

Kullanım alanına göre çeşitli karakterler sergileyen oturma birimleri Esenyurt ilçesi parkları, yeşil alanları, kamu kurumları, dini tesisler ve toplu konut bahçelerinde çeşitli model ve desenlerde kullanılmıştır.

Kullanım alanına göre demir, beton, ahşap malzemelerle yapılan oturma birimleri oldukça zengin kullanıldığı ilçe genelinde görülmüştür. Aşağıda resim örneklerini sergilediğimiz oturma elemanları çevresel etkilerden oldukça zarar görmektedir.

Ayrıca oturma birimleri işlevlerine göre dağılımlarının dikkatle yapıldığı gözlemlenmektedir. Özellikle okul bahçelerinde kullanılan kitap şeklindeki banklarla tasarlanmış oturma birimleri bu görüşümü destekler niteliktedir. Bunun dışında şehitler parkında ana arter üzerinde ışıklı bankların kullanımı çok dikkat çekicidir. Bu yönüyle şehitler parkının oturma birimleri başarılı bir çalışma olmuştur.

Şekil 10.120: Atatürk Parkı genel görünüm

Şekil 10.121: Tem Kenarı genel görünüm

Şekil 10.122: Belediye Bahçesi genel görünüm

Şekil 10.123: Belediye Bahçesi genel görünüm

Şekil 10.124: Belediye bahçesi genel görünüm

Şekil 10.125: Şehitler Parkı genel görünüm

Şekil 10.126: Fidanlık genel görünüm

Şekil 10.127: R.Tayyip Erdoğan Parkı genel görünüm

10.2.18 Çiçeklikler

Esenyurt ilçesinde kullanımına pek rastlayamadığımız bitki kasasının İstiklal Mahallesi Belediye Ek Hizmet Binasındaki örneği bu eksikliği kapatır mahiyettedir. On İki katlı saksı görünümünde içerisinde damla sulama sistemi bulunan bitki kasası şık duruşunun yanında, bitkilendirilmesiyle de çok şık bir duruş sergileyeceği kaçınılmazdır. Ayrıca taban kısmının taşımaya elverişli planlanması da bitki kasasının ince düşünülerek tasarlandığını göstermektedir.

Şekil 10.128: Belediye binası yanı çiçek saksısı

Şekil 10.129: Fidanlık girişi çiçek saksısı

10.2.19 Çöp Kutuları

Esenyurt geneli çöp kutuları irdelendiğinde de kullanımları yönüyle çevre kent mobilyaları ile uyum içerisinde olduğu görülmektedir. Çeşitli uygulamalarla birçok çöp kutusu uygulaması yaygın bir şekilde ilçe geneli park ve yeşil alanlarda başarı ile uygulanmıştır. Çöp kovalarının çeşitli tasarım şıklığıyla galvaniz, demir profil ve ahşap modelleriyle kullanılması da bu başarıyı ispatlar niteliktedir. Ayrıca çöp kovalarının genellikle yeşil alanlarda kullanıldığı düşünülürse çöp kutularında yeşil rengin hâkim olmasının tesadüflere bırakılmadığı da bir gerçektir. Bunun yanında fotoğraflarda

dikkatle incelendiğinde hemen görülecektir ki; çöp kovalarının montaj yapılacak zemine uygunluğu dikkate alınarak model seçimine gidilmiştir. Büyük çöp kovaları ve katı atık çöp kovaları ise görüntü kirliliğini önlemek amaçlı şık tasarımlarla perdelenmiştir. Bu yönleri ile insanların zihnindeki çöp kovasının kirli imajı silinip yerine çevresel değeri yüksek bir tasarım objesi yerleştirilmiştir.

Şekil 10.130:1982 Sokak Parkı genel görünüm

Şekil 10.131: Şehitler Parkı genel görünüm

Şekil 10.132: Esenyurt genel görünüm

Şekil 10.133: Esenyurt genel görünüm

Şekil 10.134: Esenyurt genel görünüm

10.2.20 Ağaç Altı Izgaraları ve Koruyucuları

Genellikle ağaçlara dekoratif hüviyet kazandıran ağaç altı ızgaralar ilçe genelinde çok yoğun olmasa da kullanılmıştır.

Şekil 10.135: Esenyurt genel görünüm

10.2.21 Sanatsal Objeler

Plastik objeler Esenyurt geneli parklarda sadece Şehitler parkı ve Gaziler parklarında plastik obje kavramının hakkını verecek şekilde kullanılmıştır. Şehitler parkının ismine namzet şehit heykeli parkı özetler nitelikte bir boyut katmıştır. Milli Şair Mehmet Akif Ersoy yazısıyla tamamlanmış şehit asker heykeli şehitler parkı için çok anlamlı bir peyzaj objesi olmayı fazlasıyla hak etmiştir.

Gaziler Parkı da aynı fikirle yola çıkılmış isim değerine layık tasarım çalışmalarına yer verilmiştir. Bu amaçla tarihte yaşamış eski Türk kahraman gazilerinin heykellerine, uyruğu oldukları ülke bayraklarına yer verilmiştir. Tüm bu çalışmalar obje kullanımının başarılı örneğini teşkil etmiştir. Parka gelen insanlar içinde farklı bir ilgi odağı olmuştur.

Şekil 10.136: Esenyurt Cumhuriyet Meydanı genel görünüm

Şekil 10.137: Şehitler Parkı genel görünüm

Şekil 10.138: Gaziler Parkı genel görünüm

11. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapısal peyzaj ve kent mobilyaları estetik ve fonksiyonel açıdan kullanıldıkları ortamları oluşturan, dengeleyen, geliştiren, zenginleştiren, canlandıran ve çeşitli kompozisyonlar oluşturan elemanlardır.

Kent ortamlarında daha yaşanabilir çevreler oluşturmak için kentsel donatı elemanları kullanılır. Kent mobilyaları, kentsel donatı elemanları arasında şehir imajına mekânsal ve alansal boyutlarda katkıda bulunurlar. Kent mobilyalarının doğru tasarlanması, doğru yerleştirilmesi ve bakımlarının düzenli bir şekilde yapılması önemlidir.

Kentsel mekanın kimliğini oluşturan unsurlardan, ait olduğu kimliği yansıtan unsurlara kadar bir dizi tasarım süreci gerektiren kent mobilyaları, buldukları mekanlara ait olma özelliğini taşımalıdır. Yerel ve bölgesel kent mobilyası ve çevre kimliği araştırmaları, tarihi çevreler ve yeni yerleşmeler için farklı çözüm alternatiflerinin elde edilmesi için anahtar bir nitelik taşımaktadır (Akyol 2006).

Yapısal peyzajda kullanılan objeler ve kent mobilyalarının bakımlarında düzenli ve sürekli çalışmaların yapılması önemlidir. Kent mobilyalarının tasarımı ve kentsel mekâna yerleştirilmeleri hem tasarımcıların hem de yerel yönetimlerin, hem de bu birimlerin bakım ve onarım çalışmalarını yürüten birimlerin kontrolü altında gelişen bir sorumluluktur. Kent mobilyaları ile ilgili vandalizm, bakım ve kullanım ile ilgili problemlerin çözümünde, öncelikle kullanıcıların eğitilmesi, kentli bilincinin ve kente sahip çıkma düşüncesinin kazandırılması gereklidir. Uygur kentli, uygar toplum yaratmada, yerel yönetimlere, gönüllü toplum kuruluşlarına ve eğitim kurumlarına büyük görevler düşmektedir. Kamu mekânlarını kullanan toplumumuza, sahiplik duygusunun kazandırılması için halkın katılımını sağlayan projeler üretilmesi desteklenmelidir. Mevcut kullanılmakta olan kent mobilyaları konusunda meydana gelen hataların ve problemlerin saptanması ve problemlerin çözümlerinin araştırılması gerekmektedir. Kent mobilyaları için yönetmelik çerçevesi hazırlanması, yönetmelik hazırlanması için ilk adımdır. Daha sonra kasıtlı kötü kullanım ve ürün güvenliği, halkın güvenliği, çevre ile uyum gibi konularda kent mobilyaları için temel prensiplerin belirlenmesi ve bunların yönetmelik haline getirilmesi gereklidir (Akyol 2006).

Bu tez çalışmasında tasarım, doğru yerleştirme ve düzenli bakım konularının hepsini içerisinde barındıran kent mobilyaları tasarım sürecinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Bunun yanı sıra mobilya tasarımlarında uluslararası standartları karşılayabilecek profesyonel çalışmaların yapıldığını söyleyebilmek de oldukça güçtür. Halen kullanılmakta olan standartlar yurt dışındaki uygulamalarla karşılaştırıldığında boyut, malzeme kullanımı, bakım, üretim ve uygulama tekniği düzeylerinde değildir. Öncelikle kullanılmakta olan kent mobilyaları kataloglarının geliştirilmesi gerekmektedir. Kent mobilyaları kataloglarının oluşturulması sürecinde yurt dışındaki detaylı ve çok sayıdaki yapılmış çalışmalardan faydalanmak kaçınılmaz olacaktır. Üretilen tasarımlarda ülkemizde mevcut olan son teknolojinin kullanılması ile mobilyaların daha itinalı bir biçimde yapılmasını sağlanarak, görsel kalitelerinin artırılması noktasında da başarılı sonuçlar elde edilebilecektir.

Esenyurt ilçesinde yapılan peyzaj çalışmalarının yapısal peyzaj ve kent mobilyaları açısından irdelenmesi konulu tez çalışmasının ana konusu olarak yer alan alt yapıya bağlı olan ve alt yapıya bağlı olmayan kent mobilyaları olarak aşağıda sonuçlandırarak çalışma sonlandırılmıştır.

11.1 ALT YAPIYA BAĞLI KENT MOBİLYALARI

Aşağıda altyapıya bağlı olan yapısal peyzaj ve kent mobilyaları hakkında gerekli kritikler yapılmaya çalışılmıştır.

11.1.1 Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapağı

Esenyurt ilçesinin aktif park alanlarında cadde ve sokaklara baktığımızda aynı tip kapaklar kullanılmaktadır. Buralarda kullanılan kapaklar genelde döküm malzemedен oluşmuştur. Yurt dışında kullanılan kompozit ve plastik kökenli elemanlar ilçe genelinde çalınma ve kırılmalara karşı kullanılmadığı tespit edilmiştir.

11.1.2 Aydınlatma Elemanları

Esenyurt İlçesinde aydınlatma elemanları çok çeşitlilik göstermektedir. Büyük parklarda boyları on iki metre ile otuz metre arasında prejektörlü aydınlatma elemanlarına rastlanmaktadır (Bkz. Şekil 10.3). Parklarda bu yüksek aydınlatmaların dışında ayaklı armatürlü aydınlatma elemanları, çim aydınlatması, dört metre veya beş metre boylarında çeşitli aydınlatma öğeleri tasarlanmıştır. Bazı parklarda eski modellerin bulunduğu ve bunların kötü kullanım ve çevresel şartlarla deforme olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Şekil 10.6). Cadde ve sokak tasarımlarında estetik ve tasarruflu aydınlatmalar kullanıldığı tespit edilmiştir. Altı metre ile on iki metre arasında

yükseklikleri değişen aydınlatma elemanları Esenyurt İlçesi cadde ve sokaklarında başarı ile kullanıldığı gözlenmiştir (Bkz. Şekil 10.7).

11.13 Trafik Lambaları ve Aydınlatmalı Trafik Kolonları

Genel kullanım olarak cadde ve sokaklarda rastladığımız trafik lambaları pasif bir görsellik kazanmıştır. Parklara baktığımızda sadece şehitler parkında çocuk trafik eğitim pistinde trafik lambaları iyi bir şekilde kullanılmıştır.

11.1.4 Telefon Kabinleri

Günümüzde artık kullanımı yok olmaya başlayan telefon kabinlerine sadece cadde, sokak ve meydanlarda rastlanmaktadır. Oldukça bakımsız ve boyasız olduğu kentin estetik görüntüsünü olumsuz olarak etkilediği görülmektedir (Bkz. Şekil 10.11).

11.1.5 Meydan Saatleri

İlçemizde sadece ilçe simgesi olan Cumhuriyet meydanında mevcut bulunan meydan saati estetik açıdan ilgi çekici olduğu görülmektedir.

11.1.6 Parkmetreler

Esenyurt İlçesinde Parkmetrelerin kullanılmadığını görülmektedir.

11.1.7 Bilet Otomatları

Genellikle AVM'lerde daha çok rastladığımız bilet otomatları bilgisayar destekli ihtiyaca cevap verecek şekilde tasarlanmıştır. Şehir içi aktif noktalarda da bilet otomatlarının artırılması, bu sayede insanların ulaşım ve kullanımda rahat ettirilmesi önerilmektedir.

11.1.8 Satış Birimleri

Satış birimleri oldukça değişik mimarileriyle dikkat çekmektedir. Genelde pvc plastik malzeme kullanılan satış birimlerinde azda olsa ahşap örneklere de rastlamaktayız. Oldukça renkli reklam desenleriyle süslenen satış birimleri her noktadan kendisini göstermektedir. Daha çok dış temizlikleriyle ilgilenilmesi dikkat çekmektedir. Daha temiz ve ilgili satış birimlerinin oluşturulması önerilmektedir.

11.1.9 Otobüs Durakları

Modern bir tasarım ile sergilenen otobüs durakları paslanmaz galvaniz malzeme ve camın birleşimi ile estetik bir görüntü ile tasarlanmıştır. İçeriğinde reklam panoları ve

bilgi iletişim notları insanlara yardımcı olmaktadır. Ancak buradaki en büyük olumsuzluk seçilen malzemelerin dış etkenlerle çok çabuk bir şekilde kırılıp deforme olmasıdır. Buna gerekli tedbir ve önerilerin alınması gerekmektedir.

11.1.10 Su Öğesi

Genellikle Esenyurt ilçesinin hemen hemen her parkında doğal şelaleler doğal taş kaplamalı göletler dikkat çekmektedir. Parklardaki gölet ve süs havuzları, fiskiyeler ve renkli ışıklarla geceleri de oldukça zengin görünümündedirler. Tek sorun halkın daha temiz ve düzenli kullanımda dikkat etmemesidir. Baktığımızda ilçe genelinde meydan ve kavşaklarda da oldukça zengin ve uyumlu havuz ve göletlere rastlamaktayız. Malzeme olarak iç kaplamada çam mozaik, mermer granit vb. gibi dış kaplamada mermer, traverten, andezit gibi malzemeler başarılı bir şekilde kullanılmıştır.

11.1.11 Çeşmeler

Genellikle parklarda halkın su ihtiyacını karşılamak için oldukça estetik tasarımlı çeşmeler dikkatlerden kaçmamaktadır. Andezit kaplamalarla parklarda yapılan çeşmeler güzel ve estetik görüntüsü ile hizmete açıktır. Cadde, sokak ve meydanlarda daha sağlam malzeme seçimli çeşmeler mevcuttur. Ancak bu alanlarda çeşmeler yeterli sayıda mevcut olmadığı tespit edilmiştir.

11.2.ALT YAPIYA BAĞLI OLMAYAN KENT MOBİLYALARI

Aşağıda altyapıya bağlı olmayan yapısal peyzaj ve kent mobilyaları hakkında gerekli kritikler yapılmaya çalışılmıştır

11.2.1 Döşeme Elemanları

Esenyurt İlçesi geçmiş yıllarda önce döşeme elemanları açısından oldukça zayıf bir yapıya sahiptir. Ancak son yıllarda belediye çalışmalarının varlığı görülmektedir. Esenyurt ilçesi de son yıllarda yapılan çalışmalar sonucu güzel parklar ve park içerisindeki kent mobilyalarının yanı sıra döşeme elemanlarının da çeşitliliğini görmektedir. Parklarda parke taş, beton, baskı beton, kilit taş, kayrak taşı, ahşap, dek döşeme, plastik, kauçuk, andezit, granit, traverten gibi değişik renk ve desenlerde kaplama malzemeleri kullanılmıştır.

Kullanılan bu malzemelere baktığımızda dayanıklılık, dekoratiflik, düzgünlük ve estetik açıdan andezit kaplamanın hâkim olduğunu görmekteyiz. Cadde ve sokaklarda ise

alışagelmiş asfalt döşemenin yanı sıra artık beton yollar, parke taş malzemelerin kullanıldığı dikkatimizi çekmektedir.

11.2.2 Çevreleme Elemanları, Caydırıcı ve Sınırlayıcılar

Çeşitli çevreleme elemanlarının kullanıldığı ilçede parklarda genellikle duvar ve duvar üstü demir çevreleme elemanları kullanılmıştır. Özellikle toplu konut çevrelerinde yeşil çit duvarlara rastlamamaktayız.

11.2.3 Basamak, Rampa ve Bordürler

Basamak ve rampalar başta parklarda olmak üzere gerekirse caddelerde de gerekli bir şekilde tasarlanmıştır. Rampaların eğim oranları oldukça iyi hesaplanmış özellikle yeni inşaat halindeki parklarda bu durum görülmektedir. Merdiven yükseklik ve genişlikleri mimari olarak estetik tasarlanmış olup halkın arz ve taleplerine uygun olduğu düşünülmüştür.

11.2.4 Çatı Elemanları

Değişik mimari ve şekilde kullanılan çatı elemanlarının malzeme seçimi genellikle ahşaptır. Çeşitliliği oldukça dikkat çekicidir. Çatı elemanlarının halk tarafından kullanımı düzenli olmadığı görülmektedir.

11.2.5 Reklam ve İlan Panoları

Esenyurt ilçesinde son yıllarda reklam ve ilan panolarıyla zenginleştiğini görmekteyiz. Halkın bilgilendirilmesi için önemli mesafe kat edildiği görülmektedir.

11.2.6 Spor Elemanları

Esenyurt ilçesi genelinde projelendirilen bütün park ve yeşil alanlarda spor alanları düşünülmüştür. Gerek büyük yaş gerek küçük yaş grubu ve gerekse engelli vatandaşlar düşünülmüştür. Estetik spor aletlerinin kullanıldığı alanların yanı sıra kapalı spor alanları da oluşturulmuştur.

11.2.7 Yardımcı Yapı Öğeleri

Parkların görünümünü çok etkilemediği tespit edilmiştir. Ancak depo, kiler v.b. amaçlarla tasarlanması oldukça gerekli görülmüştür. Uygulama ve yapı teknikleri parkın genel mimarisine uygundur.

11.2.8 Köprüler

Park ve yeşil alanlarda ahşap köprüler uzun mesafelerde çelik döşeme ile desteklenmiştir. Cadde ve sokaklarda benzer nitelikte çelik ve demir gibi malzemelerle ışıklandırma destekli güzel tasarımlar üretilmiştir.

11.2.9 Geçici Engelleyiciler Bariyerler, Koniler, Lambalar

Esenyurt İlçesi genelinde cadde, sokak ve meydan alanlarında insanların güvenliği açısından oldukça zengin çalışmaları görülmektedir. Malzeme olarak plastik, döküm, cam, parke taş ve beton engelleyiciler kullanılmıştır. Hız kesici ve ayırıcı olarak etkin kullanılmıştır. Parkların içerisinde kullanılmayan bu öğeler park girişlerinde genel manada kullanılmış insan sirkülasyonunu olumlu yönde etkilemiştir.

11.2.10 Yönlendiriciler, Yer Belirleyiciler

Uygun alan ve yerlerde kullanıldığı tespit edilen yönlendiriciler cadde ve sokaklarda bunların birleşim noktalarında yeterince mevcuttur. Park alanlarında ise hemen hemen tam manasıyla olumlu kullanılmıştır. İnsanlar tarafından parklarda deforme olduğu gözümüze çarpmaktadır. Gerek Belediye gerekse toplumsal koruma manasında daha etkili olmamız gerekmektedir.

11.2.11 Bilgi İletişim Panoları

Esenyurt ilçe geneli parklarda bilgi iletişim panolarına özenle dikkat edilmiştir. Bakımlarının daha sık gözden geçirilmesi gerekmektedir.

11.2.12 Ticari Tabelalar, İsimler

Esenyurt ilçesinde çeşitli renk, ışık, tip ve büyüklükte tabelalar mevcuttur. Ancak bunlar birazda yoğunlukla olduğundan bazen itici gelmektedir.

11.2.13 Sokak Levhaları, Numaraları

Bütün il ve ilçe standartlarında numarataj çalışmalarının yapıldığı göze çarpmakta olup yinede dış etmenlerden zarar görmektedirler.

11.2.14 Trafik İşaretleri

Genel manada ilçe genelinde trafik işaret ve lambaları uygun ve yerinde kullanılmaya çalışılmıştır.

11.2.15 Üst Örtü Elemanları

Çeşitli tip ve mimaride gölgelik ve tenteler kullanıldığı göze çarpmaktadır. Ahşap kullanımların parklarda hâkim olduğunu ve bitkilerle desteklendiğini görmekteyiz. Cami, Cem Evi vb. toplumsal ve dini tesislerde branda ve bez malzemeler kullanılmıştır.

11.2.16 Oyun Alanı Elemanları

Parklarda çeşitli malzeme renk ve tiplerde oyun gruplarının kullanıldığı dikkatimizi çekmektedir. Malzeme olarak ahşap ve plastik malzemenin kullanıldığı ve ağırlık plastik oyun alanlarının hâkim olduğunu görmekteyiz. Plastik malzemenin dayanıklılığı ve tamirâtı daha kolay ve ekonomik olduğundan kullanım alanları yaygındır. Ayrıca AVM oyun alanlarında elektronik oyuncakların kullanımı kış aylarında daha ilgi çekicidir.

11.2.17 Bisiklet Parkı Elemanları

Bisiklet parkı elemanları daha çok toplu konut alanlarında rastlamaktayız. Ancak parklarda çok kullanılmadığı göze çarpmaktadır.

11.2.18 Oturma Elemanları

Çok çeşitli malzeme ve modellerde oturma elemanları mevcut olup ama ana kullanılan malzeme ahşaptır. Beton oturma elemanları daha az kullanılmıştır. Halkın oturma elemanlarını özenli kullanmadığını görmekteyiz. Gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

11.2.19 Çiçeklikler

İlçe genelinde beton, dökme, demir vb. malzemelerden oluşan çeşitli çiçeklikler görmekteyiz bazen sınırlama elemanı olarak kullanılan bu elemanların yeterliliği belki tartışılabilir. Ama çiçek parterlerinin çokluğu bu gereksinimi azaltmaktadır.

11.2.20 Çöp Kutuları

Çeşitli tiplerde sergilenen çöp kutuları park içinde dekoratif bir görüntü çizmektedir. Ancak dış etmenlerden çok etkilenmektedirler. Cadde ve sokak uygulamalarında çöp konteynerleri farklılık sergilemektedir. Bazı eskimiş kullanımların yerini daha yeni kullanımlara bırakması gerekmektedir.

11.2.21 Ağaç Altı Izgaraları ve Koruyucular

Ağaç altı ızgaraların kullanımı çok da yoğun olmamaktadır. Sulama, çapalama ve diğer bakım işlemlerinin kolaylığı açısından kullanılmaması daha uygun görülmektedir.

11.2.22 Sanatsal Objeler

Esenyurt meydanı ve bazı büyük parklarda kullanımı gözden kaçmamaktadır. Mekânın kullanımıyla özleşmiş kullanımlar dikkat çekmektedir.

Esenyurt ilçesi son yıllarda, yapılan çalışmalar ile yapısal peyzaj ve kent donatı elemanları açısından oldukça mesafe kat ettiğini görmekteyiz. Tezin genelinde incelemekte olduğumuz Esenyurt ilçe genelinde park ve yeşil alanlarda projelerle teknik destekli çalışmaların yapıldığı kullanım amaçları iyi tespit edilip amaca yönelik çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Ayrıca cadde ve sokaklarda da bu çalışmalara önem verildiği estetik bir yapının yakalanmaya çalışıldığı açıkça anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak Esenyurt Belediyesinin yapmış olduğu projeler ve uygulamaların geneline baktığımızda parklar, yeşil alanlar, cadde ve sokaklarda yapısal peyzaj ve kent mobilyalarında başarılı çalışmaların olduğunu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Allen. L., 1971. *Planning for play*. London: Thames& Hudson.
- Aslanboğa, İ., 1990. *Kentlerde yol ağaçlandırması*. İzmir: Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Anonymous, 1985. *From limestone plains to garden city - The story of the national Ccapital's landscape*. Canberra
- Aydemir, Ş., 2004. *Kentsel alanların planlanması ve tasarımı*. İstanbul: İlber Matbaacılık.
- Başal. M., 1993. *Peyzaj Konstrüksiyonu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını.
- Bayazıt. N., 1994. *Endüstri ürünlerinde ve mimarlıkta tasarlama mehtodlarına giriş*, İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Bengtsson, A., 1972. *Adventure playgrounds*. California: Praeger Publishers Crosby.
- Booth, K.N., 1983. *Basic elements of landscape architectural desingn*. New York.
- Gage. M., Vanderberg. M., Hard. 1975. *Landscape in concrete*. London: The Architectural Pres.
- Gedikli, R., 2010. *Kentsel mekan ve kentsel yaşam dersi*. Ders Notları. İstanbul: İ.T.Ü. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
- Giedion, S., 1971. *Space time and architecture*. Cambridge: Harvard University Pres.
- Göçer, O., 1984. *Şehirlerde ticaret alanları*. İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Güney, A. 1994 *Peyzaj konstrüksiyonu*. İzmir: Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını.
- Hacıhasanoğlu, I., 1991. *Kent mobilyaları*. İstanbul: Teknografik Matbaacılık.
- Mukodo, N., 1989. *Street Furniture*, Bijutsi Shappan-Shi ltd.Tokyo.
- Öksüz, A., 2004. *Kentsel Alanların Planlanması ve Tasrımı*. Trabzon: İlber Matbaacılık.
- Özdeş, G., 1975. *Şehir bölgeleri*. İstanbul: İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayını.
- Pollowy, A. M., 1977. *The urban nest, Dowden*. Pennsylvania: Hutchison& Ross.
- Tranck, R.,. 1986. *Finding Lost Space*, Von Nostrand Reinhold, New York.
- Uzun, G., 1997. *Peyzaj konstrüksiyonu II*. Adana: Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını.
- Uzun. G., 1994. *Peyzaj konstrüksiyonunda yapı materyalleri*. Adana: Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını.
- Ünver, R, 2001. *İç Mekanda Gölgelelerin Düzenlenmesi*. İstanbul: Tasarım Dergisi.
Peyzaj konstrüksiyonu II. Adana: Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayını.
- Yılmaz. O., 1993. *Peyzaj konstrüksiyonu*. Ankara: Ankara Üniv. Ziraat Fak. Yayını

Sürekli Yayınlar

Bayazıt, N., 2001. *Çağdaş bir yaşam için kent mobilyaları*. I. Uluslararası kent mobilyaları sempozyumu. *İstanbul İstın Yayını*. 6-11 Mayıs, ss. 17

Oğuz, D., 1998. Kent parkları. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi İstanbul Peyzaj Mimarları Odası Yayını*. (6).

Diğer Yayınlar

- Akdoğan, G., 1984. Doğa düzenleme. *Ders Notları*. İstanbul: Y.T.Ü. Matbaası.
- Aksoy, Y., 2004. Üsküdar İlçesi açık yeşil alan durumunun irdelenmesi. *Bir araştırma*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarım Bölümü.
- Akyol, E., (2006). Kent mobilyaları tasarım süreci. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Anonim, 2011. *Park ve yeşil alan cadde sokak fotoğrafları*. İstanbul Esenyurt İlçesi Genel.
- Atasay, S., 1989. Şehirselleme kamusal mekanları tasarımı ve İstanbul örneği. *Kamusal mekanlar tasarımı ev kent mobilyaları sempozyumu*. İstanbul: M.S.Ü Mimarlık Fakültesi.
- Altınçekiç, H., ve Koç, H., 2003. Peyzaj tasarımında kent mobilyaları ve kalite beklentileri. *II. Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu*. İstanbul.
- Bayrakç, O., 1991. Kent mobilyaları tasarımında kimlik sorunu ve kent kimliği içindeki yeri. *Kamusal mekanlar tasarımı ve kent mobilyaları sempozyumu I*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Bostancı, S., (2002). Kentsel tasarımda aydınlatmanın rolü. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul M.S.Ü.
- Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (5747 s. k.). **Resmi Gazete**, 26824 (Mükerrer); 22 Mart 2008.
- Erdoğan, E., ve Ter, G., 2003. Tarihi kentlerde kent mobilyası ve kent estetiği. *II. Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu*. İstanbul.
- Erdal, Z., 2003. Su Elemanlarının Kentsel Mekanlarda Kullanımı İstanbul Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Esenyurt Belediyesi, 2011. *Esenyurt ilçesinde bulunan parklar cadde ve sokak çalışmaları*. Eylül. E.B. Park Bahçeler Müdürlüğü.
- Esenyurt Belediyesi, 2011. *Esenyurt İlçesi ulaşım ve yerleşim haritaları*. E.B. İmar ve Şehircilik Müdürlüğü.
- Esenyurt Belediyesi, 2011. *Esenyurt İlçesi nazım imar plan raporu 1/5000*. Nisan. E.B. İmar ve Şehircilik Müdürlüğü.
- Esenyurt Belediyesi, 2006. *Esenyurt Belediyesi 2007-2011 Stratejik plan*. Aralık. E.B. Yazı İşleri Müdürlüğü.
- Fanusçu, E., M., (1994). Florya, Bakırköy, Zeytinburnu, Samatya sahil parklarının peyzaj planlaması açısından irdelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Gedikli, R., Kentsel mekan ve kentsel yaşam dersi. *Ders Notları*. İstanbul: İ.T.Ü. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
- Gür, Ş., 1976. Mekan Örgütlenmesi. Trabzon: K.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Matbaası.
- Işık, N., 2003. İç ve dış aydınlatmada malzemenin rolü. *II. Ulusal aydınlatma sempozyumu*. Diyarbakır: D.Ü. Mühendislik Fakültesi.

- Kentsel Tasarım Kılavuzu Çalışma Gurubu, 1992. İstanbul: Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayını.
- Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi. **12.**
- Öztürk. K., 1989. Kent mobilyaları tasarımında bilgi iletimi estetiği. *Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu*. İstanbul: 15-16 Mayıs, Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Plan yapımına ait esaslara dair yönetmelik (27900 s.). Resmi Gazete, 18916 (Mükerrer); 02 Kasım 1985.
- Wikipedia, Esenyurt İlçesi genel bilgiler, 2011. <http://tr.wikipedia.org> [erişim tarihi 15 Eylül 2011].
- Yaylalı, S., (1998). Kent mobilyaları tasarımında kullanılabilecek kavramsal model, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım. E.,(2004). İstanbul'da kent mobilyalarının değerlendirilmesi. Sultan Ahmet Meydanı örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldızcı, A., 2001. Kent mobilyaları kavramı ve İstanbul' daki kent mobilyalarının irdelenmesi. *I. Uluslararası Kent Mobilyaları Sempozyumu*. İstanbul: İ.T.Ü. FEB.
- Yılmaz, C., (2012). Esenyurt ilçesinde yapılan peyzaj uygulama çalışmalarının bitkisel tasarım yönünden irdelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: BAU. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Zülfikar, C., (1998). Kent Mobilyalarının Kullanım İlişki. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Emrullah ÇELİK

Sürekli Adresi : Mehterçeşme Mah. 1919. Sokak No: 74 D:74 Esenyurt / İSTANBUL

Doğum Yeri ve Yılı : Bayburt / 1980

Yabancı Dili : Fransızca

İlk Öğretim :B.Çekmece Yavuzselim İlköğretim Okulu / 1993

Orta Öğretim : B.Çekmece Lisesi / 1996

Lisans : Zonguldak Karaelmas Üniv. / Bartın Orman Fak. / Peyzaj Mimarlığı

Yüksek Lisans : Bahçeşehir Üniversitesi

Enstitü Adı : Fen Bilimleri Enstitüsü

Program Adı : Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Yönetimi

Çalışma Hayatı : Esenyurt Belediyesi 2004- Halen Çalışıyorum, Eyüp Belediyesi 2003-2004, Askerlik 2002-2003, Vizyon Peyzaj Ltd. Şti. 2001-2002, Lisans Mezuniyetim 2001.